

Územný plán obce GALOVANY

PRIESKUMY A ROZBORY

Stupeň dokumentácie: **Územný plán obce Galovany – Prieskumy a rozbor**
Objednávateľ úlohy : *Obec Galovany*
Spracovateľ úlohy : *Architektonický ateliér GAM Ružomberok, Nám. A. Hlinku 27*
Hlavný riešiteľ : *Ing. arch. Marián Goč, autorizovaný architekt SKA*
Zákazkové číslo : *873 - 20*
Dátum spracovania : *Február 2011*
Číslo paré :

Na akcii spolupracovali:

- Vedenie úlohy, zhodnotenie územného potenciálu obce, výsledné syntézy rozvojových možností sídla, vymedzenie regulatívov pre rozvoj, koordinácia spracovateľských postupov *Ing. arch. Marián Goč*
Ing. arch. Lucia Gočová
- Syntézy geodynamických procesov, vyhodnotenie LPF : *Ing. Peter Gažík*
spolupráca pri hodnotení rozvojových východísk z hľadiska geologickej rajonizácie a pri hodnotení rozvojových východísk geoeosystémových komplexov na území katastra obce *Ing. arch. Lucia Gočová*
Ing. Peter Gažík
- Demografia, vyhodnotenie PP: *Ing. arch. Marián Goč*
- Vodné hospodárstvo : *Ing. Janka Rechteríková*
- Energetika : *Ing. Anton Galas*
Ing. Anton Turan
- Grafické práce : *Zuzana Takáčová*

OBSAH DOKUMENTÁCIE:

A. TEXTOVÁ ČASŤ	4
A.1. ÚVOD	4
A.1.1 Základné údaje	4
A.1.2 Vymedzenie riešeného územia a záujmového územia	5
A.1.3. Zhodnotenie doterajších územnoplánovacích dokumentácií.....	6
2.1. dopravné stavby cestné:	Chyba! Záložka není definována.
2.5. dopravné stavby cyklistickej dopravy.....	Chyba! Záložka není definována.
7. Technická infraštruktúra	Chyba! Záložka není definována.
3.2. energetické stavby	Chyba! Záložka není definována.
A.1.4. Zhodnotenie priestorových priemetov odvetvových koncepcií, stratégií a známych zámerov na rozvoj územia	8
A.2. PRIESKUMY A ROZBORY	9
A.2.1. Prieskumy a rozbor priestorového usporiadania a funkčného využívania územia.....	9
A.2.2. Prieskumy a rozbor prírodných podmienok a funkčného využívania územia.....	12
A.2.3. Prieskumy a rozbor demografického potenciálu a bytového fondu.....	13
A.2.4. Prieskumy a rozbor sociálnej infraštruktúry, vrátane občianskej vybavenosti)	17
A.2.5. Prieskumy a rozbor kultúrnych a historických hodnôt	18
A.2.6. Prieskumy a rozbor hospodárskej základne	20
A.2.7. Prieskumy a rozbor rekreácie a cestovného ruchu	22
A.2.8. Prieskumy a rozbor verejného dopravného vybavenia.....	24
A.2.9. Prieskumy a rozbor technického vybavenia	26
A.2.10. Prieskumy a rozbor stavu životného prostredia a ochrany prírody a krajiny	27
A.2.11. Prieskumy a rozbor záujmov obrany štátu.....	30
A.2.12. Krajinoekologický plán	30
A.3. ZÁVERY	41
A.3.1. Súhrnné zhodnotenie prieskumov a rozborov	41
A.3.2. Identifikácia problémov na riešenie	47

B. GRAFICKÁ ČASŤ

Výkres	Názov	Mierka
1	Rozbor širších vzťahov	M 1:50 000
2	Komplexný urbanistický rozbor katastrálneho územia	M 1:10 000
3	Komplexný urbanistický rozbor zastavaného územia	M 1: 5 000
4	Rozbor dopravy a technickej infraštruktúry	M 1: 5 000
5	Stavebnotechnický stav objektov	M 1: 5 000
6	Problémový výkres	M 1: 5 000
7	Krajinoekologický plán	M 1:10 000

A. TEXTOVÁ ČASŤ

A.1. ÚVOD

A.1.1 Základné údaje

A.1.1.1. Údaje o obstarávateľovi a spracovateľovi

Názov dokumentácie:	ÚZEMNÝ PLÁN OBCE GALOVANY – PRIESKUMY A ROZBORY
Objednávateľ úlohy:	Obec Galovany
Obstarávateľ úlohy:	Obec Galovany a Ing. arch. Anna Gočová – OSO ÚPP a ÚPD, reg. č. 042
Spracovateľ úlohy:	Architektonický ateliér GAM, Námestie Andreja Hlinku 27, 034 01 Ružomberok

Územný plán obce Galovany bol spracovaný na základe objednávky od obce Galovany. Vo všetkých etapách územnoplánovacej činnosti (I. etapa – Prieskumy a rozbor, II. etapa – Návrh ÚPN-O, II. etapa – Čistopisy ÚPN-O) je obstarávateľom obec Galovany, prostredníctvom ing. arch. Anny Gočovej, osoby spôsobilé obstarávať územnoplánovacia dokumentáciu, č. preukazu 042

A.1.1.2. Údaje o dôvodoch obstarania ÚPD

Dovodom obstarania územného plánu bolo situovanie fotovoltaickej elektrárne v katastrálnom území obce Galovany, severozápadne od zastavaného územia obce a rozšírenie obytného územia obce.

Obec Galovany, na základe svojej pôsobnosti, stanovenej v zákone SNR č. 396/1990 Z. z. O obecnom zriadení a nadväzných právnych normách, zabezpečilo vypracovanie Územného plánu obce Galovany. Podľa ustanovení paragrafu 20 stavebného zákona č.50/1976 Z. z. O územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v platnom znení, hlavné ciele a požiadavky rozvoja obce, ktoré je treba v územnom pláne riešiť, bodú formulované v zadaní, ktoré svojim charakterom zadávacieho dokumentu sa stane podkladom pre spracovateľa územného plánu.

Cieľom procesu obstarania územnoplánovacej dokumentácie je získať výsledný dokument – územný plán obce, ktorý harmonizuje všetky aktivity a činnosti v území a na ktorom sa dohodli všetci užívatelia územia v súlade s vyššími spoločenskými záujmami.

Územný plán obce Galovany je základným nástrojom pre usmerňovanie a riadenie rozvoja obce, jeho investičnej činnosti, koordinácie investorských záujmov v súlade so snahou zachovať rovnováhu medzi prírodným a ľudským potenciálom. Rozvoj organizmu obce v súčasnosti nie je možné uskutočniť v hraniciach zastavaného územia obce, preto vznikla potreba rozšíriť zastavané územie obce. Toto rozšírenie bude dokumentovať Územný plán obce Galovany, ktorý rieši rozvoj obce s cieľom vytvoriť kvalitné životné podmienky pre všetkých obyvateľov a návštevníkov, pri rešpektovaní hodnôt súčasnej prírody a krajiny.

Súčasná krajinná štruktúra riešeného územia, územnoplánovacia dokumentácia vyššieho stupňa, ochranné pásma hygienického a technického charakteru, druhy pozemkov, trasy inžinierskych sietí, pôvodná parcelácia, konfigurácia terénu, oslnenie svahov a požiadavky objednávateľa formovali urbanistické riešenie jednotlivých zón.

Vyjadrenie časovej hierarchizácie a časové pôsobenie jednotlivých cieľových zámerov v urbanistickej koncepcii je vyjadrenie nasledovne:

Návrh - krátkodobý až strednodobý proces do 15 rokov)

Výhľad - dlhodobý proces (nad 15 rokov)

A.1.1.3. Zdôvodnenie rozsahu spracovania prieskumov a rozborov

Prieskumy a rozbor sú spracované podľa vyhlášky č. 55/2001 Z.z. o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii. Cieľom prieskumov a rozborov je poznanie a vyhodnotenie súčasného stavu riešeného územia, identifikovanie disproporcií a rozvojových tendencií územia a stretov záujmov a zdokumentovanie problémov, ktoré je potrebné riešiť ako podkladu pre spracovanie zadania pre spracovanie ÚPN. Pri spracovaní prieskumov a rozborov je spracovateľ povinný použiť všetky dostupné prieskumy, ktorých aktuálnosť je potvrdená. Dôležitým výstupom prieskumov a rozborov je súhrnný problémový výkres, v ktorom sú znázornené hlavné strety záujmov v území. Tento výstup je jedným zo základných podkladov pre vypracovanie zadávacieho dokumentu ako ďalšej etapy obstarania územnoplánovacej dokumentácie. Územného plánu obce je korigovanie stavu a usmernenie ďalšieho urbanizačného procesu je nevyhnutné poznať základné vzťahy ekonomickej stability (zraniteľnosti) súčasného obrazu katastra obce. Návrh Územného plánu obce Galovany bude koordinovať spolupôsobenie geoeologického a územnotechnického súboru a vhodnými regulatívmi zabezpečuje stabilitu krajiny.

A.1.1.4. Súpis ÚPP, ÚPD a iných podkladov poskytnutých a získaných v prípravných prácach, so zhodnotením miery záväznosti a použiteľnosti, vrátane mapových podkladov

Prieskumy a rozbor obce Galovany boli spracované na základe použitia nasledovných podkladov:

- Územný plán Veľkého územného celku Žilinského kraja, spracovaný Združením VÚC Žilina, hlavný riešiteľ Ing. arch. Pavel Kropitz, Ing. arch. Marián Pivarčí a URKEA Banská Bystrica, schváleného Nariadením vlády SR z 26. mája 1998, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť územného plánu VÚC Žilinský kraj, ktorého aktualizácia bola schválená Uznesením č. 6, zo zasadnutia ŽSK, zo dňa 27. 4. 2005
- všetky zmeny a doplnky k ÚPN VÚC Žilinského kraja,
- Slovensko-poľské Tatry, napísal Daniel Kollár, Ján Lacika, Roman Malarz, vyd. Dajama r. 1998,
- mapové podklady M 1:10 000 v digitálnej forme od Geodetického a kartografického ústavu Bratislava,
- BPEJ na mapových podkladoch v M 1: 5 000 z Pozemkového úradu Liptovský Mikuláš,
- mapové podklady v digitálnej forme katastrálneho územia poskytla obec Galovany,
- údaje poskytnuté Štatistickým úradom Slovenskej republiky, pracovisko Žilina,
- Strategický dokument – Rozvoj regiónu Liptova a Gminy Nowy Targ v rokoch 2007 – 2013,
- PHSR Žilinského samosprávneho kraja,
- RUSES okresu Liptovský Mikuláš,
- Podkladový materiál(údaje o modernizácii železnice, údaje o elektrárni a pod.) - Obecný úrad Galovany
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Galovany.

A.1.2 Vymedzenie riešeného územia a záujmového územia

A.1.2.1. Vymedzenie záujmového územia obce

Územný plán obce Galovany rieši administratívne územie obce, vymedzené katastrálnou hranicou. Obec Galovany leží na Strednom Slovensku, v regióne Liptov. Podľa nového územného členenia z roku 1996 patrí do okresu Liptovský Mikuláš, do Žilinského samosprávneho kraja. Obec je dopravne napojená priamo na cesti I/58 vedúcu z Ružomberku do Liptovského Mikuláša. Okresné mesto Liptovský Mikuláš je vzdialené cca 7 km a krajské mesto Žilina cca 90 km.

Katastrálne územie obce Galovany susedí na severe s obcou Liptovská Sielnica, na východe s obcou Liptovský Trnovec a s mestom Liptovský Mikuláš, na juhu s obcou Svätý Kríž a na západe s obcou Vlachy.

Obec Galovany je členom Združenia miest a obcí Slovenska, Liptovskomikulášskeho mikroregiónu.

Mikroregionálne vzťahy existujú obce Galovany so susednou obcou Svätý Kríž a s okresným mestom Liptovský Mikuláš.

Makroregionálne vzťahy vznikajú s Poľskom, vďaka prehlbujúcej sa spolupráci s Poľskom a cesty, ktorá spája región Liptov a Oravu cez obec Hutý.

V vypracovaní Územného plánu obce Galovany boli použité tieto mapové podklady

V M 1 : 50 000

26 - 43

M 1 : 10 000

26 – 43 - 13	26 - 43 - 14
26 - 43 - 18	26 - 43 - 19

Identifikačný znak, názov

Liptovský Mikuláš:	505
Galovany	510 416

Z údajov Štatistického úradu v Žiline, Správa katastra Liptovský Mikuláš, je štruktúra plôch v katastrálnom území obce Galovany v r. 2009 nasledovná:

Celková výmera územia obce (m²)	12 923 730	100,00%
Poľnohospodárska pôda - spolu (m²)	6 222 417	48,15%
Poľnohospodárska pôda - orná pôda	4 619 932	35,75%
Poľnohospodárska pôda - chmeľnica	0	0,00%
Poľnohospodárska pôda - vinica	0	0,00%

Poľnohospodárska pôda - záhrada	75 957	0,59%
Poľnohospodárska pôda - ovocný sad	0	0,00%
Poľnohospodárska pôda - trvalý trávny porast	1 526 528	11,81%
Nepoľnohospodárska pôda – spolu (m²)	6 701 313	51,85%
Nepoľnohospodárska pôda - lesný pozemok	479 768	3,71%
Nepoľnohospodárska pôda - vodná plocha	5 443 915	42,12%
Nepoľnohospodárska pôda - zastavaná plocha a nádvorie	447 071	3,46%
Nepoľnohospodárska pôda - ostatná plocha	330 559	2,56%

Samosprávnym orgánom obce je obecné zastupiteľstvo so starostom obce. Výkonným orgánom obecnej samosprávy je Obecný úrad.

Riešené územie obce Galovany je rozdelené na:

I. Zastavané územie obce

II. Územie mimo zastavaného územia obce = územie ochrany prírody a voľná krajina

V súčasnosti je zastavané územie obce Galovany legislatívne vymedzené hranicou zastavaného územia obce. Táto hranica zodpovedá stavu k 1.1.1990. Vztahujú sa na ňu odvody a zábery poľnohospodárskej pôdy. V územnom pláne bude navrhnutá úprava hraníc zastavaného územia obce. Súčasnú hranicu zastavaného územia obce sú interpretované v grafickej časti prieskumov a rozborov územného plánu.

A.1.3. Zhodnotenie doterajších územnoplánovacích dokumentácií

A.1.3.1. Závazné časti schválenej koncepcie územného rozvoja Slovenska vzťahujúce sa k riešenému územiu

Územný plán obce musí byť spracovaný v súlade s územným plánom regiónu a súvisiacimi platnými koncepciami. Vláda Slovenskej republiky podľa §29, ods. 2 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení zákona č. 237/2000 Z.z. dňa 26. mája 1998 Nariadením vlády č. 223/1998 Z.z. zo dňa 26. mája 1998, vyhlásila záväznú časť Územného plánu VÚC Žilinský kraj, ktorá je v súlade so záväznou časťou schválenej koncepcie územného rozvoja Slovenska.

A.1.3.2. Závazné časti schváleného územného plánu regiónu vzťahujúce sa k riešenému územiu

Všeobecne záväzné nariadenie

Región je vyššou územnou jednotkou pre riešenú obec. Územný plán regiónu - Územný plán Veľkého územného celku Žilinský kraj (spracovateľom je Združenie VÚC Žilina v roku 1998), ktorý prerokovala vláda SR dňa 26. mája 1998 Nariadením vlády č. 223/1998 Z.z. zo dňa 26. mája 1998, uverejneným 18. júla 1998 v Zbierke zákonov SR v čiaske 85, sa vyhlásila záväznou časťou Územného plánu VÚC Žilinský kraj. Následne sa vypracovali zmeny a doplnky ÚPN VÚC Žilinského kraja a ŽSK vydáva Všeobecne záväzné nariadenie Žilinského samosprávneho kraja o záväzných častiach zmien a doplnkov Územného plánu veľkého územného celku Žilinského kraja č. 6/2005 (A).

V roku 2008 boli spracované Zmeny a doplnky č. 3 VÚC Žilinský kraj, ktorých Záväzná časť bola vyhlásená VZN 17/2009 dňa 17. marca 2009 Zastupiteľstvom ŽSK. (B).

Nasledujúca časť, ktorá súvisí s riešeným územím, je citovaná z uvedených dokumentov v plnom znení:

A - ZMENY A DOPLNKY ÚPN VÚC ŽILINSKÉHO KRAJA

I. ČASŤ - ZÁVÄZNÉ REGULATÍVY FUNKČNÉHO A PRIESTOROVÉHO USPORIADANIA ÚZEMIA

Vložený nový text v znení:

Pri riadení funkčného využitia, usporiadania územia a rozvoja osídlenia kraja platia tieto záväzné regulatívy, ktoré nadväzujú na záväznú časť KURS 2001, schválenú uznesením vlády SR 1033 z 31. 10. 2001 a vyhlásenú nariadením vlády SR 528/2002 Z. z. zo 14. 08. 2002.

1. V OBLASTI USPORIADANIA ÚZEMIA, OSÍDLENIA A ROZVOJA SÍDELNEJ

ŠTRUKTÚRY

1.1 vytvárať podmienky pre vyvážený rozvoj Žilinského kraja v oblastiach osídlenia, ekonomickej, sociálnej a technickej infraštruktúry pri zachovaní zdravého životného prostredia a biodiverzity v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja,

1.5 formovať sídelnú štruktúru na nadregionálnej úrovni na území Žilinského kraja prostredníctvom regulácie priestorového usporiadania a funkčného využívania územia jednotlivých hierarchických úrovní ťažísk osídlenia, centier osídlenia, rozvojových osí a vidieckych priestorov,

1.6 podporovať rozvoj sídelných centier Žilinského kraja, ktoré tvoria základné terciálne centrá osídlenia, rozvojové centrá hospodárskych, obšlužných a sociálnych aktivít ako aj pre priliehajúce zázemie, tak aj pre príslušný regionálny celok, a to hierarchickým systémom, pozostávajúcím z nasledovných skupín centier:

1.14 formovať ťažiská osídlenia uplatňovaním princípov decentralizovanej koncentrácie,

1.15 upevňovať vnútro štátne sídelné väzby medzi ťažiskami osídlenia,

1.16 vytvárať podmienky pre budovanie rozvojových osí v záujme tvorby vyváženej hierarchizovanej štruktúry

1.17 napomáhať rozvoju vidieckého priestoru v náprave vzťahu medzi mestom a vidiekom na základe nového partnerstva založeného na vyššej integrácii funkčných vzťahov mesta a vidieka nasledovnými opatreniami:

1.17.1.vytvárať podmienky pre rovnovážny vzťah urbánnych a rurálnych území a integráciu funkčných vzťahov mesta a vidieka,

1.17.2.podporovať rozvoj vidieckeho osídlenia s cieľom vytvárania rovnocenných životných podmienok obyvateľov a zachovanie vidieckej (rurálnej) krajiny ako rovnocenného typu sídelnej štruktúry,

1.17.3.zachovať špecifický ráz vidieckého priestoru a pri rozvoji vidieckeho osídlenia zohľadňovať špecifické prírodné, krajinné a architektonicko – priestorové prostredie,

1.17.4.vytvárať podmienky dobrej dostupnosti vidieckych priestorov k sídelným centrom, podporovať výstavbu verejného dopravného a technického vybavenia obcí, moderných informačných technológií tak, aby vidiecke priestory vytvárali kultúrne a pracoviskovo rovnocenné prostredie voči urbánnym priestorom a dosiahnuť tak skĺbenie tradičného vidieckého prostredia s požiadavkami na moderný spôsob života,

1.20 rešpektovať existenciu pamiatkovo chránených historických sídelných a krajinných štruktúr, a to najmä lokalít svetového kultúrneho dedičstva, archeologických nálezov, pamiatkových rezervácií, pamiatkových zón, areálov historickej zelene, národných kultúrnych pamiatok, lokalít tvoriacich charakteristické panorámy chránených území, národnú sústavu chránených území v príslušnej kategórii a stupni ochrany a medzinárodne chránených území (ramsarské lokality, lokality NATURA)....

2. V OBLASTI SOCIÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY

2.14 zachovať územné predpoklady pre prevádzku a činnosť existujúcej siete a rozvoj nových kultúrnych zariadení v regiónoch ako neoddeliteľnej súčasť existujúcej infraštruktúry a kultúrnych služieb obyvateľstvu,

3. V OBLASTI ROZVOJA REKREÁCIE, TURISTIKY, CESTOVNÉHO RUCHU A KÚPEĽNÍCTVA

3.9 Vypracovaním regionálnej stratégie a návazného generelu cestovného ruchu previazať ciele rekreačného a poznávacieho turizmu a kúpeľníctva; podporovať tvorbu mikroregionálnych stratégií a územnoplánovacej dokumentácie (hlavne územných plánov zón) pre lokality a strediská cestovného ruchu a kúpeľníctva

5. V OBLASTI ROZVOJA NADRADENEJ DOPRAVNEJ INFRAŠTRUKTÚRY

5.2. infraštruktúra cestnej dopravy

5.2.1. rešpektovať dopravné siete a zariadenia alokované v trase multimodálneho koridoru č. V. a (hlavná sieť TINA) Bratislava – Žilina – Prešov/Košice – Záhor/Čierna nad Tisou – Ukrajina schválené pre diaľničnú infraštruktúru

5.3 Infraštruktúra železničnej dopravy

5.3.3 chrániť územný koridor a realizovať modernizáciu železničnej trate č. 180 (I. kategórie, v trase multimodálneho koridoru č. Va., hlavná sieť TINA), sieť AGC č. E40, sieť AGTC č. C-E) na traťovú rýchlosť 120 až 140 km/hod v existujúcom koridore trate:

a) Žilina – Vrútky – Kraľovany – Ružomberok – Liptovský Mikuláš – hranica Žilinského a Prešovského kraja v úsekoch technicky vynútených lokálnych úprav smerového vedenia trate.

6. V OBLASTI VODNÉHO HOSPODÁRSTVA

6.5. podporovať rozvoj miestnych vodovodov v obciach a ich miestnych častiach s nedostatočným zásobovaním pitnou vodou, mimo dosahu SKV,

6.6. postupne znižovať zaostávanie rozvoja verejných kanalizácií s čistiarnami odpadových vôd za rozvojom verejných vodovodov výstavbou ČOV v rozhodujúcich zdrojoch znečistenia, výstavbou skupinových kanalizácií s využitím kapacít existujúcich ČOV, výstavbou skupinových kanalizácií s COV s prioritným riešením v obciach ležiacich v OP vodárenských zdrojov, OP prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd, CHVO a povodí vodárenských tokov.

7. V OBLASTI NADRADENEJ ENERGETICKEJ INFRAŠTRUKTÚRY

7.2. zabezpečiť zvýšenú výrobu elektrickej energie:

7.2.1 modernizáciou a rekonštrukciou existujúcich zdrojov,

7.4. v energetickej náročnosti spotreby

7.4.1 realizovať opatrenia na zníženie spotreby elektrickej energie v priemysle a energeticky náročných prevádzkach,

7.4.2 minimalizovať využívanie elektrickej energie na výrobu tepla,

7.9. zriaďovať zásobovacie VTL a STL prepojovacie sústavy plynovodov hlavne v okresoch Námestovo, Ružomberok, Liptovský Mikuláš,

7.13 vytvárať priaznivé podmienky na intenzívnejšie využívanie obnoviteľných a druhotných zdrojov energie ako lokálnych doplnkových zdrojov k systémovej energetike,

7.14 podporovať a presadzovať v regióne ŽSK s podhorskými obcami, využitie miestnych energetických zdrojov (biomasa, geotermálna a solárna energia, MVE a pod.) pre potreby obyvateľstva a služieb,

7.15 znižovať energetickú náročnosť objektov (budov) z hľadiska tepelných strát,

8. V OBLASTI ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA

8.3. zabezpečiť lokality pre výstavbu zariadení súvisiacich s triedením, recykláciou, využívaním a zneškodňovaním odpadov v obciach určených v územnom pláne,

8.4.zneškodňovanie nevyužitých komunálnych odpadov riešiť prednostne na zabezpečených regionálnych skládkach odpadov obciach určených v územnom pláne.

10. V OBLASTI TELEKOMUNIKÁCIÍ

10.1 zabezpečiť realizáciu hlavných a strategických cieľov, stanovených v telekomunikačných projektoch,

10.2 dosiahnuť špičkovú medzinárodnú úroveň telekomunikačných služieb v horizonte do roku 2010,

ÚČINNOSŤ NARIADENIA

Toto všeobecne záväzné nariadenie bolo schválené zastupiteľstvom Žilinského samosprávneho kraja 27. apríla 2005 Uznesením 6 a nadobúda účinnosť 30. dňom od vyvesenia na úradnej tabuli Žilinského samosprávneho kraja.

II. Verejnoprospešné stavby

Z verejnoprospešných stavieb vymedzených v ÚPN VÚC Žilinského kraja a v jeho Zmenách a doplnkoch sa na riešené územie vzťahujú:

2. Dopravné stavby cestné**2.1. Dopravné stavby cestné**

2.1.1. diaľnica D1 v kompletnej trase, diaľničné križovatky a privádzače, sprievodné komunikácie I/61 a I/18,

2.2. dopravné stavby železničnej a kombinovanej dopravy:

2.2.2. modernizácia železničnej trate č. 180 v úseku Žilina – hranica Žilinského a Prešovského kraja,

3. Technická infraštruktúra**3.1. vodohospodárske stavby**

3.1.6. ochrana územia pred povodňami:

o) VD Liptovská Mara, rekonštrukcia,

3.2. energetické stavby

3.2.3. 2x400 kv vedenie v smere Medzibrod – Liptovská Mara,

3.4. stavby na zneškodňovanie, využívanie a spracovanie odpadov,

3.4.2. Stavby a zariadenia na zneškodňovanie, dotriedňovanie, kompostovanie a recykláciu odpadov.

Pri návrhu verejnoprospešných stavieb rešpektovať verejnoprospešné stavby vyplývajúce zo záväznej časti Územného plánu VÚC Žilinského kraja v znení schválených Zmien a doplnkov č.1.-3.

Na uskutočnenie verejnoprospešných stavieb je možné podľa §108 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení zákona č.103/1990 Zb., zákona č.262/1992 Zb., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č.136/1995 Z.z., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č.199/1995 Z.z., nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č.286/1996 Z.z., zákona č.229/1997 Z.z., zákona č.175/1999 Z.z., zákona č.237/2000 Z.z., zákona č.416/2001 Z.z., zákona č.553/2001 Z.z. a nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č.217/2002 Z.z. pozemky, stavby a práva k nim vyvlastniť, alebo vlastnícke práva k pozemkom a stavbám obmedziť.

B. ZMENY A DOPLNKY Č. 3 VÚC ŽILINSKÝ KRAJ - ZÁVÄZNÁ ČASŤ**I. Záväzné regulatívy funkčného a priestorového usporiadania územia****3. V OBLASTI ROZVOJA REKREÁCIE, TURISTIKY, CESTOVNÉHO RUCHU A KÚPEĽNÍCTVA :**

3.14 podporovať aktivity, ktoré súvisia s realizáciou siete miestnych cyklotrás nadväzujúcich na navrhované cyklomagistály.

Spôsob zapracovania regulatívov:

Územný plán obce Galovany bude spracovaný v súlade s týmito územnoplánovacími dokumentáciami.

A.1.4. Zhodnotenie priestorových priemetov odvetvových koncepcií, stratégií a známych zámerov na rozvoj územia**A.1.4.1. Výstupy z relevantných podkladov s dopadom na riešenie územného plánu**

Podkladom pre spracovanie Prieskumov a rozborov boli nasledovné dokumenty:

- Strategický dokument – Rozvoj regiónu Liptova a Gminy Nowy Targ v rokoch 2007 – 2013

Strategický dokument rozvoja Horného Liptova a Gminy Nowy Targ je výsledkom snaženia Združenia miest a obcí Liptova o podporu proporčného rozvoja regiónu s dopadom na cezhraničnú spoluprácu s Poľskou republikou. Spracovaný dokument obsahuje sociálno-ekonomickú analýzu regiónu a jeho strategické zábery na najbližšie programovacie obdobie Európskej únie v rokoch 2007-2013.

- Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky SR

Slovensko sa zapojilo do medzinárodnej iniciatívy zachovať trvalo udržateľného rozvoj životného prostredia a vláda SR, uznesením č. 619 zo 7. septembra 1993, schválila **Stratégiu, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky SR**. NR SR ju schválila uznesením č. 339 z 8. novembra 1993. Uznesením vlády SR č. 894 zo 7. decembra 1993 bolo ministrom a ostatným vedúcim orgánom štátnej správy SR uložené premietnúť stratégiu, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky do odvetvových politík, koncepcií, programov a príslušných predpisov. Stav životného prostredia možno stále vo väčšej miere chápať ako odraz stavu ekonomiky, sociálnej úrovne a úrovne spoločenského vedomia spoločnosti. Riešenie environmentálnych problémov je vlastne riešenie ekonomických a sociálnych problémov spoločnosti. Liptov je v porovnaní s ostatnými regiónmi Slovenska charakteristická nízkou priemyselnou zaťaženosťou s čím súvisí nízky podiel znečistenia ovzdušia a veľkým počtom

chránených území. To vytvára potenciál pre aj na trvalé ekonomické využitie prírody ako hlavnej atrakcie regiónu v rámci turizmu a cestovného ruchu.

- Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Liptovský Mikuláš

Dokument ÚSES možno vo vzťahu k územnému plánu chápať ako potrebný podklad pre poznanie stavu krajiny v danom území a jeho poznatky by sa mali premietnuť aj do schvaľovaných a záväzných častí územného plánu. Krajinnoeologický plán, ktorý je súčasťou prieskumov a rozborov analyzuje súčasnú krajinnú štruktúru, pomenováva strety záujmov v riešenom území a problémy, ktoré treba riešiť v územnom pláne.

- Územný plán Veľkého územného celku Žilinského kraja, spracovaný Združením VÚC Žilina, hlavný riešiteľ Ing. arch. Pavel Kropitz, Ing. arch. Marián Pivarčí a URKEA Banská Bystrica, schváleného Nariadením vlády SR z 26. mája 1998, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť územného plánu VÚC Žilinský kraj, ktorého aktualizácia bola schválená Uznesením č. 6, zo zasadnutia ŽSK, zo dňa 27. 4. 2005

- všetky zmeny a doplnky k ÚPN VÚC Žilinského kraja, ktoré dopĺňajú a aktualizujú nové alebo zmenené aktivity územia Žilinského kraja a dotýkajú sa riešeného územia.

A.2. PRIESKUMY A ROZBORY

A.2.1. Prieskumy a rozbor priestorového usporiadania a funkčného využívania územia

ŠIRŠIE VZŤAHY

A.2.1.1. Funkcia a poloha obce v sídelnej štruktúre

Obec Galovany sa nachádza v okrese Liptovský Mikuláš, je súčasťou Žilinského kraja.

Na základe spracovaného ÚPN-VÚC Žilinského kraja možno uviesť nasledovné údaje o štruktúre osídlenia a identifikovať postavenie obce Galovany v týchto štruktúrach.

Ťažiská osídlenia

ÚPN-VÚC Žilinského kraja v súlade s koncepciou územného rozvoja Slovenska člení ťažiská osídlenia podľa významu do štyroch kategórií:

1. Ťažiská osídlenia celoštátneho až medzinárodného významu (6 ťažísk v SR). Na území Žilinského kraja je to žilinsko-martinské ťažisko, ktoré je vytvorené okresmi: Žilina, Čadca, Kysucké Nové Mesto, Bytča, Považská Bystrica, Púchov, Martin a Turčianske Teplice.

2. Ťažiská osídlenia nadregionálneho a celoštátneho významu (6 ťažísk v SR). Na území Žilinského kraja je to **liptovskomikulášsko – ružomersko – dolnokubinské ťažisko**.

3. Ťažiská osídlenia regionálneho významu /7 ťažísk na území SR). Na území Žilinského kraja nie je vyšpecifikované ani jedno.

4. Ťažiská osídlenia miestneho významu /19 ťažísk v SR).

Rozvojové osi

Na území Žilinského kraja možno identifikovať nasledovné sídelné rozvojové osi:

- Urbanizačné pásy celoštátneho, resp. nadregionálneho významu:

- považská sídelná rozvojová os. od Bratislavy smerom na Trnavu a Považie a Žilinu

- **žilinsko-tatranská sídelná rozvojová os: Žilina – Martin cez Liptov a Poprad na Spiš**

- kysucká sídelná rozvojová os: Žilina – Čadca – hranica s Českou republikou, resp. s Poľskom

- Sídelné rozvojové osi regionálneho významu

- sídelná os prechádza údolím Čierňanky v smere Z – V /Svrčinovec-Skalité-PR)

- sídelná os prechádza Turčianskou kotlinou v smere S – J (Martin – Turčianske Teplice)

Sídelné centrá

Sídelná štruktúra územia kraja pozostáva z 315 administratívnych sídel, so 16 centrami s nasledovným významom:

- Liptovský Mikuláš – nadregionálny

A.2.1.2. Vzájomná poloha obce a vymedzených špecifických území a ochranných pásiem určených osobitnými predpismi

Obec Galovany leží v strednej časti Liptovskej kotliny v doline potoka Palúdzanka, v nadmorskej výške 586 m. n. m.

Galovany je obec menšieho rozsahu nachádzajúca sa v zázemí aglomerácie okresného mesta Liptovský Mikuláš. Leží juhozápadne od Liptovského Mikuláša, vo vzdialenosti cca 7 km. Od krajského mesta Žilina je sídlo vzdialené cca 90 km.

Katastrálne územie obce Galovany susedí na severe s obcou Liptovská Sielnica, na východe s obcou Liptovský Trnovec a s mestom Liptovský Mikuláš, na juhu s obcou Svätý Kríž a na západe s obcou Vlchy.

Rozloha katastra obce je 1292,37 ha.

V osídlení obce prevláda obytno-rekreačná funkcia, rodinné domy, chalupy a víkendové domy. Sídlo má charakter homogénnej potočno-uličnej zástavby.

Pásma hygienickej ochrany (PHO) technických objektov

Pri líniových prvkoch je ich ochranné pásmo závislé od druhu, veľkosti a intenzity prenosu.

Pre vedenia VVN 220 kV do 400 kV vrátane predstavuje 25m na obe strany od krajného vodiča, pre napätie 110 kV 20 m od krajného vodiča a pre napätie 22 kV 10m od krajného vodiča, trafostanica má OP 10 m.

Diaľnica má ochranné pásmo 100 m od kraja vozovky. Cesta prvej triedy má ochranné pásmo 50 m kolmo na os cesty po oboch stranách vozovky, cesta III. triedy má ochranné pásmo 20 m kolmo od osi vozovky.

Železničná trať má ochranné pásmo 60m.

Poľné hnojisko má ochranné pásmo 100 m.

Cintoríny majú ochranné pásmo 50 m.

Ochranné pásmo poľnohospodárskeho družstva nie je dané.

Ochranné pásmo vodných tokov, a to v šírke 10 m od brehovej čiary vodohospodársky významného vodného toku

Palúdzanka obojstranne,

Ochranné pásmo vodnej nádrže Liptovská Mara, ktoré je vymedzené kótou mimoriadne prípustnej katastrofálnej hladiny 566,34 m n. m. Bpv.

A.2.1.3. Jestvujúce a navrhované nadradené trasy a zariadenia dopravy, produktov, energetiky, spojov a pod. a väzba obce na ne

V riešenom území sa nachádzajú nadradené trasy dopravného a technického vybavenia.

Vonkajšie nadzemné elektrické 220 kV vedenie V273 Medzibrod - Lemešany a 400 kV vedenie V045 Čierny Váh – Liptovská Mara a V407 Liptovská Mara – Spišská Nová Ves. V rámci prieskumov a rozborov sa zistilo, že obec Galovany je energeticky napojená na rozvod elektrickej 22 kV z rozvodnej stanice. Z tohto elektrického vedenia sú cez transformovne napojený rozvod elektrickej energie NN a cez domové prípojky jednotlivé objekty.

A.2.1.4. Vyhodnotenie vzájomných vplyvov pozitívnych a negatívnych

Územný plán obce Galovany rieši komplexne priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určuje jeho zásady, vecne a časovo koordinuje činnosti ovplyvňujúce životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno-historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s trvalo udržateľným rozvojom sídla. Územný plán obce Galovany je výsledkom koordinácie všetkých pozitívnych a negatívnych faktorov celého katastrálneho územia obce.

Medzi pozitívne faktory patria:

- prírodné danosti riešeného územia,
- zdravý potenciál obyvateľstva a
- vhodné predpoklady, potrebné pre rozvoj turizmu a rekreácie.

Negatívne faktory spôsobené činnosťou človeka sú badateľné na veľkých scelených lánoch poľnohospodárskej pôdy, na lesoch osobitného určenia, ktoré dostali pomenovanie podľa značného množstva škodlivých emisií, vzniknutých v blízkom Liptovského Mikuláša.

Ďalšími negatívnymi javmi sú:

- nelegálne skládky pri vodných tokoch,
- areál družstva,
- meliorácie,
- nekoncepčná výstavba rodinných domov,
- nedostatočná sprievodná zeleň vodných tokov,
- nezregulované brehy Paludžanky.

ROZBOR URBANISTICKEJ ŠTRUKTÚRY OBCE**A.2.1.5. Kultúrno – historická charakteristika**

Podľa najstarších dostupných materiálov obec sa vyvinula koncom 13. storočia v chotári obce Paludza. Majetok, na ktorom neskôr vznikla obec daroval v roku 1297 kráľ Ondrej III. Jánovi, zvanému Galicius. Darované pole bolo vyčlenené z majetku kráľovských sokoliarov. Na darovanom majetku si Ján Galicius postavil svoje obydlie a vznikla osada Galovany. Patřila do skupiny zemianskych samôt, preto nepoznáme veľa dokumentov o Galovanoch. Zostali samotou i v 16. storočí. Stála tu iba kúria drobných zemanov.

Obec neskôr patrila postupne viacerým liptovským zemanom, ako napríklad Madočianskovcom (Madocsanyi), Plathyovcom (Plathy), či Čemickovcom (Csemiczky). Po zriadení notárskej inštitúcie z roku 1871 sa Galovany zlúčili s Paludzou. Spočiatku sa uvádzali obidva názvy slovensky Paludza a Galovany, maďarsky Nagypalugya és Gálfalu, neskôr sa uvádzal už len názov Paludza.

Úsilie Galovancov z roku 1936 a 1938 o osamostatnenie a obnovenie pôvodnej obce s vlastnou správou boli neúspešné. Galovany boli miestnou časťou Paludze do konca roku 1948. Od 1 januára 1949 boli Galovany odčlenené od územia Paludze a opäť vznikla samostatná obec.

Obyvatelia sa počas vojny zapojili do SNP. JRD vzniklo v roku 1958 a od roku 1961 bolo pričlenené s Paludzou a Dechtarmi do ŠM v Liptovskom Mikuláši.

A.2.1.6. Priestorová charakteristika

Obec Galovany vznikala ako uličná radová zástavba, ktorej kompozičnou osou bol cesta III/018244, ktorý vedie od križovatky s cestou I/18 (Ružomberok - Liptovský Mikuláš) cez obec Galovany, kde aj končí. Na konci obce na túto cestu navádzajú poľné cesty v tvare V, ktoré končia pri násype diaľnice D1. Zastavané územie Galovian bolo súčasťou obce Paludza, ktorá bola zatopená pri realizácii vodnej nádrže Liptovská Mara. Ďalšia výstavba sa realizuje v priestore medzi cestou III/018244 a vodným tokom Palúdzanka. Pôdorysný tvar sídla je pomerne chaotický, vzhľadom na neregulovanú výstavbu rodinných domov. Pôvodná zástavba je charakterizovaná úzkymi hlbokými parcelami, na ktorých v prednej časti od ulice boli situované domy a v zadnej časti humná a hospodárske objekty. Niektoré hospodárske budovy sa neorganizovanou výstavbou dostali k miestnym komunikáciám a spôsobujú chaotický dojem. Pôvodné rodinné domy boli drevenej zrubovej konštrukcie so sedlovými drevenými strechami, pokrytými šindľom. Neskôr sa začali stavať murované domy, prízemné podobnej dispozície ako drevené zrubové domy. Tieto domy a domy realizované v posledných päťdesiatich rokoch sú spravidla dvojpodlažné so sedlovými strechami a využitým podkroviem, oplotené s nevyhnutnými hospodárskymi objektami.

Zástavbu sídla tvoria takmer výlučne rodinné domy a ani objekty občianskej vybavenosti nenarúšajú drobné merítko urbanistickej štruktúry a výškové zónovanie.

Stavebnotechnický stav budov je len priemerný. Dobré objekty predstavujú asi 60 %, vyhovujúce 30 %, nevyhovujúce 10 %. Nevyhovujúce objekty sú roztrúsené jednotlivito na plochách so staršou zástavbou. Ich asanáciu treba prehodnotiť z hľadiska možnosti využitia na rekreačné účely.

Dochádzkové vzdialenosti do zariadení občianskej vybavenosti, ktoré sa v obci nachádzajú v nedostatočnom počte a kvalite. Funkcia výroby je zastúpená len areálom Poľnohospodárskeho družstva, ktoré prevádzkuje firma AGRO-RACIO s.r.o. L. Mikuláš. V areáli sa nachádza predajňa stavebnín, autoopravovňa a stolárska výroba.

Obec Galovany je zaradená medzi rekreačné obce II. kategórie, čo zodpovedá sice koncovej polohe sídla ale v dobrej dochádzkovej vzdialenosti od Liptovského Mikuláša, kvalite prírodného prostredia i možnostiam ďalšieho rozvoja chalupníckej rekreácie.

Zo športových zariadení sa v Galovanoch nachádza iba futbalové ihrisko severozápadnej časti zastavaného územia s možnosťou ďalšieho rozvoja.

A.2.1.7. Funkčné členenie a organizácia územia

Obec Galovany má hlavnú

- **obytnú funkciu** s doplnkovými funkciami. Obytná zástavba, tvorená rodinnými domami, sa začala vyvíjať z pôvodnej malej skupinovej usadlosti pri potoku Palúdzanka. Postupne sa rozvíjala pozdĺž tohto, ktorý preteká cez zastavané územie a pozdĺž cesty III/018244. Novšia IBV je situovaná pri hlavnej komunikácii v obci.

Doplnkové funkcie tvoria tieto funkcie

- **funkcia obslužná**, ktorú predstavujú objekty a zariadenia sociálnej infraštruktúry a občianskej vybavenosti - občianska vybavenosť a služby sú sústredené do centra obce (obecný úrad, kultúrny dom, mŕlítebňa, klub dôchodcov, predajňa potravín, pohostinstvo),

- **funkcia výrobná**, ktorú predstavuje poľnohospodárska výroba a stolárska výroba.

- **funkcia športu a rekreácie** má priaznivý vplyv pre rozvoj obce, rozvoj cestovného ruchu, športový areál (futbalové ihrisko a šatne lokalizované v predajni potravín) v Galovanoch vyžaduje revitalizáciu.

V rámci spracovania územného plánu je potrebné zachovať a rozvíjať všetky funkčné zložky, pričom ŕažisko ostane v obytnéj a rekreačnej funkcii.

A.2.1.8. Vyhodnotenie urbanistickej štruktúry

V priebehu spracovania prieskumov a rozborov sa vykonal prieskum stavebnotechnického stavu objektov (bonitácia objektov) aj keď táto hĺbka spracovania presahuje úroveň plošného spracovania ÚPD. Grafické znázornenie bonitácie objektov je vyjadrené vo výkrese č.5 – Stavebnotechnický stav objektov v mierke M 1:5000. Rozbor urbanistickej štruktúry ukázal, že technický stav väčšiny objektov je zachovalý aj keď architektonický vzhľad je miestami nesúrodý.

Prieskumy a rozbor okrem bonitácie jestvujúcich objektov vyhodnotili potenciál celého riešeného územia :

- **Funkčný potenciál** územia je limitovaný hlavne prírodno - ekologickým, socialnoekonomickým a územnotechnickým potenciálom. Ich súhrnné pôsobenie podmieňuje budúci rozvoj a funkčnosť obce.

- **Prírodno-ekologický potenciál** obce Galovany je podmienený zachovaním rovnováhy medzi prírodnými a civilizačnými systémami a životaschopnosťou prírodných systémov. Tento potenciál je fixný a jeho limity nie je možné prekročiť. Časť riešeného územia patrí do ochranného pásma Národného parku Nízke Tatry. Teda na tu platí druhý stupeň ochrany prírody a krajiny podľa zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z.z.

- **Sociálno-ekonomický potenciál** obce je podmienený demografickým vývojom, hospodárskou prosperitou a imigračnou aktivitou. Tento potenciál je závislý od mnohých činiteľov a jeho hodnoty sa dajú korigovať. Podľa demografických predpokladov, historického prieskumu, počet obyvateľov má predpoklady rastu na 300 medzi rokmi 2011 až 2030. Veľkosť cca 400 obyvateľov môže obec mať okolo roku 2050.

- **Súčasný územno-technický potenciál** obce je obmedzený nedostačujúcimi kapacitami jestvujúcej technickej infraštruktúry a služieb. Tento potenciál je možné podľa potreby a územným plánom stanovenej únosnosti územia rozširovať, jeho rozvoj je podmienený možnostami investičnej výstavby. Ďalší rozvoj obce je podmienený rekonštrukciou a kapacitným rozšírením všetkých existujúcich nosných technických systémov hlavne rozvodov elektrickej energie, dobudovanie vodovodu,

dobudovaním kanalizácie. Dôležitý je prechod domácností od vykurovania tuhými palivami na ekologicky nezávadné energie, ktoré sú prvoradým predpokladom rozvoja sídla. Ide hlavne o biopalivá ako napr. peletky, štiapky, ďalej tepelné čerpadlá a solárne systémy a pod. Preto návrh realizácie plynovodu nie je reálny.

Súčasťou prieskumov a rozborov je krajinnoekologický plán. V krajinnoekologickom pláne pre územie katastra bola vykonaná syntéza druhotnej a terciálnej krajiny štruktúry. Na základe superpozície vplyvov a pôsobení prvkov uvedených štruktúr boli vyčlenené najprv základné kvázi-homogénne jednotky krajiny. Pre účely územného plánu boli niektoré z nich zlučováné do vyšších jednotiek v zásade na princípe chorickom.

Územný plán obce Galovany bude založený na princípe optimalizácie možností viacfunkčného využitia krajinného potenciálu. Dbá sa na zachovanie jeho ekologickej stability, diverzibility prírodných zložiek, obnoviteľnosti zdrojov a vysokej kvality životného i obytného prostredia.

A.2.2. Prieskumy a rozbor prírodných podmienok a funkčného využívania územia

ŠTRUKTÚRA KRAJINY

A.2.2.1. Vybrané prírodné faktory záujmového územia

- Geomorfologické členenie, tvar a reliéf územia

Severná časť územia katastra Galovian (Liptovská Mara a pás územia priliehajúci k nej z južnej strany) patrí podľa Mazúra a Lukniša (1986) do geomorfologického celku Podtatranskej kotliny, podcelku Liptovskej kotliny a časti Liptovské nivy. Južná časť územia patrí do častí Galovianske háje. Celkovo sú súčasťou Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty.

Z morfoštruktúrneho hľadiska sa v severnej kotlinovej časti jedná o negatívnu morfoštruktúru vodnej plochy reprezentujúcu priekopovú prepadlinu a kotlinovú depresiu, z typologického hľadiska vrásovo-blokovú fatransko-tatranskú morfoštruktúru. Smerom na juh sa jedná o reliéf priekopových prepadlín a morfotektonických depresií na polygenetických sedimentoch slabo spevnených až sypkých štruktúr so slabým uplatnením litológie. Z morfoskulptúrneho hľadiska ide o reliéf akumuláčno-erózný na prolúviálno-fluviálnej kotlinovej pahorkatine.

východnú hranicu katastra s Benicami. Toky majú údolný charakter s kolísavou vodnosťou.

Z hydrogeologického hľadiska sa jedná o paleogén a kvartér s veľmi slabou puklinovo-vrstvovou priepustnosťou. Kvantitatívna charakteristika prietochnosti a hydrogeologická produktivita je nízka až mierna.

Hydrogeologický rajón je QP 016 – paleogén a kvartér západnej a strednej časti Liptovskej kotliny. Využiteľné zásoby podzemných vôd sú premenlivé – od 0,2 do 5 l s⁻¹km⁻².

- Geologické a inžiniersko - geologické pomery

Bezprostredné podložie na celom území katastra tvorí paleogén vnútorných Karpát – zlepenca, pieskovce, vápence, vápnité ílovce a brekcie (flyš) hutianskeho súvrstvia.

Inžiniersko-geologické rajóny sú zastúpené nasledovne:

Rajón flyšoidných hornín (Sf)

Rajón deluviálnych sedimentov (D)

Rajón náplavov terasovitých stupňov (T)

Rajón údolných riečnych náplavov (F)

- Hydrologické a hydrogeologické pomery.

Z hydrologického hľadiska územie spadá celé územie do stredohorskej oblasti so snehovo-dažďovým typom režimu odtoku. Akumulácia tu prebieha v mesiacoch november až marec, vysoká vodnosť je v marci až júni, najvyššie prietoky sú v máji a najnižšie v januári – februári a v septembri – októbri.

Priemerný ročný elementárny odtok sa pohybuje od 20 do 25 l s⁻¹km⁻².

Celé územie patrí do povodia rieky Váh. Najvýznamnejším vodným tokom pretekajúcim katastrom aj priamo obcou je Palúdzanka prameniaca pod Poľanou v Nízkych Tatrách. Menšie a väčšinou občasné vodné toky pramenia aj na území katastra tvoria pravo- a ľavostranné prítoky Palúdzanky. Menej významným tokom v rámci katastra je Andický jarok tvoriaci východnú hranicu katastra s Benicami. Toky majú údolný charakter s kolísavou vodnosťou.

Z hydrogeologického hľadiska sa jedná o paleogén a kvartér s veľmi slabou puklinovo-vrstvovou priepustnosťou. Kvantitatívna charakteristika prietochnosti a hydrogeologická produktivita je nízka až mierna.

Hydrogeologický rajón je QP 016 – paleogén a kvartér západnej a strednej časti Liptovskej kotliny. Využiteľné zásoby podzemných vôd sú premenlivé – od 0,2 do 5 l s⁻¹km⁻².

- Pôdne pomery.

Pôdnymi typmi v katastri sú najmä hnedé pôdy a hnedé pôdy oglejené na flyšových sedimentoch, nivné pôdy, ilimerizované pôdy. Pôdne druhy sú hlinité, ílovito-hlinité, hlinito-piesočné, stredne až silno skeletnaté. Najúrodnejšie pôdy v katastri patria do 5. skupiny.

- Klimatické pomery

Podľa Atlasu krajiny SR (2002) sa južná časť územia katastra nachádza v chladnej klimatickej oblasti – C a okrsku C1 – okrsk mierne chladný, s júlovou teplotou 12-15°C

Severná časť – Liptovská Mara a pruh priľahlého územia sa nachádza v mierne teplej klimatickej oblasti s počtom menej ako 50 letných dní za rok a s júlovým priemerom teploty vzduchu nad 16°C. V rámci tejto oblasti patrí územie do okrsku M5 – mierne teplý, vlhký, s chladnou až studenou zimou, kotlinový, teploty v januári nad -3°C, v júli nad 16°C.

Klimaticko-geografickým typom územia je typ s kotlinovou mierne chladnou klímou.

- Rastlinstvo a živočíšstvo

Fytogeograficky (Futák, 1966) patrí riešené územie do oblasti západokarpatskej flóry (Carpatium occidentale), obvodu flóry vnútrokarpatských kotlín (Intercarpaticum), okresu Podtatranské kotliny a podokresu Liptovská kotlina.

Z geobotanického hľadiska (Michalko a kol., 1986) sa v riešenom území nachádzajú nasledovné jednotky:

Jedľové a jedľovo-smrekové lesy (Abietion, Vaccinio-Abietion) (PA)

Lužné lesy podhorské a horské (Al)

Dubovo-hrabové lesy lipové (CP)

Dubové nátržníkové lesy (Qp)

Z hľadiska súčasnej vegetácie je rozhodujúce pokrytie prevažnej časti terestrického územia veľkoplôšnými lánmi ornej pôdy. Odlišným charakterom disponujú úzkopásmové polia, sústredené v dotyku obce, kde je prirodzeným spôsobom dosiahnutá pestrosť porastov. Trvalé trávne porasty sú buď intenzívne využívané – kosené, alebo sa tu nachádzajú aj viacmenej prirodzene sa vyvíjajúce lúky. Porasty niektorých lúk prirodzene zarastajú krovinami, ktoré sa postupne zapoja až tvoria súvislé biotopy. Les sa nachádza v katastri len sporadicky – malý porast na juhozápadnom okraji a porasty okolo Liptovskej Mary.

Z drevín sa v katastri vyskytujú:

jedľa biela (*Abies alba*), smrek obyčajný (*Picea abies*), borovica sosna (*Pinus sylvestris*), smrekovec opadavý (*Larix decidua*), buk lesný (*Fagus sylvatica*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanoides*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), topoľ osika (*Populus tremula*), viaceré druhy vrb (*Salix purpurea*, *S. fragilis*, *S. cinerea*.) a iné. Cudzokrajné dreviny sú zastúpené najmä v okolí Liptovskej Mary – smrek biely, topoľ balzamový, topoľ euroamerický, smrek pichľavý, smrek omorika a iné. V krovitej vegetácii sú zastúpené – trnka obyčajná, šípka, hloh, baza čierna, kalina apod. V bylinnej vegetácii možno nájsť *Trisetum flavescens*, *Dactylis glomerata*, *Phleum pratense*, *Lolium perenne*, *Potentilla anserina*, *Caltha palustris*, *Phragmites communis* apod.

Z hľadiska živočíšnych regiónov patrí územie do regiónu Západných Karpát, ich vnútorného obvodu a centrálného okrsku. V limnickom cykle územie spadá do Pontokaspickej provincie a hornovážskeho okresu.

Hlavné živočíšne biotopy sú biotop polí, vodnej nádrže, lúk a pasienkov, lesa, vodných tokov a sprievodnej vegetácie, podmáčaných lokalít a záhrad na území obce.

Stav súčasného poznania fauny v riešenom území nebol predmetom systematickejšieho výskumu. Zo známych výskytov možno spomenúť: ryby - pstruh potočný (*Salmo trutta morpha fario*). Sprievodným druhom pásma pstruha je hlaváč pásoplutvý (*Cottus poecilopus*). Z obojživelníkov je najbežnejším druhom skokan hnedý (*Rana temporaria*). Z ďalších druhov je to kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) a ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*). Na teplejšie lokality lesostepného a stepného charakteru je viazaná ropucha zelená (*Bufo viridis*). Stredné a nižšie polohy obýva jašterica bystrá (*Lacerta agilis*) a slepúch lámavý (*Anguis fragilis*), užovka obojková (*Natrix natrix*)

Bohato zastúpenou skupinou živočíchov sú vtáky. Do územia zalietajú orol skalný (*Aquila chrysaetos*), kuvik vrabčí (*Glauclidium passerinum*) a kuvik kapcavý (*Aegolius funereus*). Z malých šeliem je tu bežná lasica, kuna lesná. Zachovalé vodné toky a brehy Liptovskej Mary sú teritóriom vydry riečnej (*Lutra lutra*). Región Liptova a Horehronie patrí k najvýznamnejším jadrovým územiám výskytu vydry na Slovensku. Z poľovnej zveri je tu najmä srnčia a diviacia. Množstvo jaskýň a skalných štrbín v pohorí Nízke Tatry podmieňuje hojný výskyt netopierov, zalietavajúcich aj na územie katastra Galovany. Mnohé ďalšie druhy našli svoj domov v dutinách stromov či v štrbinách staviab a v ľudských obydlíach.

Územie patrí do poľovného revíru Chabenec. Liptovská Mara je kaprový lovný rybársky revír č. 3-5340-1-1, Galovianska zátoka je takisto kaprovým lovným revírom č. 3-0810-1-1

A.2.2.2. Krajinná – estetická hodnota územia

Možno charakterizovať ako pôsobenie usporiadania prírodnej scenérie na určitom území z hľadiska estetického vnímania (podľa Forman, Godron: Krajinná ekológia). Veľkosť takéhoto priestoru je v zásade veľmi rôznorodá. Ak vychádzame z praktického postoja, musíme zobrať do úvahy jednak základnú konfiguráciu terénu, z ktorej vyplýva viditeľnosť určitého územia a na druhej strane rôznorodosť a atraktivnosť takto videnej krajiny. Estetika, hoci je v konečnom dôsledku subjektívna, má samozrejme svoje vlastné kritériá podľa ktorých sa dá rámcovo vyjadriť kvalita daného objektu t.j. v našom prípade krajiny.

Krajinu v priestore katastra Galovany možno charakterizovať ako esteticky priemerne atraktívnu. Významné prvky sú Liptovská Mara aj samotná pahorkatinová krajina, patrí sem aj typ vidieckeho osídlenia a miestami aj spôsob obhospodarovania poľnohospodárskej pôdy – úzkopásmové polia. V priestore katastra sa dajú nájsť atraktívne pohľady na krajinu, ktoré však dotvárajú okolité pohoria.

A.2.3. Prieskumy a rozbor demografického potenciálu a bytového fondu

A.2.3.1. Demografická charakteristika

V obci Galovany je k 3.9.2010 **283** občanov s trvalým pobytom.

Priemerná hustota osídlenia v Ludrovej je 22 (21,9) obyvateľov / km², čo predstavuje relatívne nízku hustotu obyvateľstva. Je potrebné však prihliadnuť na vodnú plochu Liptovskej Mary, ktorá zasahuje do katastra obce.

Zloženie obyvateľstva podľa základných charakteristických vekových skupín v r. 2001

Veková skupina	Spolu	Podiel v %
0-14 roč.	49	16,5
15-59 muži	86	58,9
15-54 ženy	89	
60+ muži	25	24,6
55+ ženy	48	
spolu	297	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, SODB 2001

Na základe štatistických údajov z r. 2001 priemerný vek v obci bol 39,4 rokov.

Zloženie obyvateľstva podľa základných charakteristických vekových skupín v r. 2009

Veková skupina	Spolu	Podiel v %
0-14 roč.	42	15,97
15-59 muži	77	57,4
15-54 ženy	74	
60+ muži	25	26,62
55+ ženy	45	
spolu	263	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2009

Na základe štatistických údajov z r. 2009 priemerný vek v obci bol 40,89 rokov.

Územie	Obyvateľstvo			Predproduktívni (0-14) spolu	Produktívni		Poproduktívni (55+ž, 60+m) spolu
	spolu	muži	ženy		(15-59) muži	(15-54) ženy	
	263	125	138	42	77	74	70

Zdroj: Štatistický úrad SR, k 31.12. 2009

$$\text{Index vitality} = \frac{\text{počet obyvateľov v predproduktívnom veku}}{\text{počet obyvateľov v poproduktívnom veku}} \times 100$$

To znamená $42/70 \times 100 = 60 \%$

Na základe tohto výpočtu s použitými údajmi z roku 2009 môžeme konštatovať, že obec nemá progresívny typ populácie schopnej reprodukcie prirodzenou menou, kde zložka občanov poproduktívneho veku je menšia ako zložka občanov predproduktívneho veku.

Národnostné zloženie obyvateľstva v obci

V obci žijú obyvatelia len slovenskej národnosti.

Zloženie obyvateľstva podľa náboženského vyznania

Prevláda náboženské vyznanie Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania (196 obyvateľov). Ďalej je zastúpená Rímsko-katolícka cirkev (67 obyvateľov), 4 obyvatelia sú členovia Náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia, 26 obyvateľov je bez vyznania.

Zastúpenie obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania

Najvyšší ukončený stupeň vzdelania	Muži	Ženy	Spolu
Základné	16	45	61
Učňovské bez maturity	63	41	104
Stredné odborné bez maturity	1	3	4

Úplné stredné učňovské s maturitou	6	4	10
Úplné stredné odborné s maturitou	15	32	47
Úplne stredné všeobecné	2	5	7
Vyššie	-	-	-
Vysokoškolské bakalárske	2	2	4
Vysokoškolské doktorandské	1	-	1
VŠ magisterské, inžinierske, doktorské	3	4	7
Bez udania školského vzdelania	-	-	-
Bez školského vzdelania	-	-	-
Deti do 16 rokov	29	23	52
SPOLU	138	159	297

Zdroj: Štatistický úrad SR, SODB 2001

Najvyššie zastúpenie z celkového počtu obyvateľstva v obci Galovany majú obyvatelia s učňovským (104) a základným vzdelaním (61). Úplné stredné vzdelanie učňovské i odborné s maturitou má spolu 64 obyvateľov. Vyššie a vysokoškolské vzdelanie má 12 občanov. Väčšina občanov pracuje mimo obce.

Demografia vývoj, pohyb obyvateľstva 1996 - 2009

GALOVANY	1996	1997	1998	1999	2000	2001 ¹⁾	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stav k 1. 1.	217	218	226	227	233	294	289	276	282	281	276	275	272	270
Živnonarodení	6	6	0	5	4	1	1	8	4	2	1	1	2	5
Zomretí	2	3	1	3	4	4	8	4	6	4	2	3	1	4
Prírodný prírastok / úbytok	4	3	-1	2	0	-3	-7	4	-2	-2	-1	-2	1	1
Priťahovaní	5	7	6	6	0	10	0	3	4	4	8	3	7	4
Vysťahovaní	8	2	4	2	0	12	6	1	3	7	8	4	10	12
Prírastok / úbytok sťahovaním	-3	5	2	4	0	-2	-6	2	1	-3	0	-1	-3	-8
Celkový prírastok / úbytok	1	8	1	6	0	-5	-13	6	-1	-5	-1	-3	-2	-7
Stav k 31. 12.	218	226	227	233	233	289	276	282	281	276	275	272	270	263

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2009

Podľa uvedených údajov mala v r. 2001 obec aktívne saldo migrácie, následne do roku 2009 klesol počet obyvateľov o 26 obyvateľov.

A.2.3.2. Ekonomická aktivita

Ekonomická aktivita

Ekonomickú aktivitu obyvateľstva Galovian popisuje nasledovná tabuľka, podľa SODB z r. 2001.

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa pohlavia, dochádzky do zamestnania a odvetvia hospodárstva

Odvetvie hospodárstva	Ekonomicky aktívne osoby			
	muži	ženy	spolu	z toho odchádza do zamestnania
Poľnohospodárstvo, poľovníctvo a súvisiace služby	7	2	9	7
Lesníctvo, ťažba dreva a pridružené služby	-	-	-	-
Ťažba nerastných surovín	-	-	-	-
Priemyselná výroba	21	17	38	34
Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	-	-	-	-
Stavebníctvo	6	-	6	3
Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru	7	21	28	22
Hotely a reštaurácie	1	3	4	4
Doprava, skladovanie, spoje	8	1	9	9
Peňažníctvo a poisťovníctvo	0	1	1	1
Nehnuteľností, prenájom, obch. služby, výskum, vývoj	6	3	9	7
Verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie	7	8	15	14

Školstvo	2	4	6	5
Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť	-	6	6	5
Ostatné verejné a osobné služby	1	2	3	3
Súkromné domácnosti s domácim personálom	-	-	-	-
Ekonomicky aktívni bez udania odvetví	6	11	17	4
SPOLU	72	79	151	118

Zdroj: Štatistický úrad SR, SODB 2001

Podľa tohto prehľadu najviac ekonomicky aktívnych obyvateľov bolo zastúpených v hospodárskych odvetviach ako priemyselná výroba (34), veľkoobchod a maloobchod (22). Z celkového počtu 151 ekonomicky aktívnych osôb 118 (78,15 %) denne odchádzalo za prácou mimo obec, najmä do okresného mesta Liptovský Mikuláš.

Budúcnosť rozvoja obce závisí aj od schopností vytvoriť čo najviac pracovných miest pre svojich občanov a tým zamedziť migrácii do iných (väčších) sídiel.

Vzhľadom na dobre zabezpečenú reprodukciu pracovnej sily v obci a súčasnej miery nezamestnanosti je potrebné podporovať výrobnú sféru nasledovne:

- v poľnohospodárskej výrobe sa orientovať na finálne spracovanie výrobkov/ pečenie chleba, výroba mliekárenských a mäsových výrobkov, konzervovanie lesných plodov a pod./
- modernizovať existujúce výrobné prevádzky a orientovať výrobu na vlastný výrobný program,
- podporiť vznik drobných prevádzok výrobných služieb, remeselnej a tradičnej výroby.

A.2.3.3. Charakteristika bytového fondu

V minulosti sa v obci stavali celodrevené príbytky. Strecha bývala pokrytá podomácky vyrobeným šindľom. Dom sa stal s jednou izbou, komorou, pitvorom a ohniskom. Dôležitou súčasťou života boli i hospodárske budovy tzv. humná. Slúžili na skladovanie obilia a rôzneho náradia. K humnu bývala pristavená maštal pre dobytok. V dedine sa stavali aj skladovacie budovy zvané sypárne. Tu sa skladovalo obilie pre domácnosti uložené v truhliciach.

Moderná individuálna bytová výstavba sa začala rozvíjať vo väčšej miere v 70-tych rokoch 20. storočia. Bola vybudovaná aj jedna bytovka. Popri IBV sa realizovala v niekoľkých etapách aj výstavba technickej infraštruktúry. Ulice v intraviláne nie sú pomenované.

V obci Galovany je v súčasnosti 103 domov, 88 obývaných domov, 15 neobývaných bytov, z toho 9 víkendových domov, Chatová oblasť sa v katastri obce nenachádza.

Domový a bytový fond

Byty spolu	V tom			Trvale obývané byty v		
	Trvale obývané byty	Neobývané byty		rodinných domoch	bytových domoch	ostatné objekty
		spolu	z toho určené na rekreáciu			
109	94	15	9	88	6	-

Zdroj: Štatistický úrad SR, SODB 2001

Domy spolu	V tom			Trvale obývané domy		
	Trvale obývané domy	Neobývané domy		rodinné domy	bytové domy	ostatné objekty
		spolu	z toho určené na rekreáciu			
103	88	15	9	87	1	-

Zdroj: Štatistický úrad SR, SODB 2001

Obec zaznamenáva minimálny stavebný ruch, existujúce trvale obývané domy sú v zachovalom stave, rekonštrukcie si vyžadujú skôr neobývané domy a hospodárske objekty. Nových objektov pribúda veľmi málo.

Hromadná bytová výstavba - HBV

V obci je vybudovaná 1 šesťbytová jednotka, postavená na začiatku obce.

Individuálna bytová výstavba - IBV

V obci prevažuje individuálna výstavba. Prevládajú samostatne stojace rodinné domy. Nová zástavba sa objavuje v existujúcich prelukách medzi domami alebo na miestach asanovaných objektov. Staršie objekty sú postupne rekonštruované majiteľmi na účely trvalého bývania, alebo na víkendové domy a chalupy. V obci sa nachádza i niekoľko zaujímavých sýpok, ktoré si vyžadujú rekonštrukciu.

Galovany majú výhodnú polohu v blízkosti okresného mesta Liptovský Mikuláš (7 km) a zároveň leží mimo hlavného frekventovaného ťahu Žilina - Ružomberok - Liptovský Mikuláš – Poprad. Do budúca sa predpokladá zvýšený záujem o bývanie v obci, najmä zo strany mestského obyvateľstva, ktoré sa chce usadiť v tichšom prostredí vidieckeho sídla.

Obec Galovany z demografického hľadiska javí ako obec prevažne a obytnou funkciou a perspektívne obytno - rekreačnou funkciou. Ekonomické a priestorové možnosti sú kladné.

Nárast počtu domov a bytov sa dosiahne

- regeneráciou, resp. prestavbou v súčasnosti neobývaných domov,
- prestavbou a modernizáciou súčasných bytov,
- novou výstavbou vo forme intenzifikácie súčasnej obytnej štruktúry,
- vo výrobe je potrebné doceliť rovnováhu medzi fyzickým (investíciami do technológií) a ľudským potenciálom (pracovnými zdrojmi),
- zabezpečiť zdravotné, sociálne, vzdelanostné, kultúrne a športové potreby obyvateľov a pracovné príležitosti pre nich, zosúladiť programov vzdelanosti a znižovania nezamestnanosti a vytvárať pracovné miesta, hlavne v oblasti cestovného ruchu a rekreácie.

A.2.3.4. Súčasný dopyt po bytoch

Obec Galovany je svojou polohou zaujímavá z hľadiska ubytovania pre ľudí zamestnaných v Liptovskom Mikuláši. Ďalšou výhodou je rozvoj rekreácie a turizmu najmä vzhľadom na blízku polohu Nízkyh Tatier, Lyžiarskeho strediska Jasná a vodnú nádrž Liptovská Mara.

A.2.4. Prieskumy a rozbor sociálnej infraštruktúry, vrátane občianskej vybavenosti)

Občianska vybavenosť obce Galovany pokrýva vzhľadom na jej veľkosť len najzákladnejšie potreby súčasných obyvateľov. Občania využívajú vybavenosť v najbližšej obci Svätý Kríž a v blízkom okresnom meste Liptovský Mikuláš. Vybavenosť, dôležitá aj pre rozvoj cestovného ruchu je v obci nepostačujúca.

A.2.4.1. Sociálna infraštruktúra

Školstvo a výchova

V obci nie je žiadna škola. Deti navštevujú základnú školu vo Svätom Kríži, stredné a odborné školy v Liptovskom Mikuláši.

Zdravotníctvo

V obci nie je zriadené zdravotné stredisko. Primárnu a odbornú zdravotnícku starostlivosť pre občanov zabezpečujú lekárske ambulancie v Liptovskom Mikuláši. Zo zdravotného strediska sa zabezpečujú aj návštevy odbornej zdravotnej starostlivosti u prestárlych občanov a v akútnych prípadoch.

V obci sa nenachádza ani zariadenie sociálnej starostlivosti.

A.2.4.2. Obchod a služby

Maloobchodná sieť

Obchodnú sieť v obci tvorí 1 predajňa potravín, súčasne s rozličným tovarom vrátane predaja mäsových výrobkov.

Verejné stravovanie

V obci je 1 prevádzka – krčma vedľa obchodu s 40 stoličkami.

V k.ú. Galovany sa nachádza Salaš Dechtáre s cca 80 stoličkami a vonkajšou terasou s cca 20 stoličiek.

Prechodné ubytovanie

Ubytovanie v súkromí - Privát Galovany, Ing. Kubáň

V k.ú. Galovany sa nachádza Salaš Dechtáre s cca 10 lôžkami.

Nevýrobné a výrobné služby

V obci má sídlo 21 podnikateľských subjektov. Evidovaných je 17 živnostníkov. Ide o drobné firmy a podnikateľské subjekty, ktoré zabezpečujú miestny obchod a služby pre občanov. Živnostníci sa uplatňujú hlavne v priemyselnej výrobe, v stavebníctve a vo veľko- a maloobchode.

V obci sa nachádza výdajne miesto PB fliaš, GEVOS – stavebniny, Sklad HONDA, Stolárstvo, Čaluníctvo, stolárske práce, výroba a renovácia a Výhybňa Paludza .

Vzhľadom na málo rozvinutý trh práce v obci, väčšina ekonomicky aktívnych obyvateľov nachádza uplatnenie najmä v okresnom meste Liptovský Mikuláš, alebo cestujú za prácou mimo kraj.

Občania sa dožadujú rozšírenia obchodnej siete, zriadenia pošty.

A.2.4.3. Ostatná vybavenosť

Správa a administratíva

Správu obce a administratívne úkony a služby pre občanov zabezpečuje obecný úrad. Obecný úrad je situovaný v centre obce, pri vedľajšej okružnej ceste. Objekt bol vybudovaný v r. 1946-48 pôvodne ako škola. V súčasnosti je v ňom okrem obecného úradu aj obecný byt.

Administratívu a správu zabezpečujú 3 zamestnanci. Obec má zriadenú webovú stránku www.galovany.ocu.sk. Stránka obsahuje základné informácie o obci, slúži aj na zverejňovanie dôležitých dokumentov obecného úradu. Informácie sa v obci prenášajú aj prostredníctvom obecného rozhlasu alebo zverejnením vo vývesnej skrinke umiestnenej pri autobusovej zastávke. V obci nie je vybudovaný vnútorný tabuľový informačný systém.

Pošta

Slovenská pošta nemá v obci prevádzku, najbližšia prevádzka je vo Svätom Kríži.

Cintorín a dom smútku

Obec spravuje a prevádzkuje dva cintoríny, starý a nový, v celkovej ploche cca 0,60 ha. Nový cintorín je pri vstupe do obce pri hlavnej ceste. Starý cintorín leží na svahu nad obcou, prístup je možný len po nespevnenom chodníku, dopravným prostriedkom vhodným na náročné terény. Historický cintorín, ktorý patril zatopenej obci Paludza, sa nachádza pri vodnej nádrži Liptovská Mara.

Požiarňa zbrojnica

Tradícia dobrovoľnej požiarnej jednotky je v obci od roku 1949. Požiarňa jednotka o počte 20 mužov, ktorá má k dispozícii požiarňu striekačku. Technický stav zariadenia je vyhovujúci a budova si vyžaduje komplexnú rekonštrukciu.

Kultúra a osвета

Občania si v obci pri kultúrnom dome vybudovali modlitebňu – Dom služieb božích (cca 20 miest), ktorý slúži od roku 1995. Obec Galovany je filiálkou cirkevného zboru ECAV na Slovensku Svätý Kríž – Lazisko.

V obci Galovany je k dispozícii kultúrny dom z roku 1956. K dispozícii je hlavná sála s kapacitou 85 miest. V budove kultúrneho domu sa nachádza aj obecná knižnica, ktorá má 1555 zväzkov a 21 používateľov (ŠÚ SR, SODB 2001). Postupne je potrebné doplniť knižný fond o nové tituly a občanom sprístupniť internetové služby v knižnici.

Pri kultúrnom dome sa nachádza Klub dôchodcov s cca 15 miestami.

O kultúrno-spoločenské aktivity sa stará obecný úrad, miestne organizácie a aktívni občania. V kultúrnom dome sa poriadajú zábavy, predstavenia ochotníckych divadiel, kary, slúži aj ako centrum športu pre , ping- pong a kalanetiku.

V blízkej budúcnosti plánujeme rekonštrukciu kultúrneho domu, ktorý bol postavený v roku 1956 nakoľko si vyžaduje celkovú rekonštrukciu / výmenu strechy, okien, izolácie atď./

V tejto časti kultúrneho domu sa nachádza aj obecná knižnica, ktorá je využívaná hlavne mladými ľuďmi a dôchodcami. Knižnica bude taktiež súčasťou rekonštrukcie. Uvedené prostriedky na rekonštrukciu sa snažíme získať z fondov EÚ.

KULTÚRNE PAMIATKY

Zastavané územie obce Galovany ani jej časť nie je zapísaná v ÚZPF v registri pamiatkových rezervácií, resp. v registri pamiatkových zón. Historická zeleň sa v riešenom území nenachádza.

Na území obce sa nachádza Pamätník padlých v II. svetovej vojne a Pamätník bývalého artikulárneho kostola v Paludzi. Významnejšie súbory stavieb, ktoré by boli zahrnuté do zoznamu pamiatok, sa v obci nenachádzajú.

Telovýchova a šport

V obci aktívne pracuje obecný futbalový klub (OFK Galovany), tretej triedy. K dispozícii je futbalové ihrisko pozostávajúce zo základnej plochy bez technickej a sociálnej vybavenosti a jeho rozmery sú minimálne.

V obci sa nachádza aj nová oddychová zóna pre deti s hojdačkami, a preliezkou so šmýkačkou.

Obec by chcela vybudovať športový areál s viacúčelovým ihriskom, ktoré by bolo využívané na tenis, volejbal, a v zime by slúžilo ako klzisko, nové šatne a ubytovňu (penzión).

Oblasť telovýchovy a športu môže byť obohatená o aktivity vhodné ako pre domácich obyvateľov, tak aj pre turistov. Ide o cykloturistiku s prípadnou možnosťou občerstvenia v letnej sezóne, odpočinkové miesta na pikniky, jazdu na koni, rybnárstvo a požičovňu športových potrieb.

Pre tieto aktivity sa v katastri obce nachádzajú vhodné lokality, ktoré môžu byť navzájom doplnené a stanú sa súčasťou produktov športov, telovýchovy a cestovného ruchu v návaznosti na širší región.

Sociálnu infraštruktúru a občianske vybavenie je potrebné riešiť na základe prieskumov a rozborov a nasledovných zásad:

- vymedziť plochy občianskej vybavenosti,
- určiť štruktúru celkovej potreby základnej a vyššej sociálnej infraštruktúry a občianskeho vybavenia,
- rozvrhnúť rozmiestnenie jednotlivých zariadení,
- porovnať navrhované kapacity a plošné potreby podľa urbanistických ukazovateľov.

A.2.5. Prieskumy a rozbor kultúrnych a historických hodnôt

Podľa najstarších dostupných materiálov obec sa vyvinula koncom 13. storočia v chotári obce Paludza. Majetok, na ktorom neskôr vznikla obec daroval v roku 1297 kráľ Ondrej III. Jánovi, zvanému Galicius. Darované pole bolo vyčlenené z majetku kráľovských sokoliarov. Na darovanom majetku si Ján Galicius postavil svoje obydlie a vznikla osada Galovany . Patrila do skupiny zemianskych samôt, preto nepoznáme veľa dokumentov o Galovanoch. Zostali samotou i v 16. storočí. Stála tu iba kúria drobných zemanov. Obec neskôr patrila postupne viacerým liptovským zemanom, ako napríklad Madočianskovcom (Madočsanyi), Plathyovcom (Plathy), či Čemickovcom (Csemiczky). Po zriadení notárskej inštitúcie z roku 1871 sa Galovany

zlúčili s Paludzou. Spočiatku sa uvádzali obidva názvy slovensky Paludza a Galovany, maďarsky Nagypalugya és Gálfalu, neskôr sa uvádzal už len názov Paludza. Úsilie Galovancov z roku 1936 a 1938 o osamostatnenie a obnovenie pôvodnej obce s vlastnou správou boli neúspešné. Galovany boli miestnou časťou Paludze do konca roku 1948. Od 1 januára 1949 boli Galovany odčlenené od územia Paludze a opäť vznikla samostatná obec.

Na území obce sa nachádza Pamätník padlých v II. svetovej vojne a Pamätník bývalého artikulárneho kostola v Paludzi. Významnejšie súbory stavieb, ktoré by boli zahrnuté do zoznamu pamiatok, sa v obci nenachádzajú.

Z podkladov Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok vyberáme:

Zastavané územie obce Galovany ani jej časť nie je zapísaná v ÚZPF v registri pamiatkových rezervácií, resp. v registri pamiatkových zón. Historická zeleň sa v riešenom území nenachádza.

V tomto roku KPÚ Žilina realizoval v katastri obce Galovany obhliadku lokality „Pálenica“, kde pri stavebnej činnosti bola narušená doposiaľ neznáma archeologická lokalita. Táto nová lokalita bude v najbližšom období zaradená do centrálnej evidencie archeologických nálezísk SR.

S ohľadom na to, že na predmetnom území sa doteraz nerobil systematický archeologický prieskum, je odôvodnený predpoklad, že v katastri obce Galovany môžu vzniknúť ďalšie archeologické situácie, resp. nálezy.

V záväznej časti zásad a regulatívov priestorového usporiadania a funkčného využívania územia je potrebné upozorniť na povinnosti vyplývajúce z § 30 ods.1 pamiatkového zákona - všeobecné podmienky pri ochrane pamiatkového fondu, podľa ktorého je každý subjekt povinný správať sa tak, aby svojim konaním neohrozil základnú ochranu neodkrýtych archeologických nálezísk a nespôsobil nepriaznivé zmeny ich stavu. Podľa §40 ods. 2 a 3 pamiatkového zákona a § 127 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov v prípade zistenia, resp. narušenia archeologických nálezov počas terénnych úprav musí nálezca alebo osoba zodpovedná za vykonávanie prác, ihneď ohlásiť nález krajskému pamiatkovému úradu. Nález sa musí ponechať bez zmeny až do obhliadky krajským pamiatkovým úradom alebo ním poverenou odborne spôsobilou osobou. Do obhliadky krajským pamiatkovým úradom je nálezca povinný vykonať všetky nevyhnutné opatrenia na záchranu nálezu, najmä zabezpečiť ho proti poškodeniu, znehodnoteniu, zničeniu a odcudzeniu, pokiaľ o ňom nerozhodne stavebný úrad po dohode s krajským pamiatkovým úradom. Podľa § 40 pamiatkového zákona archeologický nález môže vyzdvihnúť z pôvodného miesta a z nálezových súvislostí iba oprávnená osoba metódami archeologického výskumu.

Je nevyhnutné, aby do záväznej časti ÚPN bola zapracovaná podmienka, že pri akejkoľvek stavebnej a inej činnosti na území katastra Galovany, musí byť oslovený KPÚ Žilina, ktorého stanovisko bude podkladom pre vydanie územného rozhodnutia a stavebného povolenia. Pri uplatňovaní územného plánu v praxi, pri príprave stavby a jej realizácii, bude v oprávnených prípadoch rozhodnutím KPÚ Žilina uplatnená požiadavka na zabezpečenie archeologického výskumu.

SYMBOLY OBCE

Obyvatelia sa v minulosti zaoberali poľnohospodárstvom, ktoré je podnes základným zdrojom obživy obyvateľov tejto obce, našlo svoj odraz aj v obecnom erbe. Najstaršie známe pečatidlo pochádza pravdepodobne zo začiatku 19. storočia. Je na ňom zobrazený poľnohospodársky motív, ktorý tvoria za pluhom prekrížené cepy, hrable, kosa a pluh. Kruhový tvorí nápis : OBEC GALOW ANI.

Na základe žiadosti Obecného zastupiteľstva v roku 2002 vypracoval PhDr. Ladislav Vrteľ, Akademik Medzinárodnej Heraldickej akadémie v Paríži a tajomník Heraldického kolégia v Bratislave štúdiu - Erb obce Galovany, kde rozpracoval základné symboly obce, ktoré Heraldická komisia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky odporučila zapísať do Heraldického registra Slovenskej republiky pod signatúrou G - 31/03.

Erb obce

V modrom štíte skrížené náradie - zlatý pravošikmý obrátený cep, zlaté hrable, zlaté ľavošikmé kosisko zlatej sklonenej kosi - to všetko prekryté zlatým dvojkolesovým pluhom so striebornou radlicou. Znamenie je vložené do dolu zaobleného tzv. neskorogotického, či tiež španielskeho heraldického štítu.

Vlajka obce Galovany

Pozostáva zo siedmich pozdĺžnych pruhov vo farbách žltej (1/8), modrej (1/8), žltej (1/8), modrej (2/8), bielej (1/8), modrej (1/8), a bielej (1/8). Vlajka má pomer 2:3 a ukončená je tromi cípmi, t.j. dvomi zástrihmi, siahajúcimi do tretiny jej listu.

Pečať obce Galovany

Je okrúhla, uprostred s obecným symbolom a kruhopisom OBEC GALOVANY. Pečať má priemer 35 mm, čo je v súlade s domácimi zvyklosťami a predpismi o používaní pečiatok s obecnými symbolmi.

V obci pôsobia spolky, združenia a organizácie:

Dobrovoľnícky hasičský zbor
Slovenský červený kríž
Obecný futbalový klub
- 50-ročná tradícia

Významné osobnosti obce:

Blažena Kostolná (1872-1962) – umelecká fotografka, ilustrátorka, karikaturistka a grafička

A.2.6. Prieskumy a rozbor hospodárskej základne**A.2.6.1. Ťažba nerastných surovín**

V katastri sa nenachádzajú známe zdroje nerastných surovín.

A.2.6.2. Priemyselná výroba a poľnohospodárska výroba**PRIEMYSELNÁ VÝROBA**

Sinečná fotovoltaická elektrárň – v súčasnosti je zrealizovaná časť G1 a na časť G2, G3, G4 a G5 je vydané stavebné povolenie. Fotovoltaická elektrárň Galovany G2 995 kW bude slúžiť na výrobu elektrickej energie.

Dotknutý priestor pre výstavbu fotovoltaickej elektrárne sa nachádza v extraviláne obce Galovany, mimo zastavaného územia obce, parcely číslo 4-28/1, 4-28/2 a 4-31. Plocha a tvar pozemku vyhovujú pre výstavbu slnečnej elektrárne. Plochy sú evidované v KN ako orná pôda. Doteraz bola plocha takto aj využívaná.

Fotovoltaická elektrárň bude pracovať bez akejkoľvek stálej obsluhy. Pre prevádzku nie je nutné zriaďovať sociálne zariadenie a nie je tu riešené zásobovanie pitnou vodou a následne likvidácia odpadových vôd.

Doprava servisných a montážnych pracovníkov do priestoru fotovoltaickej elektrárne je riešená po existujúcej komunikácii a tiež novovybudovanej spevnenej komunikácii s možnosťou parkovania priamo pred objektom.

Samotné stavebné práce nie sú veľkého rozsahu a majú charakter jednoduchej stavby. Zariadenie fotovoltaickej elektrárne spočíva predovšetkým v inštalácii 74 ks polí so 48 FV panelmi a potrebného zariadenia. FV panely sú usporiadané v radoch, naklonené pod uhlom 36° a orientované na juh. V objekte bude umiestnená nová trafostanica a dispečing s kontrolným zariadením. Objekt elektrárne bude po obvode oplotený oceľovým plotom, vstup do objektu bude zabezpečený oceľovou dvojkrídlovou bránou.

Získaná elektrická energia bude dodávaná do siete VN. FVE je elektrické zariadenie podľa vyhl. Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky 718/2002 Z.z., príloha č. 1, časť III. písmeno B.)

FV panely jednotlivých zostáv budú umiestnené na pozemku s rozlohou 27515m² v radoch podľa výkresovej dokumentácie. Vo FV systéme budú použité fotovoltaické panely s výkonom 280Wp. FV panely budú montované na oceľové pozinkované konštrukcie z valcovaných profilov a oceľových vaní naplnených štrkom.

Pre objekt elektrárne bude použitý kioskový typ trafostanice s rozmermi 4,91mx2,80mx3,55m (nad úrovňou terénu 2,85m). Umiestnená bude na pevnom rovnom podklade (betónová plocha). V trafostanici budú umiestnené rozvádzač VN, rozvádzač NN, transformátor 1000kVA. Vyrobená el. energia bude z kioskovej TS FVE do distribučnej siete dodávaná cez novú samostatnú prípojku VN.

Oplotenie fotovoltaickej elektrárne je navrhnuté z oceľových trúbkových profilov, ktoré sú kotvené k základovým pätkám, oceľového pletiva výšky 2m a ostnatého drôtu. Vzďialenosť stĺpikov je cca 3m, celková dĺžka oplotenia cca 449,4m, zavetrené budú rohové stĺpiky, stĺpiky brány a stĺpiky oplotenia každých cca 21m. Vstupná brána je navrhnutá dvojkrídlová, šírky 4m. Všetky oceľové konštrukcie budú proti korózii chránené žiarovým pozinkovaním.

POLNOHOSPODÁRSKA VÝROBA**Prehľad poľnohospodárskej pôdy v katastri obce Galovany**

Celková výmera územia obce (m²)	12 923 730	100,00%
Poľnohospodárska pôda - spolu (m²)	6 222 417	48,15%
Poľnohospodárska pôda - orná pôda	4 619 932	35,75%
Poľnohospodárska pôda - chmeľnica	0	0,00%
Poľnohospodárska pôda - vinica	0	0,00%
Poľnohospodárska pôda - záhrada	75 957	0,59%

Poľnohospodárska pôda - ovocný sad	0	0,00%
Poľnohospodárska pôda - trvalý trávny porast	1 526 528	11,81%
Nepoľnohospodárska pôda – spolu (m²)	6 701 313	51,85%
Nepoľnohospodárska pôda - lesný pozemok	479 768	3,71%
Nepoľnohospodárska pôda - vodná plocha	5 443 915	42,12%
Nepoľnohospodárska pôda - zastavaná plocha a nádvorie	447 071	3,46%
Nepoľnohospodárska pôda - ostatná plocha	330 559	2,56%

Kataster obce Galovany má pri svojej rozlohe 1 292 ha 48 % poľnohospodárskej pôdy, z ktorej je 74 % orná pôda, a zvyšok sú trvalé trávnaté porasty využívané na produkciu sena z kosných lúk a pastevnú činnosť dobytku, oviec. Rozloženie pôdneho fondu predstavuje využívanie územia hlavne na pestovanie poľnohospodárskych produktov. pasenie hovädzieho dobytku a dopestovanie krmu pre hospodársky dvor.

Poľnohospodársku výrobu v riešenom území zabezpečoval ŠM Liptovský Mikuláš. Na hospodárskom dvore, ktorý bol na začiatku obce, sa chovali ošípané a kravy. V súčasnej dobe je dvor zrušený a v jeho priestoroch sa nachádzajú viaceré firmy. Sezónne sa v chovajú ovce.

Poľnohospodárska výroba je v obci sústredená v areáli Poľnohospodárskeho družstva, umiestneným pri vstupe do obce od cesty I/18. V tomto areáli sa nachádza dva objekty s chovom oviec – 350 + 150 ks, senník, silážna jama, predajňa stavebnín GEVOS a prevádzka firmy LUNA (sklad, stolárstvo). Druhá stolárska výroba – čaluníctvo – výroba a renovácia sa nachádza aj na druhom konci zastavaného územia obce.

Poľnohospodársku výrobu v súčasnosti zabezpečuje AGRO – RACIO s.r.o. Lipt. Mikuláš. Poľnohospodárska produkcia je zameraná na pasenie dobytku, oviec a pestovanie zemiakov, repky olejnej a obilja.

Agro-Racio, s.r.o obhospodaruje nasledovnú výmeru poľnohospodárskej pôdy v katastri Gálovany:

- TTP: 148 ha
- Orná pôda: 443 ha z toho - zemiaky 70 ha, pšenica 188 ha, raž 20 ha, repka olejná 55 ha, krmoviny 70 ha,
- kukurica na siláž 40 ha

V súčasnosti je potrebné opraviť výhony, ktoré križujú miestne komunikácie a vodné toky a hospodárske dvory, ktoré zostanú alebo ich časti dotvoriť izolačnou zeleňou zo strany od obytných častí a komunikácie.

Domáce obyvateľstvo sa venuje záhradkárstvu a na obrábaných plochách pestuje poľnohospodárske produkty pre samozásobovanie.

Pre poľnohospodárstvo môžeme doporučiť zásady ekologického hospodárenia na pôde, ku ktorým patrí:

- podnik musí mať uzavretú sústavu hospodárenia s dostatočne veľkým zaťažením živočíšnej výroby najmä z hľadiska produkcie maštalného hnoja
- minimalizácia alebo úplné vylúčenie vonkajších vstupov
- monitoring znečistenia pôd nežiadúcimi cudzorodými látkami
- v rastlinnej výrobe uplatňovanie pestrej skladby plodín, dodržiavanie všeobecne platných oševných postupov ako predpokladu účinného spôsobu regulácie výskytu burín
- konzervácia krmných plodín iba prirodzenou cestou
- potreba zmenšovania honov ako predpokladu pre zabránenie infekčného tlaku chorôb a škodcov
- výber nových odrôd schopných úspešne obstáť v konkurencii s burinami
- potreba vypracovania špeciálnej pestovateľskej technológie, v ktorej bude možné uplatňovať iba určité druhy povolených hnojív a pesticídov
- špecifická potravinárska výroba, ktorá bude garantovať nemožnosť miešania produktov alternatívneho a konvenčného poľnohospodárstva
- distribúciu a obchod budú zabezpečovať špecializované organizácie, tovar bude označený certifikátom a preverený štátnou inštitúciou
- optimalizácia dávok živín
- obmedziť hnojenie dusíkom na jeseň na minimum a nehnojiť na holú pôdu a sneh
- obmedziť celkové dávky dusíkatých hnojív

Poľnohospodárstvo prechádza výraznými transformačnými zmenami vlastníckych pomerov a následne foriem hospodárenia. V súčasnosti nie je možné identifikovať, akú po dobu budú mať tieto základné odvetvia.

Budúca urbanizácia a organizácia štruktúry obce bude závislá od zamestnanosti obyvateľov a prevládajúcej forme budúcej poľnohospodárskej výroby. Veľký dôraz je možné klásť na prvovýrobu a pasenie hospodárskych zvierat.

V pôvodnej, aj v novších častiach obce bez podstatnejšieho zásahu je možné rozvíjať finálnu poľnohospodársku výrobu/ napr. výroba syrov, výroba perníkov, konzervovanie lesných plodov a pod./ a nevýrobné služby, vrátane turizmu. Podmienkou je však vybudovanie technickej vybavenosti najmä dopravnej a energetickej. Turizmus môže byť zameraný hlavne rodinný pobyt a rôzne formy agroturistiky.

Poľnohosp. výroba môže mať rôzny charakter, od pôvodné ho maloroľníckeho hosp., cez rodinné farmy, po modifikovanú družstevnú alebo súkromnú veľkovýrobu.

A.2.6.3. Lesné hospodárstvo

V katastri obce Galovany má lesný pozemok rozmer 479 768 m², čo predstavuje len 3,71 % z rozlohy obce a až 42,12 % z celkového výmeru katastra tvoria vodné plochy. Rozmer lesných pozemkov je minimálny a dostačujúci vzhľadom k zastavanej ploche, ktorá má rozlohu 447 071 m², čo predstavuje 3,46 % z celkovej plochy. Tento pomer lesných pozemkov, ornej pôdy a trvalo trávnatých porastov nesie so sebou sprievodný znak nedostatku zelene a možnosti rekultivovať oddychové zóny pre potrebné aktivity v rámci cestovného ruchu. V lesnom hospodárstve za ostatné roky prebiehala reprivatizácia, ktorá bola spojená so značnými problémami v zabezpečovaní pestovateľskej a lesoochranskej činnosti u nových súkromných vlastníkov.

Lesy v katastri obce Galovany tvoria smrekové a vrbínové porasty. Lesy obhospodarujú Štátne lesy SR a vytvorené spoločenstvo súkromných vlastníkov pod názvom Komposesorát - združenie urbárikov a komposesorárikov v Galovanoch. Hospodárenie lesov bude sa rozvíjať podľa Zákona NR SR 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny a platných predpisov o hospodárení v lesoch.

Lesy plnia významné verejnoprospešné funkcie, sú tvalo obnoviteľným zdrojom suroviny so širokým využitím, čím vytvárajú veľký rozvojový potenciál Liptova. Oblasť lesníctva nezahŕňa len ochranu, pestovanie stromov a ťažbu dreva, ale aj jeho spracovanie v oblasti priemyslu a remesiel a s tým spojené aktivity ako doprava, obchod a pod. Rozvoj lesného hospodárstva smerovaný na obnoviteľnosť zdrojov, vytvára dodatočné pracovné príležitosti, čím sa stáva dôležitým prvkom rozvoja regiónu.

V prípade ak budú navrhovanými aktivitami územným plánom obce Galovany dotknuté lesné pozemky, je potrebné akceptovať zásady ochrany lesných pozemkov stanovené v § 5 ods. 1, ods. 2 zákona o lesoch a predložiť územný plán obce v časti lesné pozemky s náležitosťami stanovenými v § 4 Vyhlášky MP SR č. 12 / 2009 Z.z. o ochrane lesných pozemkov pri územnoplánovacej činnosti a pri ich vyňatí a obmedzení z plnenia funkcií lesov. Ďalej je potrebné dohliadať na zásady drobenia lesných pozemkov, stanovené v § 11 zákona o lesoch a v § 21 až 24 zákona NR SR č. 180/1995 Z.z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov.

A.2.6.4. Odpadové hospodárstvo

Likvidácia tuhého komunálneho odpadu (TKO) je zabezpečená Obcou Svätý Kríž, drobná prevádzka, ktorá odváža odpad na ďalšiu separáciu a spracovanie. Časť nespracovaného odpadu je vyvázaná na regionálnu skládku v Partizánskej Lupči.

V obci sa už niekoľko rokov organizuje separácia zberu formou triedenia odpadu.

Občania separujú plasty, sklo, papier, železo. Na území obce sa nachádzajú tzv. čierne skládky.

A.2.7. Prieskumy a rozbor rekreácie a cestovného ruchu

A.2.7.1. Charakteristika potenciálu územia a jeho súčasné využitie pre rekreáciu, cestovný ruch a kúpeľníctvo

Základným podkladom pre spracovanie ÚPN-O Galovany je **Územný generel cestovného ruchu**, vypracovaný v roku 2008 Ing. arch. Tomanom, rešpektuje a podrobnejšie rozpracováva uvedené dokumenty :

- Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike“
- Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013,
- Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001,
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja pre roky 2007 - 2013,
- Územný plán Veľkého územného celku Žilinského kraja v znení platných Zmien a doplnkov,
- územné plány miest a obcí,

Tento územno plánovací podklad spresňuje do podrobnosti regionálnej a mikroregionálnej mierky záväznú a smernú časť KURS 2001, najmä určuje skladobné jednotky rekreačno – turistických území:

- rekreačné územné celky (mikroregióny založené na prepojení viacerých rekreačných priestorov so spoločným motivačným prvkom),

- rekreačné záujmové územia väčších miest slúžiace najmä na koncom týždňové rekreácie ich obyvateľov,

- územné celky rekreačného turizmu, ktoré sú perspektívnym územím s potenciálom využitia pre rekreáciu a turizmus,

Ďalej definuje v súlade s KURS 2001 ale aj s územno plánovacou dokumentáciou nižších stupňov tranzitné trasy dopravy rekreačného zamerania a rekreačné dopravné trasy celo regionálneho, mikroregionálneho a miestneho významu. Dopĺňa ich o navrhované cyklotrasy celoštátnej a regionálnej úrovne.

Dokument Ministerstva hospodárstva SR „Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike“ (Ústav turizmu, s.r.o., 2005) zhodnocuje potenciál pre rozvoj cestovného ruchu v jednotlivých regiónoch Slovenska. Priestor Žilinského kraja člení na štyri regióny:

- Severopovažský región (okres Bytča, Žilina, Čadca, Kysucké Nové Mesto)
- Turčiansky región (okres Martin, Turčianske Teplice)
- Oravský región (okres Dolný Kubín, Námestovo, Tvrdošín)
- Liptovský región (okres Liptovský Mikuláš, Ružomberok)

Liptovský región

Región Liptova disponuje najkomplexnejšou ponukou rôznych, a to aj pobytových produktov a to celoročne.

Podľa regionalizácie CR má región z hľadiska strednodobého aj dlhodobého horizontu medzinárodný význam. Významný je podiel domáceho a prijazdového turizmu. Z druhov turizmu je zastúpený dlhodobý pobytový turizmus, krátkodobý pobytový turizmus a jednodenná návštevnosť. Hlavnými formami v regióne sú Horský zimný turizmus, Horský letný turizmus, Turizmus na báze termálnych vôd, Kúpeľný turizmus, Obchodný turizmus, Vidiecky turizmus a Poznávaci turizmus. Aktivity s najvyšším dlhodobým potenciálom sú zjazdové lyžovanie a lyžiarska turistika, letný pobyt v horskom prostredí, pešia turistika, pobyt na vidieku, pobyt pri termálnej vode, vodné športy a poznávanie kultúrneho dedičstva.

Hlavnými cieľovými plochami letného turizmu sú Západné Tatry, Nízke Tatry, Chočské vrchy a VD Liptovská Mara. Zimným cieľovým územím sú Dolina Revúcej, Žiarska, Bocká a Demänovská dolina.

Najvýznamnejšie lyžiarske strediská sú ***** Skipark Ružomberok, Jasná – Nízke Tatry sever,

*** Čertovica STIV, Žiarce – Pavčina Lehota, Opalisko – Závažná Poruba, Vyšná Boca – Bačova Roveň, ďalšie lyžiarske areály resp. zjazdovky sú v Liptovských Revúcach, na Magurke, v Liptovskom Jáne, Liptovskej Porúbke, Nižnej Boci, Važci, Račkovej, Žiarskej a Jaloveckej doline a na Hutách.

Na území sa nachádza Liptovská Mara s rozlohou 27 km². Vodné plochy, termálne kúpaliská, aquaparky s celoročnou prevádzkou sa nachádzajú v Bešeňovej, Tatralandii a v Liptovskom Jáne. Liečebné kúpele, zamerané na ženské choroby sú v Lúčkach.

Medzi významnejšie ponuky kultúrno-historického charakteru možno zaradiť „živý skanzen“ vo Vlkolínci, zapísaný do kultúrneho dedičstva UNESCO, Múzeum liptovskej dediny v Pribyline, Liptovské Múzeum v Ružomberku ako aj folklórny festival vo Východnej. Ďalšie možnosti skôr pre domáci cestovný ruch ponúka Národopisné múzeum a Maša – expozícia baníctva a hutníctva v Liptovskom Hrádku, hrad Likava, dom Čierny orol a Múzeum Janka Kráľa, Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, Centrum Kolomana Sokola, Galéria P.M.Bohúňa a Dom fotografie v Liptovskom Mikuláši, Archeologické múzeum v prírode na Liptovskej Sielnici - Havránku, Galéria Ľ. Fullu v Ružomberku.

Významnými prírodnými atrakciami sú Demänovská jaskyňa slobody, Demänovská ľadová jaskyňa a Važecká jaskyňa.

Z uvedeného vyplýva, že región Liptova je na slovenské pomery nadmieru vybavený strediskami na pobytový turizmus a to z celoročného hľadiska, pretože lyžiarske strediská sú zároveň bázou pre letné pobyty, pešiu turistiku, rovnako termálne kúpaliská sú taktiež v celoročnej prevádzke. Tieto strediská je možné ďalej rozširovať, a to tak v budovaní a skvalitňovaní ubytovacej kapacity, ako aj horských dopravných zariadení a doplnkových športových služieb.

Oblasť je však naďalej vhodná na zakladanie nových komplexných stredísk s celoročnou prevádzkou, napr. priestor Liptovská Osada – Liptovská Lúžna, Partizánska Ľupča, Dúbrava, podhorie Západných Tatier, severozápadný breh Liptovskej Mary. Prínosom by mohla byť i obnova kúpeľných stredísk v Ľubochni (v nadväznosti na Skipark v Ružomberku) a v Korytnici (v blízkosti Donovalov).

Podľa údajov Štatistického úradu SR sa v roku 2006 v regióne nachádzalo 229 ubytovacích zariadení cestovného ruchu s kapacitou 11369 lôžok. Skladba ubytovacích zariadení hotely 39, penzióny 34, turistické ubytovne 31, chatové osady 5 ostatné hromadné ubytovania 66. V roku 2006 bolo využitie ubytovacej kapacity 35,9%, a priemerný počet prenocovaní je 3,8. Podiel zahraničných turistov je 58,0% s dobou pobytu 3,7. V okrese Liptovský Mikuláš je 80,7% ubytovacích kapacít regiónu.

Región administratívne tvoria dva okresy Liptovský Mikuláš a Ružomberok s 81 obcami, z toho tri majú štatút mesta (Liptovský Hrádok, Liptovský Mikuláš a Ružomberok). Urbanizačná os aglomerácii je tvorená riekou Váh. Rekreačné krajinné celky (mikroregióny) tvoria:

- Ružomberok a okolie- východiskové centrum Ružomberok
- Kraľovianska úžina - východiskové centrum Ľubochnia
- Dolina Revúcej - východiskové centrum Liptovská Osada
- **Liptovský Mikuláš a okolie - východiskové centrum Liptovský Mikuláš**
- Liptovská Mara a Kvačany- východiskové centrum Liptovský Mikuláš
- Západné Tatry - východiskové centrum Liptovský Mikuláš
- Biely a Čierny Váh – Boce - východiskové centrum Liptovský Hrádok
- Nízke Tatry – Západ - východiskové centrum Partizánska Ľupča

- Liptovský Mikuláš a okolie

Liptovský Mikuláš – administratívno správne centrum okresu. PRZ Liptovský Mikuláš – v lokalitách Palúdzka, Mútnik, Nicovo, Iľanovo a Ploštín má hlavnú funkciu prímestskej rekreácie. V rámci rozvoja je uvažovaná dostavba vybavenosti vo všetkých lokalitách a nová výstavba v lokalite Stošice a Bodice. Plochy CR a rekreácie zasahujú do OP NAPANT a nCHVÚ Nízke Tatry.

SRT Liptovská Ondrašová je medzinárodného významu. Hlavnou formou je Pobytový turizmus pri termálnej vode. Rozvoj územia je navrhovaný dostavbou vybavenosti a novou výstavbou v SRT.

AGL.RÚ Demänová – lokalita Jamy je celoštátneho významu. Hlavnými formami CR sú Letný pobytový v horách, Zimný pobytový v horách a doplnkovou Vidiecky turizmus. Rozvoj územia je navrhovaný dostavbou vybavenosti a novou výstavbou. Plochy CR a rekreácie zasahujú do OP NAPANT, nCHVÚ Nízke Tatry a PHO zdrojov pitných vôd.

Pavčina Lehota - AGL.RÚ Demänová – SRTS Pavčina Lehota je celoštátneho významu. Hlavnými formami CR sú Letný pobytový v horách, Zimný pobytový v horách. Po zrealizovaní zámeru výstavby kúpaliska na báze termálnych vôd ako doplnková forma Pobytový pri termálnej vode. Rozvoj územia je navrhovaný novou výstavbou v SRTS. Plochy CR a rekreácie zasahujú do OP NAPANT, nCHVÚ Nízke Tatry a PHO zdrojov pitných vôd.

Demänovská dolina – AGL.RÚ Demänovská dolina – SRTS Tri Studničky – SRT Jaskyne – ZR Repiská – SRTS Lúčky – SRTS Záhradky – SRTS Jasná - je medzinárodného významu. Hlavnými formami CR sú Letný pobytový v horách a Zimný

pobytový v horách. Potenciálom rozvoja je dostavba vybavenosti a nová výstavba v SRTS, SRT a výstavbou OHDZ prepojenie so strediskom CR Chopok - Juh. Plochy CR a rekreácie zasahujú do OP NAPANT, NAPANT, nCHVÚ Nízke Tatry a PHO zdrojov pitných vôd.

Závažná Poruba – SRT Opalisko je regionálneho významu. Hlavnými formami CR sú Letný pobytový v horách, Zimný pobytový v horách a doplnkovou Vidiecky turizmus. Rozvoj je uvažovaný ako dostavba SRT a využitie ako PRZ pre Liptovský Mikuláš. Plochy CR a rekreácie zasahujú do OP NAPANT, NAPANT a nCHVÚ Nízke Tatry.

Liptovský Ján – AGL.RÚ celoštátneho významu tvorí SRTS(LK) Liptovský Ján – SRT(RK) Jánska dolina – LK Svätôjánske kúpele. Hlavnými formami CR sú Letný pobytový v horách, Zimný pobytový v horách, Pobytový pri termálnej vode, Kúpeľný turizmus a doplnkovou Poznávaci turizmus. Potenciál rozvoja je v dostavbe vybavenosti a novej výstavbe v SRTS, SRT a LK. Plochy CR a rekreácie zasahujú do OP NAPANT, NAPANT, nCHVÚ Nízke Tatry a PHO zdrojov pitných vôd.

Možnosti rozvoja CR v Galovanoch(zdroj PHSR obce Galovany)

Dlhodobá stagnácia vývoja obce ako aj nevyjasnená koncepcie rozvoja využitia vodného diela Liptovská Mara, územia podhoria Nízkych Tatier ako aj prepojenia s oblasťou Západných Tatier mali za následok, že rozvoj cestovného ruchu v obci bol skoro nulový. V obci je 8 neobývaných domov, z toho 6 určených na RODINNÚ rekreáciu, ktoré sa využívajú len sporadicky na víkendovú rekreáciu, prípadne cez prázdniny a len výnimočne v zimnom období. Časť týchto objektov chýba z titulu nezájmu vlastníkov alebo nevysporiadaných vlastníckych vzťahov.

Svojou polohou sa obec dostala do trasy južného prepojenia cez Dechtáre, Gôtovanskú a Galoviansku zátoku, ktoré ďalej pokračuje do predhoria Nízkych Tatier a následne do vysokohorského centrálného pohoria. Hneď vedľa obce sa nachádza vodná nádrž Liptovská Mara, ktorá ponúka oddych a rekreáciu a možnosti pre rybárčenie. V obci nie sú zaevidované priváty pre potencionálnych návštevníkov Liptova. Miestny cestovný ruch je možné v letnom i zimnom období rozvíjať vo vzájomnom prepojení s existujúcimi okolitými strediskami.

Novovytvorená koncepcia cestovného ruchu spočíva v prepojení Západných a Nízkych Tatier, kde spojovacím článkom v krajine je vodné dielo Liptovská Mara, ktorá sa za roky existencie začlenila do krajiny a utvorila nové vzťahy v krajinnom obraze medzi dvoma Národnými Parkami. V oblasti Liptovského Mikuláša je rozvinutý cestovný ruch vďaka lyžiarskemu centru Jasná- Nízke Tatry, aquaparku Tatralandia a niekoľkým termálnym kúpaliskám, ktoré sú v okolí. Tu sa otvára priestor aj pre obec Galovany, ktorá z týchto hľadísk môže byť veľmi zaujímavou lokalitou. Bude však potrebné dobudovať technickú a sociálnu infraštruktúru obce, rozvinúť obchod a reštauračné služby a privátne ubytovanie. V prvej fáze je vhodným predpokladom využitie neobývaných rodinných domov na chalupárstvo s možnosťou ponuky ubytovania. Pre spropagovanie cestovného ruchu bude potrebné vydať viaceré typy a druhy propagačných materiálov, rozmiestniť v katastri obce informačné tabule s turistickými mapami, zriadiť informačnú kanceláriu a umiestniť informácie o možnostiach cestovného ruchu na webovej stránke obce.

A.2.8. Prieskumy a rozbor verejného dopravného vybavenia

A.2.8.1. Napojenie obce na nadradenú dopravnú sieť

Cesta III/018244, ktorá tvorí kompozičnú od obce Galovany, začína v križovatke s cestou I/18 (Ružomberok - Liptovský Mikuláš) okres Liptovský Mikuláš; končí v obci Galovany okres Liptovský Mikuláš.

Dĺžka cesty III/018244 je v zmysle údajov Cestnej databanky Bratislava: 1,010 km. Miestopisný priebeh cesty III. triedy (stav k 01.01.2009) a údaje o cestnej sieti je možné získať na centrálnej evidencii Slovenskej správy ciest Bratislava (cestná databanka).

A.2.8.2. Cestná doprava

Základnú komunikačnú os riešeného územia tvorí cesta III/018244, ktorá patrí svojou funkciou k zbernej aj obslužnej komunikácii územia. Cesta nie je tranzitná - smeruje ku Galovianskej zátoke, ktorá je súčasťou vodnej nádrže Liptovská Mara. Šírkové usporiadanie predmetnej komunikácie mimo obce je v kategórii C 7,5/70. Z hľadiska stavebno-technického je cesta vo vyhovujúcom stave. Nedostatkom sú niektoré pripojenia vedľajších komunikácií, ktoré tvoria bodové dopravné závady. Komunikačný skelet riešeného územia dopĺňa sieť obslužných a prístupových komunikácií, ktoré sú vo väčšine prípadov svojou smerovou, šírkovou i výškovou úpravou v nevyhovujúcom stave. Šírky uvedených komunikácií sa pohybujú v mierkach 3-6 m podľa priestorových možností.

Sieť miestnych komunikácií má dĺžku 1,010 km. Popri väčšine miestnych komunikáciách sú zrealizované odtoky dažďovej vody. V zastavanom území obce nie sú vybudované chodníky popri cestách. Požiadavka vybudovať chodníky sa javí prioritná. Podľa možností a daných parametrov bude potrebné vybudovať súbežný chodník, najmä popri hlavnej ceste vedúcej stredom obce.

A.2.8.3. Hromadná doprava

Hromadnú autobusovú prepravu osôb zabezpečuje SAD Liptovský Mikuláš.

V obci sú zriadené dve zástavka SAD. V mieste situovania zastávok nie sú vybudované samostatné zastavovacie pruhy.

A.2.8.4. Doprava pešia

Pešej doprave nebola doposiaľ v riešenom území venovaná mimoriadna pozornosť. Samostatné pešie trasy – chodníky v obci nie sú. Pohyb chodcov sa vykonáva väčšinou priamo na komunikáciách, čím je podstatne väčšia možnosť stretu chodca s vozidlom a možnosť dopravnej nehody.

A.2.8.5. Statická doprava

Uvedenej forme dopravy nebola doposiaľ venovaná adekvátna pozornosť. V obci sú vybudované parkoviská pred predajňou potravín, pred budovou obecného úradu a kultúrneho domu pozdĺž miestnej komunikácie, v areáli areálu AGOR-RACIO, s.r.o. V rámci návrhu územného plánu je potrebné dobudovať parkovacie priestory pri miestnom cintoríne a pri futbalovom ihrisku.

A.2.8.6. Ostatné druhy dopravy

Letecká doprava

Letiská medzinárodného významu sú: Krakow, vzdialený cca 200 km, Bratislava 270 km a Viedeň 350 km. Letiskom regionálneho významu pre dopravu je letisko Žilina, vzdialené 90 km a (podľa VÚC Žilinský kraj) a letisko Lisková, vzdialené 15 km je letiskom regionálneho významu.

Železničná doprava

Zastávky medzinárodného významu sú v Liptovskom Mikuláši, vzdialenom 7 km na trati Žilina – Košice od obce Galovany.

Kombinovaná doprava

Terminál medzinárodného významu zaradený do siete AGTC je v Žiline (cca 90 km), terminál štátneho významu je v Liptovskom Mikuláši (cca 7 km), oba na železničnej trati C – E 40 (ČR – Čadca – Žilina – Poprad – Košice – Čierna nad Tisou).

Lodná doprava

Lodná doprava má na Liptove miestny význam v rekreačnom využití. Plavba po vodnej nádrži Liptovská Mara počas letnej sezóny je jednou z najväčších ponúkaných atrakcií pre návštevníkov regiónu. Z móla pri Salaši Dechtáre odchádza v letných mesiacoch výletná loď MARTINEX OMEGA 2 na hodinovú plavbu po vodnej nádrži Liptovská Mara s dvoma prestávkami – pri kostolíku a v Liptovskom Trnenci. Kapacita lode je 50 ľudí.

Cyklistická doprava

Cez obec, po ceste III/ 018244, je možné zrealizovať cykloturistickú trasu smerom ku Galovianskej zátokke pri vodnej nádrži Liptovská Mara a zokruhovať ju po poľnej ceste smerom ku gôtovianskej zátokke a pri poľnom hnojisku smerom južným ponad starý cintorín až ku ceste I/18 a naspäť do Galovian.

A.2.8.7. Dopravné zariadenia

V obci sa nenachádzajú žiadne dopravné zariadenia. Najbližšia benzínová čerpacia stanica sa nachádza v Liptovskom Mikuláši. Najbližšie opravovne automobilov sa nachádzajú v Liptovskom Mikuláši.

A.2.8.8. Ochranné pásma a hlukové pomery

Cestný zákon stanovuje ochranné pásmo pre jednotlivé kategórie ciest vymedzením určitej vzdialenosti od osi komunikácie na jej obe strany. V podmienkach riešeného územia platia nasledovné vzdialenosti ochranného pásma mimo zastavaného územia obce: pre cesty III. triedy- 20 m

Hlavnými zdrojmi hluku v riešenom území sú cesty, ktoré pôsobia ako líniový hlukový zdroj.

Z podkladov od **SSC Bratislava** uvádzame:

V katastrálnom území obce Galovany sa nachádzajú cesty I/18 Ružomberok - Poprad a III/018244 Galovany - križovatka s I/18, pre ktoré požaduje SSC Bratislava v územnom pláne rešpektovať výhľadové šírkové usporiadanie

1. mimo zastavané územie

cesta I. triedy v existujúcej kategórii,

cesta III. triedy v kategórii C 7,5/70 v zmysle STN 73 6101;

2. v zastavanom území

cesta I. triedy v kategórii MZ 14(13,5)/60 vo funkčnej triede B1,

cesta III. triedy v kategórii MZ 8,5(8,0)/50 vo funkčnej triede B3 v zmysle STN 73 6110.

V grafickej časti územno - plánovacej dokumentácie je potrebné :

- Vyznačiť a rešpektovať existujúce trasy ciest, ich šírkové usporiadanie v zmysle našich vyššie uvedených podmienok a navrhnuť šírkové usporiadanie miestnych komunikácií v súlade s STN 73 6110.

- Mimo zastavané územie označiť a rešpektovať ochranné pásmo ciest v zmysle zákona č. 135/1961 Zb. a vykonávacej vyhlášky č. 35/1984 Zb.

- Navrhnuť umiestnenie zastávok autobusovej dopravy a vyznačiť ich pešiu dostupnosť.

- Cyklistické a pešie trasy navrhnuť a vyznačiť i v širších vzťahoch k príslušnému územiu. Ich šírkové usporiadanie je potrebné navrhnuť v zmysle STN 73 6110.

- Vypracovať návrh statickej dopravy v zmysle STN 73 6110

- Dopravné napojenie novo navrhnutých objektov žiadame napojiť na existujúci dopravný systém nižšieho významu, resp. navrhnuť sieť miestnych obslužných komunikácií a riešiť v súlade s STN 73 6110 a STN 73 6102.

- Pri návrhu jednotlivých lokalít pre bývanie je potrebné dodržať pásmo hygienickej ochrany pred hlukom z dopravy na ceste I. triedy. V prípade výstavby je potrebné zaviazat' investorov na vykonanie takých opatrení na stavbách, ktoré budú eliminovať tieto účinky. Voči správcovi ciest nebude možné uplatňovať požiadavku na realizáciu týchto opatrení, pretože negatívne účinky vplyvu dopravy v čase realizácie sú známe.

Z podkladov od **Žilinského samosprávneho kraja Žilina** uvádzame:

- Pri plánovaní inžinierskych sietí (nové vedenia, prípojky k existujúcim alebo novovybudovaným objektom)

požadujeme viesť mimo cestný pozemok, v intraviláne min. 2,0 m za hranicou cestného pozemku, v extraviláne s dodržaním ochranného pásma. Nesúhlasíme s vedením inžinierskych sietí v telese cesty a mostných objektoch.

- Kríženie inžinierskych sietí s komunikáciou požadujeme riešiť zásadne formou pretláčania, kolmo na os komunikácie, kde potrubie (káble,...) bude uložené v celej šírke cesty v chráničke, ktorá bude presahovať min. 1,0 m na obe strany za

okraj komunikácie, min. hĺbku pretlaku požadujeme 1,2 m pod niveletou vozovky. Pri riešení vjazdov k objektom nesmie byť narušený odvodňovací systém cesty. Bezpečnosť pohybu chodcov v obci požadujeme riešiť formou budovania chodníkov (minimálne jednostranne). Pri riešení pešej dopravy požadujeme rešpektovať jestvujúci prejazdny profil komunikácie.

V prípade budovania nových komunikácií (prepojenie s obcami - dopravná dostupnosť) a ich plánovaného zaradenia do cestnej siete, s odovzdaním príslušnému budúcu vlastníkovi (cesty I. - III. triedy, resp. MK) je nutné postupovať v zmysle platného Technického predpisu TP 03/2004 - Usporiadanie cestnej siete - účinnosť od 01.01.2004, ktoré vydalo Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR, sekcia cestnej infraštruktúry.

A.2.9. Prieskumy a rozbor technického vybavenia

VODNÉ HOSPODÁRSTVO

A.2.9.1. Odtokové pomery a protipovodňová ochrana územia

Celé územie patrí do povodia rieky Váh. Najvýznamnejším vodným tokom pretekajúcim katastrom aj priamo obcou je Palúdzanka prameniaca pod Poľanou v Nízkych Tatrách. Menšie a väčšinou občasnú vodnú tok pramena aj na území katastra tvoria pravo- a ľavostranné prítoky Palúdzanky. Menej významným tokom v rámci katastra je Andický jarok tvoriaci východnú hranicu katastra s Benicami. Toky majú údolný charakter s kolísavou vodnosťou.

A.2.9.2. Vodný potenciál územia a ochrana zdrojov

V katastri sa nechádzajú žiadne vodné zdroje.

A.2.9.3. Zásobovanie pitnou vodou

Pitnou vodou je obec zásobená z vodojemu, VDJ-250m³, situovaného juhovýchodne od zastavaného územia, pri vstupe do obce a zásobený skupinovým vodovodom Lazisko – Svätý Kríž – Galovany. Obec je zásobovaná pitnou vodou z verejného vodovodu, ktorý je v správe Liptovská vodárenská spoločnosť a.s. Liptovský Mikuláš. Technický stav vodovodnej sústavy je uspokojivý. Celkovo sú na vodovod napojené takmer všetky domácnosti.

A.2.9.4. Odvádzanie a čistenie odpadových vôd

Odkanalizovanie obce je riešené len čiastočne, odkanalizovaná je severná časť hlavnej ulice do existujúcej čističky odpadových vôd (300 ekviv. jednotiek), nachádzajúcej sa pri ceste vedúcej ku Galovianskej zátokke.

Z podkladov Slovenského vodohospodárskeho podniku, a.s. Piešťany uvádzame nasledovné požiadavky:

- zachovať ochranné pásmo vodných tokov, a to v šírke 10 m od brehovej čiary vodohospodársky významného vodného toku Palúdzanka obojstranne, ako i ochranné pásmo vodnej nádrže Liptovská Mara, ktoré je vymedzené kótou mimoriadne prípustnej katastrofálnej hladiny 566,34 m n. m. Bpv,
- v ochrannom pásme nie je prípustná orba, stavanie objektov, zmena reliéfu ťažbou, navážkami, manipulácia s látkami škodiacimi vodám a výstavba súbežných inžinierskych sietí,
- zachovať prístup mechanizácie správcu vodného toku k pobrežným pozemkom z hľadiska realizácie opráv, údržby a povodňovej aktivity,
- v záujme zabezpečenia ochrany územia pred povodňami musia byť rozvojové aktivity v súlade so Zákonom č.07/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami,
- v rámci odvádzania dažďových vôd a vôd z povrchového odtoku je potrebné realizovať opatrenia na zadržanie pridaného odtoku v území tak, aby odtok z daného územia nebol zvýšený voči stavu pred realizáciou prípadnej navrhovanej zástavby a aby nebola zhoršená kvalita vody v recipiente (retencia dažďovej vody a jej využitie, infiltrácia dažďových vôd a pod.), vody z povrchového odtoku majú byť pred odvedením do recipientu zbavené ropných látok, ako aj plávajúcich a unášaných väčších častíc,
- odvádzanie a čistenie odpadových vôd z rozvojových lokalít musí zohľadňovať požiadavky na čistenie vôd v zmysle Zákona o vodách č.364/2004 Z.z. a NV SR č.296/2005, ktorým sa ustanovujú kvalitatívne ciele povrchových vôd a limitné hodnoty ukazovateľov znečistenia odpadových a osobitných vôd, vrátane podmienok pre vypúšťanie vôd z povrchového odtoku.

ZÁSOBOVANIE ENERGIAMI

A.2.9.5. Elektrická energia

V riešenom území sa nachádzajú nadradené trasy dopravného a technického vybavenia.

Vonkajšie nadzemné elektrické 220 kV vedenie V273 Medzibrod - Lemešany a 400 kV vedenie V045 Čierny Váh – Liptovská Mara a V407 Liptovská Mara – Spišská Nová Ves. V rámci prieskumov a rozborov sa zistilo, že obec Galovany je energeticky napojená na rozvod elektrickej 22 kV z rozvodnej stanice Z tohto elektrického vedenia sú cez transformovne napojené rozvod elektrickej energie NN a cez domové prípojky jednotlivé objekty.

Elektrická energia je hlavným zdrojom energie. V súčasnosti riešenie vykurovania iba jedným druhom energie naznačuje neustále zvyšovanie spotreby elektrickej energie a tým následne aj zvyšovanie zaťaženia miestnej elektrickej siete.

V obci je vybudovaná elektrická rozvodná sieť s verejným osvetlením. Celý systém je v dobrom technickom stave.

Sekundárny rozvod je prevedený po betónových stĺpoch, verejné osvetlenie je prevedené výbojkovými svietidlami - rozvod je uložený na stĺpoch NN siete.

Zoznam 22 kV/0, 4 kV transformačných staníc

Názov lokality a miesto	Inštalovaný výkon v MW	Napájacie 22 kV vedenie	Rok výstavby	Poznámka
			Správca	
1	2	3	4	5
TS 1- Družstvo			SEZ	
TS 2- Stred			SEZ	
TS 3- Križovatka			SEZ	
TS 4- Salaš Dechtáre				

Ďalšie rozšírenie energetickej siete sa bude realizovať len v súvislosti s rozvojom IBV, športového areálu a ostatných chýbajúcich funkcií.

V rámci spracovania územnoplánovacej dokumentácie je potrebné rozširovať rozvody elektrickej energie v navrhovaných lokalitách podľa tempa výstavby, zabezpečiť výstavbu trafostaníc podľa potreby v riešených zónach podľa tempa výstavby, pripraviť alternatívne nápočty spotreby elektrickej energie a stavebnú činnosť usmerňovať podľa schválených regulatívov

A.2.9.6. Plyn

Obec nie je plynofikovaná.

A.2.9.7. Teplo

Obec Galovany nemá centrálnu kotolňu a rozvody tepla.

A. 2.9.8. Telekomunikačná sieť

Obec Galovany je pripojená na telef. ústredňu UTO Liptovský Mikuláš cez MTO v Svätom Križi. Prívodný kábel je vedený popri št. ceste č. I/18, kde je rozvedený s prechodom na vzdušné vedenia. Vlastný rozvod po obci je realizovaný vzdušným vedením a závesnými káblami. Kapacita je v súčasnosti postačujúca. V obci je, za rok 2006, 55 telefónnych staníc z čoho je 50 bytových. Výhľadovo je potrebné v rámci IBV realizovať rozvody kabelizáciou.

Služby mobilných operátorov sú v obci využívané hlavne mladou generáciou a je nutné zabezpečiť dostatočné pokrytie, ktoré v obci chýba. Príjem TV signálu je zabezpečený televíznym vysielačom Liptovská Mara a Liptovský Mikuláš. Káblová televízia nie je k dispozícii.

V obci je 5,3 % domácností pripojených na internet, vrátane obecného úradu (rok 2006), Verejné pripojenie k dispozícii nie je. Je potrebné zvážiť možnosť zosieťovania obecných úradov Stredného Liptova. Realizácia tohto projektového zámeru by značne skvalitnila a urýchlila výkon verejnej správy v tomto mikroregióne.

Miestny rozhlas

V obci je zavedený drôtový rozhlas v dĺžke 1800. Rozvod je realizovaný vonkajším vedením, pripojeným z budovy obecného úradu.

A.2.10. Prieskumy a rozbor stavu životného prostredia a ochrany prírody a krajiny

A.2.10.1. Rozbor súčasného stavu zložiek životného prostredia

Súčasná krajinná štruktúra

- Lesná vegetácia

Súvislé komplexy lesa sa v katastri obce Galovany nevyskytujú. Nachádzajú sa tu len pásy ochranných lesov na brehoch Liptovskej Mary a fragment lesa v poľnohospodárskej krajine. V drevinovom zložení prevláda smrek obyčajný, zastúpené sú aj dreviny ako borovica sosna, smrekovec opadavý. Z listnáčov sa vyskytujú vmiešané osiky, jelše, javor horský, jaseň štíhly. Podľa katalógu biotopov Slovenska patria biotopy ku kyslomilným bukovým kvetnatým lesom. Zdravotný stav smreka je výraznejšie poznačený glejotokom a červenou hnilobou.

Z hospodárskeho hľadiska sa v katastri nachádzajú nasledovné hospodárske súbory lesov patriace do LHC Demänová:

Hospodárske lesy:

45-HV-110 – živné bučiny s jedľou a smrekom, bukové hospodárstvo so smrekom živných stanovišť stredných polôh. Cieľové zastúpenie drevín – buk, smrek, primiešané borovica, jedľa, smrekovec, javor horský a brest horský.

Lesy ochranné:

04-OV-150 – ostatné ochranné lesy, prevládajúca funkcia je ochrana pôdy. Tieto lesy sa nachádzajú v okolí Liptovskej Mary a boli vysadené v prevažnej miere z introdukovaných drevín. Tieto dreviny tvoria dnes už prehustené navzájom sa striedajúce skupiny. Možno tu nájsť dreviny ako dub červený, smrek omorika, druhy cudzokrajných topoľov, brezy, jelše, borovicu čiernu, smrek biely apod.

- Nelesná drevinová vegetácia (NDV)

Na území katastra sa nachádzajú rôzne druhy plôch NDV. Súvislé porasty hustej krovitej zelene sú priamo pri obci a v okolí diaľnice a železnice pri Liptovskej Mare. Menšie a ojedinelé porasty sú umiestnené na lúkach pri lesných porastoch ako aj uprostred lúk a pasienkov a tvoria tak významné interakčné centrá pre živočíšstvo a rastlinstvo. Ďalšie plochy NDV sú okolo vodných tokov, zaradené sú však k špeciálnym kultúram. Tretím charakteristickým typom, v katastri však menej zastúpeným, je vegetácia okolo bývalých a existujúcich poľných ciest a pozostatky remízok medzi poľami. Z hľadiska priestorovej štruktúry sú to líniové, solitérne až skupinkovité formácie prípadne riedke kroviny na pasienkoch.

Drevinové zloženie je tvorené z domácich drevín aj cudzokrajných drevín – smrek obyčajný, hojná je borovica sosna, miestami je tu aj smrekovec, jelša, čremcha, vrby – purpurová, trojtyčinková, rakyta, topoľ osika, smrek biely, pichľavý a omorikový, dub červený. Z hustého podrastu krovín je to baza, hloh, kalina obyčajná, krušina jelšová, šípka, trnka. Krovité porasty v severovýchodnej časti katastra pod futbalovým ihriskom patria k sukcesným štádiám s borievkou obyčajnou (vres, borievka, psica, čučoriedka), kroviny v iných častiach katastra najmä k trnkovým a lieskovým krovinám.

- Trvalé trávne porasty

Trvalé trávne porasty možno v zásade rozdeliť na obhospodarované a prírodné. Obe sú v katastri zastúpené. Pasienky sú zväčša využívané na pasenie dobytku a oviec, ale nájdu sa aj miesta, kde na nich viacmenej prebieha prirodzený vývoj bez vplyvu pasenia. Lúky a pasienky patria najviac k podhorským až horským pasienkom (zv. Cynosurion, podzv. Lolio-Cynosurenion) ako aj k mezofilným pasienkom a spásaným lúkam. Nachádzajú sa tu aj čerstvé podhorské lúky nehnojné alebo slabo hnojné (zv. Cynosurion cristati), nívne pasienky aj nekosené bylinno-trávne porasty. Najvýznamnejšie zo spoločenstiev sú spomenuté medzi genofondovými lokalitami.

- Orná pôda a trvalé kultúry

Orná pôda sa v katastri nachádza v severnej časti katastra. Väčšinou sú charakteru veľkých plôch a lánov, so spoločenstvami obilnín, okopanín a porastami kukurice na siláž. V okolí obce však prevládajú úzkopásové polia jednotlivých vlastníkov. Úrodnosť zodpovedá severu Slovenska.

- Špeciálne štruktúry

Medzi tieto štruktúry sme zaradili menšie plochy ale s väčším významom pre biodiverzitu krajiny. V katastri sem patria plochy podmáčané a brehovité porasty. Tieto plochy sú často aj biotopmi chránených a ohrozených druhov rastlín a živočíchov. Z druhov drevín bežne sa na podmáčaných miestach vyskytujú možno spomenúť Salix cinerea, Salix purpurea, Betula verrucosa, Alnus incana, Picea excelsa, Salix fragilis, Salix caprea. Z bylín možno nájsť Scirpus silvaticus, Equisetum palustre, Myosotis palustre, Carex fusca, Carex davalliana, Juncus effusus, Eriophorum angustifolium, Calluna vulgaris, Phragmites communis, Ranunculus acris, Nardus stricta, Potentilla palustris, Cynanchum vincetoxicum, Filipendula ulmaria, Angelica sylvestris, Cirsium rivulare, ale aj Urtica dioica, Arctium lappa, Cirsium arvense a iné. Podľa katalógu biotopov Slovenska sú to najmä biotopy horských vodných tokov s vrbovou sivou a horské jelšové lužné lesy.

- Vodné toky a plochy

Vodné toky sú osobitnou kapitolou dôležitou pre hygienu krajiny. Najvýznamnejším tokom je potok Palúdzanka pretekajúca stredom katastra. Väčšinou je prirodzená a nenarušená reguláciami. Jej sprievodná vegetácia má prirodzený charakter. Biotopy sprievodnej vegetácie boli spomenuté medzi špeciálnymi biotopmi.

Plošnú dominantu tvorí časť vodnej nádrže Liptovská Mara, ktorá je významným biotopom vodných rastlín a živočíchov.

- Vegetácia v obci

Galovany majú zástavbu plošne rozloženú s celkom zaujímavým priestorovým riešením. Z toho vyplýva aj rozmiestnenie drevinovej vegetácie v obci. Najvýraznejšia línia zelene sa tiahne potokom Palúdzanka. Sprievodnú vegetáciu tvoria ju jedince vrby krehkej a iných vrúb, osiky, jelše sivej ale aj smreka obyčajného.

V rámci verejných priestorov je vegetácia v centre obce, pri bývalej materskej škole apod. Veľkosťou významné sú aj niektoré stromy v súkromných záhradách. Najčastejšími druhmi tu sú lipa, jaseň štíhly, smrek obyčajný, smrekovec opadavý, apod. Poľnohospodársky areál má na okraji od štátnej cesty vysadený pás topoľov, ktoré čiastočne slúžia ako izolačná zeleň.

- Sídlné a technické prvky (antropogénne prvky)

Obec má poľnohospodárske objekty umiestnené v rámci intravilánu, ale oddelene od rodinných domov. Bývalý poľnohospodársky dvor štátnych majetkov dnes obhospodaruje firma Agro-Racio s.r.o. Hlavnými plodinami sú zemiaky, obilie, kukurica na siláž, repka olejnatá a iné.

A.2.10.2. Rozbor faktorov negatívne ovplyvňujúcich kvalitu životného prostredia**2..10.2.1. Stresové javy a zdroje****1. Prírodné stresové javy (geodynamické javy)**

- erózne-akumulačné javy

Na území Liptovskej kotliny sa vyskytujú vzhľadom k reliéfu terénu denudačné aj akumulačné procesy. Podlozie katastra je tu tvorené paleogénom, ktorý je málo odolný erózii. Nachádzajú sa tu aj potenciálne zosuvné územia.

Z druhov erózie sa tu vyskytuje výmoľová a jarčeková erózia gravitujúca k vodným tokom. Podmienená je najmä veľkoplošným spôsobom obhospodarovania ornej pôdy bez členenia na menšie celky.

2. Sekundárne stresové javy

- zaťaženie prostredia pachom a hlukom

Obec priamo nie je veľmi zaťažená pachom a hlukom vzhľadom k jej umiestneniu mimo hlavných trás. Do úvahy prichádza hluk len z miestnych komunikácií. Územím katastra však prechádzajú významné dopravné koridory – diaľnica D1 a hlavná železničná trasa východ – západ. Tieto koridory prebiehajú blízko seba a tvoria významný zdroj hluku, prachu a exhalátov.

- kontaminácia pôdy

Kontaminácia pôdy nebola pozorovaná na území katastra.

- znečistenie vôd

Znečistenie vôd bolo v minulosti pozorované v súvislosti s ťažbou antimónu v Dúbravskej doline, ktoré bolo šírené aj tokom Paludžanky. Po ukončení ťažby je situácia stabilizovaná.

- znečistenie ovzdušia a poškodenie vegetácie imisiami

Takéto znečistenie možno pozorovať najmä na lesných porastoch v katastri. Poškodenie však nie je vážne a strata ihličia je v únosnej miere prevažne v druhom stupni defoliácie.

3. Zdroje sekundárnych stresových javov

- zdroje znečistenia ovzdušia

Pochádzajú z území mimo katastra ale v rámci Liptovskej kotliny – dosah tu môžu mať veľké závody ako SCP Ružomberok a ďalšie používajúce na technológiu alebo vykurovanie tuhé a tekuté formy palív.

4. Pásma hygienickej ochrany (PHO) technických objektov

- Pri líniových prvkoch je ich ochranné pásmo závislé od druhu, veľkosti a intenzity prenosu. Pre vedenia VVN 400 kV predstavuje 25m na obe strany od krajného vodiča, pre napätie 220 kV 20 m od krajného vodiča a pre napätie 22 kV 10m od krajného vodiča. Cesta prvej triedy má ochranné pásmo 25 m kolmo na os cesty po oboch stranách vozovky, cesta III. triedy má ochranné pásmo 18 m kolmo od osi vozovky. Sklárky odpadu majú ochranné pásmo od 300 do 500 m. Poľné hnojisko má ochranné pásmo 100 m.
- Cintoríny majú ochranné pásmo 50 m.

- Rozbor faktorov pozitívne ovplyvňujúcich kvalitu životného prostredia

Silnou stránkou tohto územia je svetonázorová homogenita obyvateľov, spoločná história a jazyková príbuznosť. Aktívmi tohto územia je pomerne zachovalá malebná príroda s množstvom chránených území, zachovaných historických pamiatok a živých spoločenských a kultúrnych tradícií. Výhodou je dostatočné zásoby vodných zdrojov, pomerne nový bytový fond, nízky vekový priemer obyvateľov a vysoký prirodzený prírastok obyvateľstva.

A. 2..10.3. Ochrana prírody

Chránené územia prírody a krajiny

- územná ochrana prírody

Juhovýchodná časť katastrálneho územia obce sa nachádza v ochrannom pásme NAPANT-u, v ktorom patrí 2. stupeň ochrany v zmysle zákona č.543/2002 Z.z o ochrane prírody a krajiny. Na ostatnom území katastra sa nachádza nenachádza žiadne chránené územie v zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny. Platí tu teda prvý ochranný stupeň.

- chránené druhy (druhovú ochrana)

Chránené druhy rastlín aj živočíchov možno nájsť na viacerých miestach katastra. Pre ich ochranu je dôležitá osвета príslušných orgánov ako aj vzdelanostná úroveň obyvateľstva. V katastri možno nájsť chránené druhy rastlín ako *Dactylorhiza maculata*, *Gymnadenia conopsea*, *Epipactis palustris*. Zo živočíchov je kataster bohatý na možnosti hniezdenia vtákov, vyskytujú sa tu aj chránené obojživelníky, plazy a cicavce a iné skupiny fauny.

- ochrana drevín

V rámci katastra sa nenachádzajú stromy chránené podľa zákona o ochrane prírody a krajiny. Všeobecná ochrana drevín rastúcich mimo les dosahujúci potrebné parametre vyplýva takisto z uvedeného zákona.

- územné systémy ekologickej stability (ÚSES)

V katastri sa nachádza nadregionálne biocentrum Liptovská Mara a miestny biokoridor Paludžanka.

Interakčné prvky prepájajú pôsobenie ostatných prvkov ÚSES na okolitý priestor a sú navrhované z prvkov nelesnej drevinovej vegetácie, lúk a pasienkov, sprievodných vodných biotopov a na biotopoch s prirodzenejším druhovým zložením .

Prírodné zdroje

- ochrana lesných zdrojov

Ochrana lesných zdrojov je zabezpečená lesným zákonom. V katastri sa nachádzajú ochranné lesy na ochranu pôdy v okolí Liptovskej Mary. Ich drevinové zloženie však pozostáva najmä z introdukovaných drevín, ktoré neprispievajú v plnej miere k ekologickej stabilite územia. Významnejší z tohto hľadiska je lesný porast hospodárskych lesov pri juhozápadnom okraji katastra, tvorený z domácich drevín ako borovica, smrekovec, smrek a výsadbou buka a jedle.

- ochrana vodných zdrojov

Je vyjadrená ochrannými pásmami vodných zdrojov.

- ochrana pôdných zdrojov

Chránenou pôdou v zmysle zákona o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu je pôda s bonitou od 1. do 3. bonitnej triedy a pôda s vykonanými investičnými zásahmi. Podľa našich údajov sa takáto pôda v katastri nenachádza, najlepšou bonitou je číslo 5.

- ochrana genofondových zdrojov

Za genofondové plochy sa považujú plochy biotopov s genofondovo významnými druhmi. Na území katastra sem patria z najvýznamnejších: trstňové spoločenstvá (*Phragmites communis*), fragmenty horských jelšových lesov (zv. Alno-Ulmion, as. *Alnetum incanae*) a streidavo vlhké jednokosné lúky (*Juncion effusi*). Spoločenstvá sa nachádzajú aj v blízkosti obce.

- Pamiatkový fond a významné krajinné štruktúry

Charakteristickým krajinným fenoménom katastra obce Galovany je jeho umiestnenie v Liptovskej kotline s pahorkatinovým charakterom a plocha vodnej nádrže Liptovská Mara. Negatívom sa javia súvislé veľkoplšné lány ornej pôdy, žiadajúce si rozumné rozčlenenie. Krajinu samozrejme dotvárajú prvky druhotnej štruktúry ako typ osídlenia, typ obhospodarovania apod.

- Ekologicky významné segmenty

Ekologicky najvýznamnejšie lokality katastra sú zachytené v rámci kategórií ochrany prírody ale najmä prvkov ÚSES – územného systému ekologickej stability všetkých stupňov.

A.2.10.5. Územný priemet ekologickej stability územia územné systémy ekologickej stability (ÚSES)

V katastri sa nachádza nadregionálne biocentrum Liptovská Mara a miestny biokoridor Palúdzanka.

Interakčné prvky prepájajú pôsobenie ostatných prvkov ÚSES na okolitý priestor a sú navrhované z prvkov nelesnej drevinovej vegetácie, lúk a pasienkov, sprievodných vodných biotopov a na biotopoch s prirodzenejším druhovým zložením .

A.2.11. Prieskumy a rozbor záujmov obrany štátu

Zariadenia požiarnej ochrany

V obci je situovaná jedna menšia požiarňa zbrojnica neďaleko od obecného úradu. V územnom pláne sa bude uvažovať s modernizáciou, prípadne, podľa potrieb rozrastajúcej sa obce, s prístavbou jestvujúcej požiarnej zbrojnice, ktorá je situovaná v obci.

Zariadenia civilnej ochrany

Spôsob a rozsah ukrytia obyvateľstva riešiť podľa § 4 ods. 3 a § 15 ods. 1 písm. e) zákona č.42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov, vyhlášky MV SR č. 532/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie stavebnotechnických požiadaviek a technických podmienok zariadení civilnej ochrany,

- nehnuteľnosti neumiestňovať do:

- územie vymedzeného hranicou 50- ročnej resp. 100 ročnej vody z miestnych vodných tokov,
- zosuvného územia, individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu umiestňovať mimo území určených na výstavbu a prevádzkovanie priemyselných zón.

Protipovodňové opatrenia

Vodné toky sú javom dôležitým pre hygienu krajiny. Najvýznamnejším tokom v katastri je Palúdzanka, tečúca zo Svätého Kríža a cez Galovany do vodnej nádrže Liptovská Mara. Mimo obce je jej stav pomerne prirodzený so sprievodnou vegetáciou, v obci je s minimom sprievodnej vegetácie. Má prirodzený podhorský charakter s dynamicky sa meniacim prietokom podľa aktuálnych zrážkových a teplotných pomerov.

V rámci tvorby návrhu vhodných území na zástavbu je potrebné dodržiavať nasledovné regulatívy:

- neodlesňovať územia, v maximálnej miere čo najviac zadržať vodu zo zrážok na území,
- zachovať brehovú zeleň, ktorá má stabilizačný význam,
- v horských je možné realizovať dočasné retenčné nádrže alebo poldre,
- zastavané územia je možné chrániť hrádzami, ktorých budovanie nie je ideálnym riešením,
- neumiestňovať objekty v inundačnom území vodných tokov.

A.2.12. Krajinnoekologický plán

2.12.1. Vymedzenie záujmového územia

Záujmové územie tvorí územie katastra obce Galovany. Prvky presahujúce svojim pôsobením a vplyvom územie tohto katastra boli pri zostavovaní plánu brané do úvahy, najmä čo sa týka prepojení na susediace katastrálne územia Beníc, Svätého Kríža, Gôtovian, Sokolče, Liptovská Mara, Liptovský Trnovec a Ráztoky.

2.12.2. Dostupné podklady o území

Plán bol spracovaný na základe dostupných podkladov a terénneho prieskumu. K najdôležitejším patrí grafická časť Návrhu územného systému ekologickej stability obcí Svätý Kríž, Lazisko, Galovany a Gôtovany od Ing. Milana Koreňa CSc. Všeobecné časti boli čerpané z Atlasu krajiny SR, meteorologických ročeniek a iných dostupných zdrojov. Pri práci sme brali do úvahy aj súčasné usporiadanie krajiny, vyplývajúce z historických daností primárnej štruktúry krajiny. Krajinno-ekologický plán by mohol znovurozdeliť krajinu podľa ekologických hľadísk vychádzajúc z prírodných daností územia, avšak realizácia takéhoto plánu by bola zrejme len teoretická. Tu predkladané riešenie sa opiera o dnešnú realitu, či už prírodnú alebo hospodársku tejto obce a snaží sa poukázať na hodnotné prvky krajiny, narušené prvky, konfliktné miesta a súčasne hľadať najvhodnejší spôsob pre optimálne využitie územia.

2.12.3. Krajinnoekologická analýza

2.12.3.1. Abiotické a biotické zložky

2.12.3.1.1. Geomorfologické členenie, tvar a reliéf územia.

Severná časť územia katastra Galovian (Liptovská Mara a pás územia priliehajúci k nej z južnej strany) patrí podľa Mazúra a Lukniša (1986) do geomorfologického celku Podtatranskej kotliny, podcelku Liptovskej kotliny a časti Liptovskej nivy. Južná časť územia patrí do častí Galovianske háje. Celkovo sú súčasťou Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty.

Z morfoštruktúrneho hľadiska sa v severnej kotlinovej časti jedná o negatívnu morfoštruktúru vodnej plochy reprezentujúcu priekopovú prepadlinu a kotlinovú depresiú, z typologického hľadiska vrásovo-blokovú fatransko-tatranskú morfoštruktúru. Smerom na juh sa jedná o reliéf priekopových prepadlín a morfotektonických depresií na polygenetických sedimentoch slabo spevnených až sypkých štruktúr so slabým uplatnením litológie. Z morfoskulptúrneho hľadiska ide o reliéf akumuláčno-erózy na proluviálno-fluviálnej kotlinovej pahorkatine.

2.12.3.1.2. Geologické a inžiniersko - geologické pomery.

Bezprostredné podložie na celom území katastra tvorí paleogén vnútorných Karpát – zlepenca, pieskovce, vápence, vápnité ílovice a brekcie(flyš) hutianskeho súvrstvia.

Inžiniersko-geologické rajóny sú zastúpené nasledovne:

V rajóne flyšoidných hornín (Sf) sa v horninovom prostredí striedajú ílovice, prachovce, slieňovce, pieskovce so zlepenkami alebo karbonátmi vo vrstvách, ktoré sú priepustné až nepriepustné. Je tu premenlivá agresivita podzemných vôd. Reliéf tvoria prevažne mierne až stredné svahy a ploché chrbty, strmé svahy sú na masívoch s prevahou pieskovcov. Vyskytujú sa tu plytké povrchové zosuvy a hlboké zvetrávanie hornín. Pre miestne účely možno využiť len horninové komplexy s prevahou pieskovcov (lomový kameň, štrk). Poľnohospodárske pôdy 3.-7. bonity. Zhoršené podmienky pre výstavbu vyplývajú z intenzívneho zvetrávania, namfzania hornín a výskytu zosuvov. Pre ukladanie odpadov je možné využiť stabilné horninové masívy s prevahou ílovcovo-prachovcových hornín.

Rajón deluviálnych sedimentov (D) má v závislosti od predkvartérneho podkladu veľmi rôznorodé a priestorovo premenlivé litologické zloženie. Najčastejšie sú to hliny a hlinito-kamenité suty. Trvalejší horizont podzemnej vody je iba v nižších častiach svahov, najmä na prechodoch do rajónov F, T. Reliéf tvoria mierne až strmé svahy, členené miestami intenzívnou výmofovou eróziou. Z geodynamických javov je tu veľmi častý výskyt zosuvov najmä v regióne karpatského flyšu. Využitelnosť zdrojov je pre tehliarske suroviny, pôdy sú tu zväčša úrodné. Zhoršené inžiniersko-geologické podmienky pre výstavbu sú zapríčinené značnou litologickou premenlivosťou, výskytom zosuvov a miestami strmých svahov. Pri výstavbe je možnosť vyvolania zosuvov. Pre ukladanie odpadov sú vhodné jemnozrnné delúviá na miernych a stabilných svahoch.

Rajón náplavov terasovitých stupňov (T) s horninovým prostredím hlinitých a piesčitých štrkov. Tieto sú obyčajne stmelené a uľahnuté. Podzemná voda je obyčajne pri báze terasy, hrúbka zvodneného horizontu je 2-5 metrov. Reliéf tvorí zvyčajne terénny stupeň. Je tu pomerne intenzívna výmofová erózia a na okrajoch terás časté zosuvy, z čoho vyplýva znížený stupeň stability pre výstavbu. Štrky sú vhodné na použitie do násypov, málo vhodné až nevhodné do betónov. Pôdy sú 2.-4. bonity. Územie je málo vhodné pre ukladanie odpadov - možnosť znečistenia podzemných vôd.

Rajón údolných riečnych náplavov (F) má horninové prostredie štrky a piesky, na ktorom sú obyčajne hlinité, ílovité a piesčité sedimenty. Hladina podzemnej vody je obyčajne 2-4 metre hlboko. U podzemných vôd je častá agresivita rôzneho typu. Reliéf sa vyznačuje priehbeninami s výskytom rašelinísk. Vyskytuje sa tu bočná erózia a podmáčanie územia. Podmienky pre výstavbu sú zhoršené vysokou hladinou podzemnej vody a nízkou konzistenciou povrchových polôh jemnozrnných zemín prípadne neúnosnými organickými sedimentami. Územie je nevhodné pre ukladanie tuhých odpadov - ľahké znečistenie podzemných vôd.

2.12.3.1.3. Hydrologické a hydrogeologické pomery.

Z hydrologického hľadiska územie spadá celé územie do stredohorskej oblasti so snehovo-dažďovým typom režimu odtoku. Akumulácia tu prebieha v mesiacoch november až marec, vysoká vodnosť je v marci až júni, najvyššie prietoky sú v máji a najnižšie v januári – februári a v septembri – októbri.

Priemerný ročný elementárny odtok sa pohybuje od 20 do 25 ls⁻¹km⁻².

Celé územie patrí do povodia rieky Váh. Najvýznamnejším vodným tokom pretekajúcim katastrom aj priamo obcou je Paludžanka prameniaca pod Poľanou v Nízkych Tatrách. Menšie a väčšinou občasnú vodnú toky pramenia aj na území katastra tvoria pravo- a ľavostranné prítoky Paludžanky. Menej významným tokom v rámci katastra je Andický jarok tvoriaci východnú hranicu katastra s Benicami. Toky majú údolný charakter s kolísavou vodnosťou.

Z hydrogeologického hľadiska sa jedná o paleogén a kvartér s veľmi slabou puklinovo-vrstvovou priepustnosťou. Kvantitatívna charakteristika prietochnosti a hydrogeologická produktivita je nízka až mierna.

Hydrogeologický rajón je QP 016 – paleogén a kvartér západnej a strednej časti Liptovskej kotliny. Využiteľné zásoby podzemných vôd sú premenlivé – od 0,2 do 5 ls⁻¹km⁻².

2.12.3.1.4. Pôdne pomery.

Pôdnymi typmi v katastri sú najmä hnedé pôdy a hnedé pôdy oglejené na flyšových sedimentoch, nívne pôdy, ilimerizované pôdy. Pôdne druhy sú hlinité, ílovito-hlinité, hlinito-piesočnaté, stredne až silno skeletnaté. Najúrodnejšie pôdy v katastri patria do 5. skupiny.

Poľnohospodárske pôdy v katastri patria do nasledovných skupín BPEJ:

číslo BPEJ	popis	zrornosť	skupina BPEJ
0806002	NP na nekarbonátových aluviálnych sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	5
0856302	IP, IPg na sprašových hlinách a iných, prevažne ílovitých substrátoch	stredne ťažké - ľahké, typické	5
0857002	Oglejené pôdy na rozličných substrátoch	stredne ťažké - ľahké, typické	5
0857202	Oglejené pôdy na rozličných substrátoch	stredne ťažké - ľahké, typické	5
0857302	Oglejené pôdy na rozličných substrátoch	stredne ťažké - ľahké, typické	5
0857402	Oglejené pôdy na rozličných substrátoch	stredne ťažké - ľahké, typické	7
0857502	Oglejené pôdy na rozličných substrátoch	stredne ťažké - ľahké, typické	7
0858672	IP, OG na výrazných svahoch	stredne ťažké - ľahké, typické	8
0865212	HP, HPI na svahovinách a zahlinených štrkopieskoch	stredne ťažké - ľahké, typické	5
0865242	HP, HPI na svahovinách a zahlinených štrkopieskoch	stredne ťažké - ľahké, typické	6
0865422	HP, HPI na svahovinách a zahlinených štrkopieskoch	stredne ťažké - ľahké, typické	7
0882672	HP na výrazných svahoch na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké, typické	9
0906002	NP na nekarbonátových aluviálnych sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	6
0914062	NP plytké na aluviálnych sedimentoch	stredne ťažké až ľahké	7
0958672	IP, OG na výrazných svahoch	stredne ťažké - ľahké, typické	8
0963212	Hnedé pôdy na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0963242	Hnedé pôdy na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0963312	Hnedé pôdy na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0963332	Hnedé pôdy na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0963412	Hnedé pôdy na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0963442	Hnedé pôdy na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0964312	Hnedé pôdy na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0964512	Hnedé pôdy na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0969212	HP oglejené na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0969312	HP oglejené na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0969332	HP oglejené na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0969412	HP oglejené na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0969532	HP oglejené na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
0982672	HP na výrazných svahoch na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké, typické	9
0983672	HP na výrazných svahoch svahových hlin	stredne ťažké až ľahké	9
0990462	Plytké rendziny	stredne ťažké - ľahké, typické	8
0992672	Rendziny a rendziny hnedé na výrazných svahoch vápencov a dolomitov	stredne ťažké - ľahké, typické	9
0994203	Glejové pôdy	stredne ťažké až ľahké	8
1066212	HP kyslé a HP podzolované na flyšových sedimentoch	ľahké až stredne ťažké	6
1069512	HP oglejené na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké	7
1082672	HP na výrazných svahoch na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké, typické	9
1082772	HP na výrazných svahoch na flyšových sedimentoch	stredne ťažké - ľahké, typické	9

12.3.1.5. Klimatické pomery

Podľa Atlasu krajiny SR (2002) sa južná časť územia katastra nachádza v chladnej klimatickej oblasti – C a okrsku C1 – okrskom mierne chladný, s júlovou teplotou 12-15°C

Severná časť – Liptovská Mara a pruh priľahlého územia sa nachádza v mierne teplej klimatickej oblasti s počtom menej ako 50 letných dní za rok a s júlovým priemerom teploty vzduchu nad 16°C. V rámci tejto oblasti patrí územie do okrsku M5 – mierne teplý, vlhký, s chladnou až studenou zimou, kotlinový, teploty v januári nad -3°C, v júli nad 16°C.

Klimaticko-geografickým typom územia je typ s kotlinovou mierne chladnou klímou.

Priemerné dlhodobé teploty vzduchu boli podľa najbližšej meteorologickej stanice Ráztko nasledovné:

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Rok
-5,6	-4,0	0,9	6,5	11,6	15,0	16,5	16,0	12,4	7,4	2,4	-1,9	6,4
Priemerný úhrn zrážok podľa zrážkomernej stanice v Lazisku												
42	40	48	49	80	107	106	90	66	58	55	43	784
Priemerný počet dní so snehovou pokrývkou v Liptovskom Mikuláši												
24,4	21,7	9,4	1,8	0,1	-	-	-	-	0,4	4,4	14,1	76,3

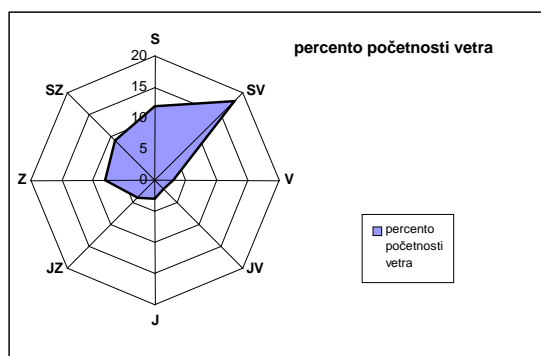
Údaje o početnosti smerov sú z Pavčinej Lehoty:

Smer	S	SV	V	JV	J	JZ	Z	SZ	bezv.
Výskyt %	12	18	3	2	3	4	8	9	41

Údaje o sile vetra sú z lokality Ľubeľa:

Okolo 33% situácií je so slabým vetrom s priemernou rýchlosťou 1-2 m/s, v 17 % sa predpokladá výskyt mierneho vetra s priemernou rýchlosťou 3-5 m/s a v 6 % situácií sa vyskytuje silný vietor s priemernými rýchlosťami nad 6 m/s.

2.12.3.1.6. Rastlinstvo a živočíšstvo

Fytogeograficky (Futák, 1966) patrí riešené územie do oblasti západokarpatskej flóry (Carpatium occidentale), obvodu flóry vnútrokarpatských kotlín (Intercarpaticum), okresu Podtatranské kotliny a podokresu Liptovská kotlina.

Z geobotanického hľadiska (Michalko a kol., 1986) sa v riešenom území nachádzajú nasledovné jednotky:

Jedľové a jedľovo-smrekové lesy (Abietion, Vaccinio-Abietion) (PA) sa vyskytujú na nenasýtených až podzolovaných kamenistých hnedozemiach, najčastejšie na kyslých horninách. Táto jednotka sa vyskytuje v bezbukovom geografickom variante. V pôvodnom zložení mala prevahu jedľa biela, primiešaný bol smrek obyčajný, vtrúsený smrekovec opadavý a borovica sosna, z listnáčov jarabina vtáčia, javor horský, jelša sivá a výnimočne buk lesný. Vo fytocenózach sú významné Clematis alpina, Valeriana tripteris, Cirsium erisithales. Poa stiriaca, Carex alba. Sú to najčastejšie produkčné lesy s funkciou pôdoochrannou. Porasty sú viacmenej jednovrstvové. Prírodná obnova nebýva najlepšia.

Lužné lesy podhorské a horské (Al) sú pokračovaním nížinných krov na alúviách a údolných nivách na stredných a horských tokoch riek zväčša v extrémnejších klimatických podmienkach. Pôdy sú štrkovité až kamenité, zriedkavo piesočnaté. Krovinnú vrstvu tvoria vrbá trojtyčinková, v. purpurová, v. košíkarska, v. krehká, miestne aj vrbá sivá. Vtrúsený vo vyšších polohách môže byť smrek a zemolez čierny.

Dubovo-hrabové lesy lipové (CP) vyskytujú sa už len roztrúseno vo vnútrokarpatských kotlinách. Nachádzajú sa na podložiach flyšov a sprašových hĺn. Vedúcou drevinou bol v minulosti dub letný, porasty mali silné zastúpenie smreka, vyskytovala sa lipa a ostatné dreviny ako osika, rakyta, javor mliečny, jaseň štíhly.

Dubové nátržníkové lesy (Qp) ležia zväčša na neogénnych útvaroch budovaných štrkami a piesočnatým materiálom. Rozšírené sú najmä vo vnútrokarpatských kotlinách. Pôdy sú illimerizované alebo hnedozeme illimerizované, ťažké, ílovité, mierne kyslé a oglejené. Vytvárajú sa na sprašových a ílovitých podložiach. Floristicky sú veľmi bohaté. Prevládal tu dub letný a vyskytoval sa dub zimný, smrekovec, borovica, smrek, breza a osika. V krovinnom podraze je krušina jelšová, lieska, rešetliak, trnka, hloh, šípka.

Z hľadiska súčasnej vegetácie je rozhodujúce pokrytie prevažnej časti terestrického územia veľkoplšnými lánmi ornej pôdy. Odlíšnym charakterom disponujú úzkopásmové polia, sústredené v dotyku obce, kde je prirodzeným spôsobom dosiahnutá pestrosť porastov. Trvalé trávne porasty sú buď intenzívne využívané – kosené, alebo sa tu nachádzajú aj viacmenej prirodzene sa vyvíjajúce lúky. Porasty niektorých lúk prirodzene zarastajú krovínami, ktoré sa postupne zapoja až tvoria súvislé biotopy. Les sa nachádza v katastri len sporadicky – malý porast na juhozápadnom okraji a porasty okolo Liptovskej Mary.

Z drevín sa v katastri vyskytujú:

jedľa biela (*Abies alba*), smrek obyčajný (*Picea abies*), borovica sosna (*Pinus sylvestris*), smrekovec opadavý (*Larix decidua*), buk lesný (*Fagus sylvatica*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanoides*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), topoľ osika (*Populus tremula*), viaceré druhy vrby (*Salix purpurea*, *S. fragilis*, *S. cinerea*..) a iné. Cudzokrajné dreviny sú zastúpené najmä v okolí Liptovskej Mary – smrek biely, topoľ balzamový, topoľ euroamerický, smrek pichľavý, smrek omorika a iné. V krovitej vegetácii sú zastúpené – trnka obyčajná, šípka, hloh, baza čierna, kalina apod. V bylinnej vegetácii možno nájsť *Trisetum flavescens*, *Dactylis glomerata*, *Phleum pratense*, *Lolium perenne*, *Potentilla anserina*, *Caltha palustris*, *Phragmites communis* apod.

Z hľadiska živočíšnych regiónov patrí územie do regiónu Západných Karpát, ich vnútorného obvodu a centrálného okrsku. V limnickom cykle územie spadá do Pontokaspickej provincie a hornovážskeho okresu.

Hlavné živočíšne biotopy sú biotop polí, vodnej nádrže, lúk a pasienkov, lesa, vodných tokov a sprievodnej vegetácie, podmáčaných lokalít a záhrad na území obce.

Stav súčasného poznania fauny v riešenom území nebol predmetom systematickejšieho výskumu. Zo známych výskytov možno spomenúť: ryby - pstruh potočný (*Salmo trutta morpha fario*). Sprievodným druhom pásma pstruha je hlaváč pásoplutvý (*Cottus poescilopus*). Z obojživelníkov je najbežnejším druhom skokan hnedý (*Rana temporaria*). Z ďalších druhov je to kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) a ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*). Na teplejšie lokality lesostepného a stepného charakteru je viazaná ropucha zelená (*Bufo viridis*). Stredné a nižšie polohy obýva jašterica bystrá (*Lacerta agilis*) a slepúch lámavý (*Anguis fragilis*), užovka obojková (*Natrix natrix*)

Bohato zastúpenou skupinou živočíchov sú vtáky. Do územia zalieta orol skalný (*Aquila chrysaetos*), kuvik vrabčí (*Glaucidium passerinum*) a kuvik kapcavý (*Aegolius funereus*). Z malých šeliem je tu bežná lasica, kuna lesná. Zachovalé vodné toky a brehy Liptovskej Mary sú teritóriom vydry riečnej (*Lutra lutra*). Región Liptova a Horehronie patrí k najvýznamnejším jadrovým územiám výskytu vydry na Slovensku. Z poľovnej zveri je tu najmä srnčia a diviacia. Množstvo jaskýň a skalných štrbín v pohorí Nízke Tatry podmieňuje hojný výskyt netopierov, zalietavajúcich aj na územie katastra Galovany. Mnohé ďalšie druhy našli svoj domov v dutinách stromov či v štrbinách stavieb a v ľudských obydlíach.

Územie patrí do poľovného revíru Chabenec. Liptovská Mara je kaprový lovný rybársky revír č. 3-5340-1-1, Galovianska zátoka je takisto kaprovým lovným revírom č. 3-0810-1-1

2.12.3.2. Súčasná krajinná štruktúra

2.12.3.2.1. Lesná vegetácia

Súvislé komplexy lesa sa v katastri obce Galovany nevyskytujú. Nachádzajú sa tu len pásy ochranných lesov na brehoch Liptovskej Mary a fragment lesa v poľnohospodárskej krajine. V drevinovom zložení prevláda smrek obyčajný, zastúpené sú aj dreviny ako borovica sosna, smrekovec opadavý. Z listnáčov sa vyskytujú vmiešané osiky, jelše, javor horský, jaseň štíhly. Podľa katalógu biotopov Slovenska patria biotopy ku kyslomilným bukovým kvetnatým lesom. Zdravotný stav smreka je výraznejšie poznačený glejotokom a červenou hnilobou.

Z hospodárskeho hľadiska sa v katastri nachádzajú nasledovné hospodárske súbory lesov patriace do LHC Demänová:

Hospodárske lesy:

45-HV-110 – živné bučiny s jedľou a smrekom, bukové hospodárstvo so smrekom živných stanovišť stredných polôh. Cieľové zastúpenie drevín – buk, smrek, primiešané borovica, jedľa, smrekovec, javor horský a brest horský.

Lesy ochranné:

04-OV-150 – ostatné ochranné lesy, prevládajúca funkcia je ochrana pôdy. Tieto lesy sa nachádzajú v okolí Liptovskej Mary a boli vysadené v prevažnej miere z introdukovaných drevín. Tieto dreviny tvoria dnes už prehustené navzájom sa striedajúce skupiny. Možno tu nájsť dreviny ako dub červený, smrek omorika, druhy cudzokrajných topoľov, brezy, jelše, borovicu čiernu, smrek biely apod.

2.12.3.2.2. Nelesná drevinová vegetácia (NDV)

Na území katastra sa nachádzajú rôzne druhy plôch NDV. Súvislé porasty hustej krovitej zelene sú priamo pri obci a v okolí diaľnice a železnice pri Liptovskej Mare. Menšie a ojedinelé porasty sú umiestnené na lúkach pri lesných porastoch ako aj uprostred lúk a pasienkov a tvoria tak významné interakčné centrá pre živočíšstvo a rastlinstvo. Ďalšie plochy NDV sú okolo vodných tokov, zaradené sú však k špeciálnym kultúram. Tretím charakteristickým typom, v katastri však menej zastúpeným, je vegetácia okolo bývalých a existujúcich poľných ciest a pozostatky remízok medzi poľami. Z hľadiska priestorovej štruktúry sú to líniové, solitérne až skupinkovité formácie prípadne riedke kroviny na pasienkoch.

Drevinové zloženie je tvorené z domácich drevín aj cudzokrajných drevín – smrek obyčajný, hojná je borovica sosna, miestami je tu aj smrekovec, jelša, čremcha, vrby – purpurová, trojtyčinková, rakyta, topoľ osika, smrek biely, pichľavý a omorikový, dub

červený. Z hustého podrastu krovin je to baza, hloh, kalina obyčajná, krušina jeľšová, šípka, trnka. Krovité porasty v severovýchodnej časti katastra pod futbalovým ihriskom patria k sukcesným štádiám s borievkou obyčajnou (vres, borievka, psica, čučoriedka), kroviny v iných častiach katastra najmä k trnkovým a lieskovým krovinám.

2.12.3.2.3. Trvalé trávne porasty

Trvalé trávne porasty možno v zásade rozdeliť na obhospodarované a prírodné. Obe sú v katastri zastúpené. Pásienky sú zväčša využívané na pasenie dobytky a oviec, ale nájdu sa aj miesta, kde na nich viacmenej prebieha prirodzený vývoj bez vplyvu pasenia. Lúky a pásienky patria najviac k podhorským až horským pásienkam (zv. Cynosurion, podzv. Lolio-Cynosurenion) ako aj k mezofilným pásienkam a spásaným lúkam. Nachádzajú sa tu aj čerstvé podhorské lúky nehnojene alebo slabo hnojene (zv. Cynosurion cristati), nivné pásienky aj nekosené bylinno-trávne porasty. Najvýznamnejšie zo spoločenstiev sú spomenuté medzi genofondovými lokalitami.

2.12.3.2.4. Orná pôda a trvalé kultúry

Orná pôda sa v katastri nachádza v severnej časti katastra. Väčšinou sú charakteru veľkých plôch a lánov, so spoločenstvami obilnín, okopanín a porastami kukurice na siláž. V okolí obce však prevládajú úzkopásové polia jednotlivých vlastníkov. Úrodnosť zodpovedá severu Slovenska.

2.12.3.2.5. Špeciálne štruktúry

Medzi tieto štruktúry sme zaradili menšie plochy ale s väčším významom pre biodiverzitu krajiny. V katastri sem patria plochy podmáčané a brehovité porasty. Tieto plochy sú často aj biotopmi chránených a ohrozených druhov rastlín a živočíchov. Z druhov drevín bežne sa na podmáčaných miestach vyskytujú najmä Salix cinerea, Salix purpurea, Betula verrucosa, Alnus incana, Picea excelsa, Salix fragilis, Salix caprea. Z bylín možno nájsť Scirpus silvaticus, Equisetum palustre, Myosotis palustre, Carex fusca, Carex davalliana, Juncus effusus, Eriophorum angustifolium, Calluna vulgaris, Phragmites communis, Ranunculus acris, Nardus stricta, Potentilla palustris, Cynanchum vincetoxicum, Filipendula ulmaria, Angelica sylvestris, Cirsium rivulare, ale aj Urtica dioica, Arctium lappa, Cirsium arvense a iné. Podľa katalógu biotopov Slovenska sú to najmä biotopy horských vodných tokov s vrbou sivou a horské jeľšové lužné lesy.

2.12.3.2.6. Vodné toky a plochy

Vodné toky sú osobitnou kapitolou dôležitou pre hygienu krajiny. Najvýznamnejším tokom je potok Palúdzanka pretekajúca stredom katastra. Väčšinou je prirodzená a nenarušená reguláciami. Jej sprievodná vegetácia má prirodzený charakter. Biotopy sprievodnej vegetácie boli spomenuté medzi špeciálnymi biotopmi.

Plošnú dominantu tvorí časť vodnej nádrže Liptovská Mara, ktorá je významným biotopom vodných rastlín a živočíchov.

2.12.3.2.7. Vegetácia v obci

Galovany majú zástavbu plošne rozloženú s celkom zaujímavým priestorovým riešením. Z toho vyplýva aj rozmiestnenie drevinovej vegetácie v obci. Najvýraznejšia línia zelene sa tiahne potokom Palúdzanka. Sprievodnú vegetáciu tvoria ju jedince vrby krehkej a iných vrb, osiky, jeľše sivej ale aj smreka obyčajného.

V rámci verejných priestorov je vegetácia v centre obce, pri bývalej materskej škole apod. Veľkosťou významné sú aj niektoré stromy v súkromných záhradách. Najčastejšími druhmi tu sú lipa, jaseň štíhly, smrek obyčajný, smrekovec opadavý, apod. Poľnohospodársky areál má na okraji od štátnej cesty vysadený pás topoľov, ktoré čiastočne slúžia ako izolačná zeleň.

2.12.3.2.8. Sidelné a technické prvky (antropogénne prvky)

Obec má poľnohospodárske objekty umiestnené v rámci intravilánu, ale oddelene od rodinných domov. Bývalý poľnohospodársky dvor štátnych majetkov dnes obhospodaruje firma Agro-Racio s.r.o. Hlavnými plodinami sú zemiaky, obilie, kukurica na siláž, repka olejnatá a iné.

2.12.3.3. Ochrana krajiny a významné krajinárske a ekologické štruktúry

2.12.3.3.1. Chránené územia prírody a krajiny

- územná ochrana prírody

Juhovýchodná časť katastrálneho územia obce sa nachádza v ochrannom pásme NAPANT-u, v ktorom patrí 2. stupeň ochrany v zmysle zákona č.543/2002 Z.z o ochrane prírody a krajiny. Na ostatnom území katastra sa nachádza nenachádza žiadne chránené územie v zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny. Platí tu teda prvý ochranný stupeň.

- chránené druhy (druhovú ochrana)

Chránené druhy rastlín aj živočíchov možno nájsť na viacerých miestach katastra. Pre ich ochranu je dôležitá osвета príslušných orgánov ako aj vzdelanostná úroveň obyvateľstva. V katastri možno nájsť chránené druhy rastlín ako Dactylorhiza maculata, Gymnadenia conopsea, Epipactis palustris. Zo živočíchov je kataster bohatý na možnosti hniezdenia vtákov, vyskytujú sa tu aj chránené obojživelníky, plazy a cicavce a iné skupiny fauny.

- ochrana drevín

V rámci katastra sa nenachádzajú stromy chránené podľa zákona o ochrane prírody a krajiny. Všeobecná ochrana drevín rastúcich mimo les dosahujúcich potrebné parametre vyplýva takisto z uvedeného zákona.

- územné systémy ekologickej stability (ÚSES)

V katastri sa nachádza nadregionálne biocentrum Liptovská Mara a miestny biokoridor Palúdzanka.

Interakčné prvky prepájajú pôsobenie ostatných prvkov ÚSES na okolitý priestor a sú navrhované z prvkov nelesnej drevinovej vegetácie, lúk a pasienkov, sprievodných vodných biotopov a na biotopoch s prirodzenejším druhovým zložením.

2.12.3.3.2. Prírodné zdroje

- ochrana lesných zdrojov

Ochrana lesných zdrojov je zabezpečená lesným zákonom. V katastri sa nachádzajú ochranné lesy na ochranu pôdy v okolí Liptovskej Mary. Ich drevinové zloženie však pozostáva najmä z introdukovaných drevín, ktoré neprispievajú v plnej miere k ekologickej stabilite územia. Významnejší z tohto hľadiska je lesný porast hospodárskych lesov pri juhozápadnom okraji katastra, tvorený z domácich drevín ako borovica, smrekovec, smrek a výsadbou buka a jedle.

- ochrana vodných zdrojov

Je vyjadrená ochrannými pásmami vodných zdrojov.

- ochrana pôdných zdrojov

Chránenou pôdou v zmysle zákona o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu je pôda s bonitou od 1. do 3. bonitnej triedy a pôda s vykonanými investičnými zásahmi. Podľa našich údajov sa takáto pôda v katastri nenachádza, najlepšou bonitou je číslo 5.

- ochrana genofondových zdrojov

Za genofondové plochy sa považujú plochy biotopov s genofondovo významnými druhmi. Na území katastra sem patria z najvýznamnejších: trstové spoločenstvá (*Phragmites communis*), fragmenty horských jelšových lesov (zv. Alno-Ulmion, as. *Alnetum incanae*) a streidavo vlhké jednokosné lúky (*Juncion effusi*). Spoločenstvá sa nachádzajú aj v blízkosti obce.

2.12.3.3.3. Pamiatkový fond a významné krajinné štruktúry

Charakteristickým krajinárskym fenoménom katastra obce Galovany je jeho umiestnenie v Liptovskej kotline s pahorkatinovým charakterom a plocha vodnej nádrže Liptovská Mara. Negatívom sa javia súvislé veľkoplošné lány ornej pôdy, žiadajúce si rozumné rozčlenenie. Krajinu samozrejme dotvárajú prvky druhotnej štruktúry ako typ osídlenia, typ obhospodarovania apod.

2.12.3.3.4. Ekologicky významné segmenty

Ekologicky najvýznamnejšie lokality katastra sú zachytené v rámci kategórií ochrany prírody ale najmä prvkov ÚSES – územného systému ekologickej stability všetkých stupňov.

2.12.3.4. Stresové javy a zdroje

2.12.3.4.1. Prírodné stresové javy (geodynamické javy)

- eróznno-akumulačné javy

Na území Liptovskej kotliny sa vyskytujú vzhľadom k reliéfu terénu denudačné aj akumulačné procesy. Podložie katastra je tu tvorené paleogénom, ktorý je málo odolný erózii. Nachádzajú sa tu aj potenciálne zosuvné územia.

Z druhov erózie sa tu vyskytuje výmoľová a jarčeková erózia gravitujúca k vodným tokom. Podmienená je najmä veľkoplošným spôsobom obhospodarovania ornej pôdy bez členenia na menšie celky.

2.12.3.4.2. Sekundárne stresové javy

- zaťaženie prostredia pachom a hlukom

Obec priamo nie je veľmi zaťažená pachom a hlukom vzhľadom k jej umiestneniu mimo hlavných trás. Do úvahy prichádza hluk len z miestnych komunikácií. Územím katastra však prechádzajú významné dopravné koridory – diaľnica D1 a hlavná železničná trasa východ – západ. Tieto koridory prebiehajú blízko seba a tvoria významný zdroj hluku, prachu a exhalátov.

- kontaminácia pôdy

Kontaminácia pôdy nebola pozorovaná na území katastra.

- znečistenie vôd

Znečistenie vôd bolo v minulosti pozorované v súvislosti s ťažbou antimónu v Dúbravskej doline, ktoré bolo šírené aj tokom Palúdzanky. Po ukončení ťažby je situácia stabilizovaná.

- znečistenie ovzdušia a poškodenie vegetácie imisiami

Takéto znečistenie možno pozorovať najmä na lesných porastoch v katastri. Poškodenie však nie je vážne a strata ihličia je v únosnej miere prevažne v druhom stupni defoliácie.

2.12.3.4.3. Zdroje sekundárnych stresových javov

zdroje znečistenia ovzdušia

Pochádzajú z územia mimo katastra ale v rámci Liptovskej kotliny – dosah tu môžu mať veľké závody ako SCP Ružomberok a ďalšie používajúce na technológiu alebo vykurovanie tuhé a tekuté formy palív.

2.12.3.4.4. Pásma hygienickej ochrany (PHO) technických objektov

Pri líniových prvkoch je ich ochranné pásmo závislé od druhu, veľkosti a intenzity prenosu.

Pre vedenia VVN 220 kV do 400 kV vrátane predstavuje 25m na obe strany od krajného vodiča, pre napätie 110 kV 20 m od krajného vodiča a pre napätie 22 kV 10m od krajného vodiča, trafostanica má OP 10 m.

Diaľnica má ochranné pásmo 100 m od kraja vozovky. Cesta prvej triedy má ochranné pásmo 50 m kolmo na os cesty po oboch stranách vozovky, cesta III. triedy má ochranné pásmo 20 m kolmo od osi vozovky.

Železničná trať má ochranné pásmo 60m od krajnej koľaje.

Poľné hnojisko má ochranné pásmo 100 m.

Cintoríny majú ochranné pásmo 50 m.

Ochranné pásmo poľnohospodárskeho družstva nie je dané.

Ochranné pásmo vodných tokov, a to v šírke 10 m od brehovej čiary vodohospodársky významného vodného toku

Palúdzanka obojstranne,

Ochranné pásmo vodnej nádrže Liptovská Mara, ktoré je vymedzené kótou mimoriadne prípustnej katastrofálnej hladiny 566,34 m n. m. Bpv.

2.12.4. Krajinnookologická syntéza

Pre územie katastra bude v návrhovej časti ÚPN vykonaná syntéza druhotnej a terciálnej krajiny štruktúry. Na základe superpozície vplyvov a pôsobení prvkov uvedených štruktúr budú vyčlenené najprv základné kvázi-homogénne jednotky krajiny. Pre účely územného plánu budú potom niektoré z nich zlučovvané do vyšších jednotiek na princípe chorickom.

2.12.5. Krajinnookologická interpretácia

2.12.5.1. Estetické vnímanie krajiny

Možno charakterizovať ako pôsobenie usporiadania prírodnej scenérie na určitom území z hľadiska estetického vnímania (podľa Forman, Godron: Krajinná ekológia). Veľkosť takéhoto priestoru je v zásade veľmi rôznorodá. Ak vychádzame z praktického postoja, musíme zobrať do úvahy jednak základnú konfiguráciu terénu, z ktorej vyplýva viditeľnosť určitého územia a na druhej strane rôznorodosť a atraktivnosť takto videnej krajiny. Estetika, hoci je v konečnom dôsledku subjektívna, má samozrejme svoje vlastné kritériá podľa ktorých sa dá rámcovo vyjadriť kvalita daného objektu t.j. v našom prípade krajiny.

Krajinu v priestore katastra Galovany možno charakterizovať ako esteticky priemerne atraktívnu. Významné prvky sú Liptovská Mara aj samotná pahorkatinová krajina, patrí sem aj typ vidieckeho osídlenia a miestami aj spôsob obhospodarovania poľnohospodárskej pôdy – úzkopásmové polia. V priestore katastra sa dajú nájsť atraktívne pohľady na krajinu, ktoré však dotvárajú okolité pohoria.

2.12.5.2. Environmentálne problémy

Hlavné environmentálne problémy katastra:

- Veľmi nevkusné a významné výsypy odpadov v okolí Liptovskej Mary spôsobené rybármi ako milovníkmi prírody. Preplnené vrecia odpadov sa hromadia v lesných porastoch len pár metrov od veľmi príjemných brehových scenérií. Menšie výsypy odpadov boli pozorované aj v iných častiach katastra – v blízkosti obce.
- Neúmerne veľké a súvislé lány poľnohospodárskych polí ornej pôdy znižujúce estetickú hodnotu krajiny a zvyšujúce náchylnosť na eróziu.
- Vysoko frekvencované dopravné koridory v blízkosti Liptovskej Mary odrezávajúce obec od jej brehov.

2.12.6. Krajinnoekologické hodnotenie

2.12.6.1. Navrhované činnosti a využívanie

Existujúce činnosti a využívanie plôch v rámci katastra budú kvôli jednoduchosti zobrazenia na mape delené na základe súčasnej štruktúry krajiny do nasledovných oblastí:

- lesné hospodárstvo
- dreviny a kroviny vo voľnej krajine
- lúčne a pasienkové hospodárstvo
- špeciálne plochy (rašeliniská, mokrade, podmáčané plochy, vodné plochy, brehové porasty)
- orná pôda
- záhrady a cintoríny
- urbanizmus (bývanie, poľnohospodárska výroba, iná výroba, cestovný ruch)
- narušené plochy (ČOV, skládky zemin, poľné hnojiská, rekultivované plochy)

Hlavné socioekonomické záujmy v území sú nasledovné: vodné hospodárstvo, poľnohospodárstvo, doprava, rybárstvo, lesné hospodárstvo, ochrana prírody a krajiny, urbanizmus, cestovný ruch, poľovníctvo, energetika.

Navrhované využívanie plôch vychádza väčšinou zo súčasného určenia plôch, v prípade ekologickej nevhodnosti sú navrhované regulatívy na elimináciu nežiadúcich činností resp. čo najväčšie zníženie ich pôsobenia.

2.12.6.2. Environmentálne a iné limity

Environmentálne aj legislatívne limity sú spracované pre každú zložku komplexnej jednotky katastra, takým spôsobom, že pre celú jednotku bude platiť súhrn limitov a regulatívov podľa prítomnosti zložiek, funkcií a záujmov. Prehľadová tabuľka určí jednoznačne zloženie individuálnych komplexných jednotiek a teda aj aplikáciu limitov na konkrétne miesto na mape.

2.12.6.2.1. Abiotické limity

V značnej miere predstavujú už rešpektované limity, ktorých výsledkom je druhotná štruktúra krajiny. Patrí sem reliéf terénu – najmä sklon a expozičia, vodné toky, zosuvné územia, podmáčané lokality, druh pôdy apod. Tieto limity obmedzujú činnosti na miestach, kde sa vyskytujú. Strmé neprístupné svahy alebo neúrodné pôdy väčšinou predurčujú územie na lesné hospodárstvo, miernejšie svahy na poľnohospodárstvo, kvalita pôdy pre ornú pôdu, sklon a expozičia svahu, prítomnosť vody pre urbanizmus atď.

2.12.6.2.2. Limity súčasnej krajinnej štruktúry

Súčasná krajinná štruktúra je stav krajiny premenlivý v čase. Má viac-menej stabilný ráz v závislosti od vývojového obdobia civilizácie resp. spoločnosti na danom mieste. Zmenou spoločenských pomerov môže dôjsť k zmenám požiadaviek na využívanie krajiny, ako je to badať aj v niektorých oblastiach Slovenska. V katastri Galovian bol zachovaný prevažne veľkoplošný spôsob obhospodarovania pôdy aj po roku 1989. Pomer ornej pôdy a pasienkov sa už viacmenej stabilizoval a prevládajú orné pôdy.

V rámci hodnotenia stavu prvkov súčasnej krajinnej štruktúry sme pristúpili ku kombinovanému hodnoteniu jednotlivých na mape vyznačených prvkov z hľadiska ich stability, vzácnosti a trendu vývoja. Uvedené pojmy boli vybrané, aby z perspektívy tvorby územného plánu vyjadrili ekologický potenciál prvkov SKŠ územia katastra. Uvedené pojmy v sebe obsahujú určitú komplexnosť, vysvetlenú ďalej.

Pod pojmom stabilita uvažujeme nielen s druhom biotopu (resp. prvku SKŠ) s apriori prideleným stupňom ekologickej stability (ako napr. pri prácach Michal, 1985; Löw et. al., 1995; prípadne Stredanský, Šimonides, 1995), ale aj s fyzickým stavom daného prvku, pôvodnosťou druhov, ich biodiverzitou a potrebou antropogénneho vstupu energie na ich udržanie. Vzácnosť v sebe zahŕňa v prvom rade početnosť resp. veľkosť výskytu daného biotopu v rámci katastra (aj v kontexte regiónu resp. Slovenska), ako aj ohrozenosť druhov, prípadne zastúpenie chránených druhov. Trend vývoja vyjadruje dynamiku daného prvku čo sa týka jeho priestorovej stratégie, teda či daný prvok SKŠ (biotop) má tendenciu sa rozširovať, či stagnuje, alebo ustupuje.

Všetky uvedené charakteristiky boli zhodnotené pre prvky SKŠ v určenom poradí v rámci 5 stupňového hodnotenia a v mape sú vyjadrené trojzlozkom – stabilita/vzácnosť/dynamika. Stabilita má nasledovné členenie: 5 – veľmi stabilný prvok, 4 – stabilný, 3 – priemerne stabilný, 2 – málo stabilný, 1 – nestabilný. Vzácnosť: 5 – so zastúpením veľmi vzácných, chránených resp. ohrozených druhov, 4 – s vzácnymi druhmi, 3 – s bežnými pôvodnými druhmi, 2 – s významným zastúpením synantropných druhov, 1 – s významným zastúpením invázných resp. introdukovaných druhov. Trend (dynamika) vývoja: 5 – veľmi sa rozširujúci biotop, 4 – mierne sa rozširujúci, 3 – stagnujúci, 2 – mierne ustupujúci, 1 – veľmi ustupujúci biotop.

2.12.6.2.3. Limity vyplývajúce z ochrany krajiny

Ochrana krajiny spadá do rámca ochrany prírody v zmysle platného zákona. Limitom pre vyhlásenie územia za chránené je splnenie predpokladov daných zákonom o ochrane prírody a krajiny. Teda existujúce prvky ÚSES majú svoje limity zakotvené

v znení zákona (biocentrá, biokoridory). Novonavrhované prvky ÚSES sú miestneho charakteru – biokoridory, biocentrá a interakčné prvky. Iné chránené územia v katastri nie sú. Prehľadne to možno znázorniť nasledovne:

Limity:

Biocentrum – prítomnosť ekosystémov vytvárajúcich trvalé podmienky na rozmnožovanie, úkryt a výživu živých organizmov a na zachovanie a prirodzený vývoj ich spoločenstiev

Biokoridor – možnosť migrácie a výmeny genetickej informácie živých organizmov a ich spoločenstiev

Interakčný prvok – možnosť priaznivého pôsobenia na okolité časti krajiny pozmenenej alebo narušenej človekom

Regulatívy:

Biocentrum – chrániť ekosystémy a zachovať prirodzený vývoj spoločenstiev bioty v tomto území a dodržať dlhodobé ciele ochrany

Biokoridor – podpora a umožnenie prirodzeného vývoja organizmov a ich spoločenstiev, zabránenie vzniku bariér ich migrácie resp. eliminácia existujúcich

Interakčný prvok – zachovanie prvku v štruktúre krajiny, znížiť negatívne vplyvy podmienené antropicky

2.12.6.2.4. Limity vyplývajúce zo stresových faktorov, rezortných záujmov v krajine a funkcií krajinných štruktúr

Limity:

Lesné hospodárstvo – zaradenie lesov do príslušnej kategórie a hospodárskeho súboru lesných typov na základe prírodných daností

Poľnohospodárstvo – úrodnosť, dostupnosť, sklonovitosť, obrábatelnosť pozemkov, druh pozemkov

Vodné hospodárstvo – kvalita vodného zdroja, hydrogeologické pomery, smer prúdenia podzemnej vody, výskyt prvkov ohrozujúcich vodné zdroje v hydrologickom povodí

Ochrana prírody – pre javy v tzv. voľnej krajine osobitne nechránené platí všeobecný limit prvého stupňa ochrany prírody a krajiny zo zákona

Urbanizmus – pomery reliéfu, základových pôd a podložia, expozícia k svetovým stranám, lokalizácia pri prístupovej ceste, zdroje energií a možnosti riešenia odpadového hospodárstva

Cestovný ruch – atraktivita prostredia, čistota prostredia, dostupnosť, úroveň a šírka služieb

Poľovníctvo a rybárstvo – úživnosť revíru, stavy poľovnej zvere a predátorov, uplatňovanie iných funkcií lesa, významnosť rybárskeho revíru

Doprava a energetika – terénne pomery, prítomnosť chránených území na trase línii

Funkcia tvorby krajiny – významnosť prvku z hľadiska vzťahu dominantnosti a vzácnosti v krajine

Funkcia biodiverzity – rôznorodosť rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov

Regulatívy:

Lesné hospodárstvo – platný lesný hospodársky plán so stanoveným tvarom lesa, obnovnou dobou, spôsobom a formou hospodárenia, obnovným a cieľovým druhovým zložením; nutné je dodržiavanie hygieny porastov, snažiť sa o aplikáciu ekologických metód v lesnom hospodárstve – väčšie používanie jemných hospodárskych postupov ako je výberková a podrastová forma hospodárskeho spôsobu, pri lesnej ťažbe a výchovných zásahoch rešpektovanie doby vyvážania mláďat, individuálne vynechanie hniezdnych stromov z výrubu apod.

Poľnohospodárstvo – uplatnenie vhodnej intenzity hospodárenia podľa prírodných hodnôt lokality, snažiť sa o aplikáciu ekologického poľnohospodárstva – nepoužívanie chemického hnojenia, nepoužiť strojovú techniku pri obhospodarovaní podmáčaných plôch na lúkach a pasienkoch – uplatňovanie individuálneho prístupu

Vodné hospodárstvo – podmienky stupňa pásma hygienickej ochrany vodného zdroja,

Ochrana prírody – obzvlášť citlivo treba pristupovať v prípadoch plôch zaradených do kategórie špeciálnych kultúr a plôch nelesnej drevinovej vegetácie, ktoré významne prispievajú k diverzite krajiny. Tu je nevyhnutný individuálny prístup podľa druhu možného vplyvu.

Urbanizmus – jednotlivé stavebné a environmentálne normy

Cestovný ruch – zábery a koncepcie cestovného ruchu, ľudský potenciál pre poskytovanie služieb

Poľovníctvo a rybárstvo – umožniť existenciu predátorov, poľovné právo vykonávať len ako doplnok a pomoc prirodzenému režimu ekosystémov oblasti

Doprava a energetika – odborové koncepcie

Funkcia tvorby krajiny – zachovanie prvku v rámci krajinnnej štruktúry, neničiť brehovú porasty

Funkcia biodiverzity – vo väčšine prípadov ponechať prirodzenému vývoju v rámci existujúceho typu krajinnnej štruktúry, neodvodňovať umelými zásahmi do pôdy, nevyrubovať krovitú a stromovú vegetáciu, individuálne možno umožniť regulované zásahy pod dohľadom štátnej ochrany prírody

2.12.7. Krajinnoeologický plán – ekologicky optimálne priestorové usporiadanie a využívanie územia

2.12.7.1. Alternatívny ekologický výber

Tento výber bol vykonaný párovým porovnávaním pri tvorbe komplexných jednotiek. Priorita bola daná prvku s najväčším absolútnym stupňom významnosti. Prípad, keď by boli dva protipôsobiace prvky rovnako významné v riešenom území nenastal.

2.12.7.2. Krajinoekologický plán

Návrh funkčného a priestorového usporiadania územia

Pri riešení návrhu funkčného a priestorového usporiadania územia sme vychádzali zo súčasnej krajinej štruktúry, ktorá je odrazom dlhodobého hospodárenia v krajine a pravdivo odráža vzťah človeka k nej. Ďalším východiskom boli rôzne odvetvové záujmy ako je ochrana prírody, vodné hospodárstvo, lesné hospodárstvo, poľnohospodárstvo, urbanizmus, rekreácia a cestovný ruch. Dôraz bol v tejto časti územného plánu kladený na hľadiská ochrany prírody, z ktorých vyplynulo aj navrhovanie nových prvkov územného systému ekologickej stability. Navrhované boli miestne biocentrá, biokoridory a interakčné prvky.

Riešenie pozostáva z kombinácie skupinových a individuálnych kritérií, na základe ktorých boli vytvorené jedinečné kombinácie faktorov. Jedna komplexná jednotka teda znamená jednu kombináciu faktorov, pričom samozrejme sa v danom priestore môže ľubovoľný počet krát opakovať. Uvedené zóny budú graficky zobrazené v návrhovej časti územného plánu.

2.12.7.3. Krajinoekologické opatrenia

Uvedené opatrenia sa vždy konkrétne viažu na vyššie vyčlenené zóny územia ak nie je uvedené inak.

- opatrenia na zabezpečenie ekologickej stability a biodiverzity
 - Opatrenia sú navrhované v rámci regulatívov pre jednotlivé činnosti a spôsoby využívania krajiny. Tu možno spomenúť, že vedúcim motívom bolo navrhovať významné a perspektívne prvky do systému ÚSES aby sa tak aspoň čiastočne zabezpečila ich ochrana a čo najviac ich prirodzený vývoj. Hlavným princípom je zachovanie všetkých významných prvkov ochrany prírody prinajmenšom v doterajšom rozsahu. Celkovo možno vymenovať hlavné princípy: rozčlenenie veľkoplošných areálov orných pôd pozdĺž poľných ciest a medzi drevinovou vegetáciou minimálne krovitého charakteru, vyčistenie katastra od odpadov od rybárov a nedisciplinovaných občanov a zavedenie účinnej kontroly a sankcií voči znečisťovateľom, výchovné zásahy v lesných porastoch okolo Liptovskej Mary pre zníženie zápoja a zlepšenie vertikálnej štruktúry lesných porastov.
- opatrenia na ochranu prírodných a kultúrno-historických zdrojov
 - k prírodným zdrojom v území katastra patria prvky ÚSES, podmáčané a mokradné lokality, poľnohospodárska pôda, lesy. Každý z týchto zdrojov zahrňuje pod seba ešte podmožinu čiastkových zdrojov ako napr. v lesoch je to okrem drevnej hmoty aj poľovná zver, ktorá tu má svoje útočisko, genofondové zdroje apod. Ochrana prírodných zdrojov je zahrnutá v opatreniach pre jednotlivé zóny – hlavným princípom je prinajmenšom zachovanie existujúcich zdrojov.
- opatrenia na zlepšenie kvality životného prostredia a ochranu zdravia obyvateľstva
 - potrebné je najmä riešenie odstránenia výsypov odpadov do voľnej prírody a to najmä do blízkosti vodných tokov a v okolí Liptovskej Mary. V rámci katastra je možné obyvateľom v kontexte skôr spomenutých návrhov ponúknuť vytvorenie prechádzkových rekreačných trás v letnom aj zimnom období.
- opatrenia na zachovanie a udržiavanie vegetácie v sídlach
 - vegetáciu v obci doporučujeme udržiavať prinajmenšom v súčasnom stave. Rezervy možno pozorovať miestami pri vodnom toku a v zeleni dvora poľnohospodárskeho podniku ale ináč tento stav vzhľadom k charakteru obce je vyhovujúci.
- opatrenia na zmiernenie pôsobenia stresových javov
 - stresové faktory z dopravných koridorov prechádzajúcich územím sú veľmi výrazné. Cestou k zmierneniu ich pôsobenia by mohla byť orientácia na odľahlé časti katastra s ponukou pohybu po príjemnom prostredí, ktoré tu možno vytvoriť. Javy súvisiace s pastvou a vyhánaním hospodárskych zvierat (zošľapávanie, miestna erózia) sú nevyhnutné pre danú hospodársku činnosť.
- opatrenia na zlepšenie pôsobenia štruktúry vnímanej krajiny
 - štruktúra vnímanej krajiny by sa mohla významne zlepšiť aplikáciou vyššie uvedených návrhov – v poľnohospodárskom priestore aj pri Liptovskej Mare..

Použitá literatúra:

- Michal, I.: Ekologická stabilita, Nakladatelství Veronica, 1985

- Löw, J. a kol.: Rukověť projektanta místního ÚSES. Metodika MŽPke zpracování dokumentace. Nakladatelství Doplněk, Brno 1995, 122s.
- STREĎANSKÝ, J. – ŠIMONIDES, I. 1995. Tvorba krajiny. Nitra : Vysoká škola poľnohospodárska v Nitre vo Vydavateľskom a edičnom stredisku VŠP, 1995. 97 s.
- Forman, Godron: Krajinná ekologie

A.3. ZÁVERY

A.3.1. Súhrnné zhodnotenie prieskumov a rozborov

ŠIRŠIE VZŤAHY

A.3.1.1. Zhodnotenie predpokladov rozvoja obce z hľadiska širších súvislostí

Obec Galovany leží v strednej časti Liptovskej kotliny v doline potoka Palúdzanka, v nadmorskej výške 586 m. n. m. Galovany je obec menšieho rozsahu nachádzajúca sa v zázemí aglomerácie okresného mesta Liptovský Mikuláš. Leží juhozápadne od Liptovského Mikuláša, vo vzdialenosti cca 7 km. Od krajského mesta Žilina je sídlo vzdialené cca 90 km. Katastrálne územie obce Galovany susedí na severe s obcou Liptovská Sielnica, na východe s obcou Liptovský Trnovec a s mestom Liptovský Mikuláš, na juhu s obcou Svätý Kríž a na západe s obcou Vlachy. Rozloha katastra obce je 1292,37 ha. Mikroregionálne vzťahy existujú obce Galovany so susednými obcami, hlavne s obcou Svätý Kríž a okresným mestom Liptovský Mikuláš. Makroregionálne vzťahy vznikajú s Poľskom, vďaka prehlbujúcej sa spolupráci s Poľskom a cesty, ktorá spája región Liptov a Oravu cez obec Huty.

A.3.1.3. Zhodnotenie priestorového priemetu odvetvových koncepcií a známych zámerov na rozvoj územia

Snahou územného plánu je zosúladiť záujmy obecné so záujmami celospoločenskými, rešpektovaním aktuálneho ÚPN-VÚC Žilinského kraja, Územného generelu cestovného ruchu PHSR Žilinského kraja a Strategického dokumentu – Rozvoj regiónu Liptova a Gminy Nowy Targ v rokoch 2007 – 2013. Obec Galovany s počtom obyvateľov menším ako 2000 obstaráva územný plán. Táto skutočnosť dokazuje, že snahou obce je naplniť ciele a riadiť rozvoj urbanizácie v súlade s rozvojom suburbánneho pásma okolo mesta Liptovský Mikuláš a liptovskomikulášsko – ružomersko – dolnokubínske ťažiska osídlenia. Územným plánom sa získa optimálne priestorové usporiadanie katastrálneho územia obce, ktoré zahŕňa kvalitné bývanie v nenarušenom životnom prostredí s optimálnou technickou infraštruktúrou a dobrou dopravnou dostupnosťou pri primeranej možnosti zamestnať sa v obci.

KRAJINNO – EKOLOGICKÝ POTENCIÁL ZÁUJMOVÉHO ÚZEMIA

A.3.1.4. Vyhodnotenie krajinej štruktúry, jej vplyv na riešenie ÚPN-O

Prvky súčasnej krajinej štruktúry /SKŠ/ možno sledovať na mape Komplexný rozbor katastrálneho územia v M 1:10 000. SKŠ je obrazom využitia zeme, ktorý sa vyvinul počas historického vzťahu človeka ku krajine. Miesta lepšie hospodársky využiteľné a prístupnejšie boli predurčené pre poľnohospodárstvo menej úrodné pre lesné hospodárstvo a do neprístupných človek zväčša nezasahoval. Tak vznikli podmienky aj pre ochranu prírody.

A.3.1.5. Prírodné krajinné – estetické a ekologické faktory

Možno charakterizovať ako pôsobenie usporiadania prírodnej scenérie na určitom území z hľadiska estetického vnímania (podľa Forman, Godron: Krajinná ekologie). Veľkosť takéhoto priestoru je v zásade veľmi rôznorodá. Ak vychádzame z praktického postoja, musíme zobrať do úvahy jednak základnú konfiguráciu terénu, z ktorej vyplýva viditeľnosť určitého územia a na druhej strane rôznorodosť a atraktivnosť takto videnej krajiny. Estetika, hoci je v konečnom dôsledku subjektívna, má samozrejme svoje vlastné kritériá podľa ktorých sa dá rámcovo vyjadriť kvalita daného objektu t.j. v našom prípade krajiny. Krajinu v priestore katastra Galovany možno charakterizovať ako esteticky priemerne atraktívnu. Významné prvky sú Liptovská Mara aj samotná pahorkatinová krajina, patrí sem aj typ vidieckeho osídlenia a miestami aj spôsob obhospodarovania poľnohospodárskej pôdy – úzkopásmové polia. V priestore katastra sa dajú nájsť atraktívne pohľady na krajinu, ktoré však dotvárajú okolité pohoria.

A.3.1.6. Odporúčania pre riešenie ÚPN-O

Územný plán obce Galovany je založený na princípe optimalizácie možností viacfunkčného využitia krajinného potenciálu. Dbá sa na zachovanie jeho ekologickej stability, diverzibility prírodných zložiek, obnoviteľnosti zdrojov a vysokej kvality životného i obytného prostredia v súlade s výstpmi Prieskumov a rozborov, ktoré definovali

- Limity využitia územia

Využitie zastavaného územia i ostatného územia katastra podmieňujú všeobecne záväzné normy a limity ochranného a ekologického charakteru i špecifické urbanistické limity a z nich odvodené regulatívy územného rozvoja, definované v ÚPN – O Galovany.

Ako ochranné limity sa musia rešpektovať najmä: ochrana pôdneho fondu, ochrana ovzdušia, ochrana vôd, ochrana prírody a pamiatok, hygienické a bezpečnostné a iné ochranné pásma.

Ako ekologické limity sa v území uplatňujú hlavne kritéria pre zachovanie a skvalitnenie územného systému ekologickej stability, zachovanie a zlepšenie stavu životného a obytného prostredia, vyváženosť urbanizovaných plôch a prírodných častí, optimalizácia využívania poľnohospodárskej pôdy, lesov a zdrojov. Tieto limity majú primárny charakter a podmieňujú všetky antropologické činnosti v území.

Urbanistické limity vychádzajú z analýzy senzitivnosti a zraniteľnosti územia, zhodnotenia výkonnosti technických systémov ako je zásobovanie vodou a čistenie odpadových vôd. Syntetizujúcim výstupom je disponibilita funkčných plôch vhodných pre ďalší rozvoj a prahová hranica počtu obyvateľov, ktorí môžu v obci bývať a dotvárať priestorovú štruktúru obce.

A.3.1.7. Výstupy z dokumentov R-ÚSES, M-ÚSES

Dokument ÚSES možno vo vzťahu k územnému plánu chápať ako potrebný podklad pre poznanie stavu krajiny v danom území a jeho poznatky by sa mali premietnuť aj do schvaľovaných a záväzných častí územného plánu. Krajinnoeologický plán, ktorý je súčasťou prieskumov a rozborov analyzuje súčasnú krajinnú štruktúru, pomenováva strety záujmov v riešenom území a problémy, ktoré treba riešiť v územnom pláne.

V katastri sa nachádza nadregionálne biocentrum Liptovská Mara a miestny biokoridor Palúdzanka.

Interakčné prvky prepájajú pôsobenie ostatných prvkov ÚSES na okolitý priestor a sú navrhované z prvkov nelesnej drevinovej vegetácie, lúk a pasienkov, sprievodných vodných biotopov a na biotopoch s prirodzenejším druhovým zložením .

A.3.1.8. Výstupy z krajinného – ekologického plánu

V krajinnoeologickom pláne pre územie katastra bola vykonaná syntéza druhotnej a terciálnej krajinnnej štruktúry. Na základe superpozície vplyvov a pôsobení prvkov uvedených štruktúr boli vyčlenené najprv základné kvázi-homogénne jednotky krajiny. Pre účely územného plánu boli niektoré z nich zlučované do vyšších jednotiek v zásade na princípe chorického.

Výsledkom syntézy je návrh funkčného a priestorového usporiadania územia a následne určenie potrebných opatrení, ktoré sa vždy konkrétne viažu na vyčlenené lokality územia:

- opatrenia na zabezpečenie ekologickej stability a biodiverzity,
- opatrenia na ochranu prírodných a kultúrno-historických zdrojov,
- opatrenia na zlepšenie kvality životného prostredia a ochranu zdravia obyvateľstva,
- opatrenia na zachovanie a udržiavanie vegetácie v sídlach,
- opatrenia na zmiernenie pôsobenia stresových javov,
- opatrenia na zlepšenie pôsobenia štruktúry vnímanej krajiny

SÍDELNÝ POTENCIÁL

A.3.1.9. Zhodnotenie štruktúry obyvateľstva a dlhodobých demografických trendov

V Obci Galovany je k 3.9.2010 **283** občanov s trvalým pobytom.

Priemerná hustota osídlenia v Ludrovej je 22 (21,9) obyvateľov / km², čo predstavuje relatívne nízku hustotu obyvateľstva. Je potrebné však prihliadnuť na vodnú plochu Liptovskej Mary, ktorá zasahuje do katastra obce.

Na základe štatistických údajov z r. 2001 priemerný vek v obci bol 39,4 rokov.

Na základe štatistických údajov z r. 2009 priemerný vek v obci bol 40,89 rokov.

Na základe tohto výpočtu s použitými údajmi z roku 2009 môžeme konštatovať, že obec nemá progresívny typ populácie schopnej reprodukcie prirodzenou menou, kde zložka občanov poproduktívneho veku je menšia ako zložka občanov predproduktívneho veku.

V obci žijú obyvatelia len slovenskej národnosti.

Prevláda náboženské vyznanie Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania (196 obyvateľov). Ďalej je zastúpená Rímskokatolícka cirkev (67 obyvateľov), 4 obyvatelia sú členovia Náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia, 26 obyvateľov je bez vyznania.

Najvyššie zastúpenie z celkového počtu obyvateľstva v obci Galovany majú obyvatelia s učňovským (104) a základným vzdelaním (61). Úplné stredné vzdelanie učňovské i odborné s maturitou má spolu 64 obyvateľov. Vyššie a vysokoškolské vzdelanie má 12 občanov. Väčšina občanov pracuje mimo obce.

Podľa uvedených údajov mala v r. 2001 obec aktívne saldo migrácie, následne do roku 2009 klesol počet obyvateľov o 26 obyvateľov.

Podľa tohto prehľadu najviac ekonomicky aktívnych obyvateľov bolo zastúpených v hospodárskych odvetviach ako priemyselná výroba (34), veľkoobchod a maloobchod (22). Z celkového počtu 151 ekonomicky aktívnych osôb 118 (78,15 %) denne odchádzalo za prácou mimo obec, najmä do okresného mesta Liptovský Mikuláš.

Sociálno-ekonomický potenciál obce je podmienený demografickým vývojom, hospodárskou prosperitou a imigračnou aktivitou. Tento potenciál je závislý od mnohých činiteľov a jeho hodnoty sa dajú korigovať. Podľa demografických predpokladov, v návrhu územného plánu, počet obyvateľov má predpoklady rastu na 300 medzi rokmi 2011 až 2030. Veľkosť cca 400 obyvateľov môže obec mať okolo roku 2050. V najbližších rokoch sa predpokladá ďalší rast počtu obyvateľov, ktorý bude zapríčinený najmä prirodzeným prírastkom a prisťahovaním, ktoré spôsobí rozvoj rekreácie a cestovného ruchu.

Vzhľadom na dobre zabezpečenú reprodukciu pracovnej sily v obci a súčasnej miery nezamestnanosti je potrebné podporovať hlavne výrobnú sféru a zabezpečiť nové stavebné pozemky :

- v poľnohospodárskej výrobe sa orientovať na finálne spracovanie výrobkov/ pečenie chleba, výroba mliekárenských a mäsových výrobkov, konzervovanie lesných plodov a pod./,
- modernizovať existujúce výrobné prevádzky a orientovať výrobu na vlastný výrobný program,
- podporiť vznik drobných prevádzok výrobných služieb, remeselnej a tradičnej výroby - vznik nových pracovných miest,
- podporovať rozvoj rekreácie, agroturistiky a a turizmu - vznik nových pracovných miest,
- zabezpečiť dostatok stavebných pozemkov v obci.

A.3.1.10. Zhodnotenie disponibilít bytového fondu

Obec zaznamenáva v súčasnosti minimálny stavebný ruch, existujúce trvale obývané domy sú síce v zachovalom stave, rekonštrukcie si vyžadujú skôr neobývané domy a hospodárske objekty ale nových objektov pribúda veľmi málo.

V obci Galovany je v súčasnosti 103 domov, 88 obývaných domov, 15 neobývaných bytov, z toho 9 víkendových domov, Chatová oblasť sa v katastri obce nenachádza.

Hromadná bytová výstavba - HBV

V obci je vybudovaná 1 šesťbytová jednotka, postavená na začiatku obce.

Individuálna bytová výstavba - IBV

V obci prevažuje individuálna výstavba. Prevládajú samostatne stojace rodinné domy. Nová zástavba sa objavuje v existujúcich prelukách medzi domami alebo na miestach asanovaných objektov. Staršie objekty sú postupne rekonštruované majiteľmi na účely trvalého bývania, alebo na víkendové domy a chalupy. V obci sa nachádza i niekoľko zaujímavých sýpok, ktoré si vyžadujú rekonštrukciu.

Galovany majú výhodnú polohu v blízkosti okresného mesta Liptovský Mikuláš (7 km) a zároveň leží mimo hlavného frekventovaného ťahu Žilina - Ružomberok - Liptovský Mikuláš – Poprad. Do budúcnosti sa predpokladá zvýšený záujem o bývanie v obci, najmä zo strany mestského obyvateľstva, ktoré sa chce usadiť v tichšom prostredí vidieckeho sídla.

Obec Galovany z demografického hľadiska javí ako obec prevažne a obytnou funkciou a perspektívne obytno - rekreačnou funkciou. Ekonomické a priestorové možnosti sú kladné.

Nárast počtu domov a bytov sa dosiahne

- regeneráciou, resp. prestavbou v súčasnosti neobývaných domov,
- prestavbou a modernizáciou súčasných bytov,
- novou výstavbou vo forme intenzifikácie súčasnej obytnej štruktúry,
- vo výrobe je potrebné doceliť rovnováhu medzi fyzickým (investíciami do technológií) a ľudským potenciálom,
- zabezpečiť zdravotné, sociálne, vzdelanostné, kultúrne a športové potreby obyvateľov a pracovné príležitosti pre nich, zosúladiť programov vzdelanosti a znižovania nezamestnanosti a vytvárať pracovné miesta, hlavne v oblasti cestovného ruchu a rekreácie.

A.3.1.11. Zhodnotenie stavu a známych zámerov v rozvoji hospodárskej základne

Ťažba nerastných surovín

V katastri sa nenachádzajú známe zdroje nerastných surovín.

Priemyselná výroba

Slničná fotovoltaická elektrárň – v súčasnosti je zrealizovaná časť G1 a na časť G2, G3, G4 a G5 je vydané stavebné povolenie. Fotovoltaická elektrárň Galovany G2 995 kW bude slúžiť na výrobu elektrickej energie.

Dotknutý priestor pre výstavbu fotovoltaickej elektrárne sa nachádza v extraviláne obce Galovany, mimo zastavaného územia obce, parcely číslo 4-28/1, 4-28/2 a 4-31. Plocha a tvar pozemku vyhovujú pre výstavbu slnčnej elektrárne. Plochy sú evidované v KN ako orná pôda. Doteraz bola plocha takto aj využívaná.

Fotovoltaická elektrárň bude pracovať bez akejkoľvek stálej obsluhy. Pre prevádzku nie je nutné zriaďovať sociálne zariadenie a nie je tu riešené zásobovanie pitnou vodou a následne likvidácia odpadových vôd.

Doprava servisných a montážnych pracovníkov do priestoru fotovoltaickej elektrárne je riešená po existujúcej komunikácii a tiež novovybudovanej spevnenej komunikácii s možnosťou parkovania priamo pred objektom.

Samotné stavebné práce nie sú veľkého rozsahu a majú charakter jednoduchej stavby.

Požiadavky na riešenie z hľadiska priemyselnej výroby:

- vytvoriť podmienky pre rozvoj hospodárskych aktivít obce, pre tvorbu nových pracovných príležitostí a rozvoj zamestnanosti na území obce, predovšetkým pre miestne pracovné sily,
- pre rozvoj v oblasti výrobných aktivít uvažovať s plochami pre ich rozvoj v rámci existujúcich plôch, s využitím rezervných plôch existujúceho areálu poľnohospodárskeho družstva so stanovením regulatívov pre umiestnenie drobných prevádzok nerušivých na obytnú zónu v rámci zastavaného územia obci,
- podporiť rozvoj pôvodnej remeselníckej výroby (realizácia polyfunkčnej zóny),
- pretože na území obce sú prirodzené predpoklady pre intenzívnu poľnohospodársku výrobu -vVysoký stupeň zornenia, vhodné prírodné podmienky a vysoká prirodzená úrodnosť pôd - riešiť možnosť spracovania poľnohospodárskych produktov v obci .

Poľnohospodárska výroba

Kataster obce Galovany má pri svojej rozlohe 1 292 ha 48 % poľnohospodárskej pôdy, z ktorej je 74 % orná pôda, a zvyšok sú trvalé trávnaté porasty využívané na produkciu sena z kosných lúk a pastevnú činnosť dobytky, oviec. Rozloženie pôdneho

fondy predstavuje využívanie územia hlavne na pestovanie poľnohospodárskych produktov. pasenie hovädzieho dobytku a dopestovanie krmu pre hospodársky dvor.

Poľnohospodársku výrobu v riešenom území zabezpečoval ŠM Liptovský Mikuláš. Na hospodárskom dvore, ktorý bol na začiatku obce, sa chovali ošípané a kravy. V súčasnej dobe je dvor zrušený a v jeho priestoroch sa nachádzajú viaceré firmy. Sezónne sa v chovajú ovce.

Poľnohospodárska výroba je v obci sústredená v areáli Poľnohospodárskeho družstva, umiestneným pri vstupe do obce od cesty I/18. V tomto areáli sa nachádza dva objekty s chovom oviec – 350 + 150 ks, senník, silážna jama, predajňa stavebnín GEVOS a prevádzka firmy LUNA (sklad, stolárstvo). Druhá stolárska výroba – čaluníctvo – výroba a renovácia sa nachádza aj na druhom konci zastavaného územia obce.

Poľnohospodársku výrobu v súčasnosti zabezpečuje AGRO – RACIO s.r.o. Lipt. Mikuláš. Poľnohospodárska produkcia je zameraná na pasenie dobytku, oviec a pestovanie zemiakov, repky olejnej a obilí.

Agro-Racio, s.r.o. obhospodaruje nasledovnú výmeru poľnohospodárskej pôdy v katastri Gálovany:

- TTP: 148 ha
- Orná pôda: 443 ha z toho - zemiaky 70 ha, pšenica 188 ha, raž 20 ha, repka olejná 55 ha, krmoviny 70 ha, kukurica na siláž 40 ha

V súčasnosti je potrebné opraviť výhony, ktoré križujú miestne komunikácie a vodné toky a hospodárske dvory, ktoré zostanú alebo ich časti dotvoriť izolačnou zeleňou zo strany od obytných častí a komunikácie.

Domáce obyvateľstvo sa venuje záhradkárstvu a na obrábaných plochách pestuje poľnohospodárske produkty pre samozásobovanie.

Budúca urbanizácia a organizácia štruktúry obce bude závislá od zamestnanosti obyvateľov a prevládajúcej forme budúcej poľnohospodárskej výroby. Veľký dôraz je možné kladť na prvovýrobu a pasenie hospodárskych zvierat.

V pôvodnej, aj v novších častiach obce bez podstatnejšieho zásahu je možné rozvíjať finálnu poľnohospodársku výrobu/ napr. výroba syrov, výroba perníkov, konzervovanie lesných plodov a pod./ a nevýrobné služby, vrátane turizmu. Podmienkou je však vybudovanie technickej vybavenosti najmä dopravnej a energetickej. Turizmus môže byť zameraný hlavne rodinný pobyt a rôzne formy agroturistiky.

Poľnohospodárska výroba môže mať rôzny charakter, od pôvodného ho maloroľníckeho hosp., cez rodinné farmy, po modifikovanú družstevnú alebo súkromnú veľkovýrobu.

Požiadavky z hľadiska poľnohospodárskej výroby:

- prerozdeliť jednotlivé hony nad 15 ha na menšie celky (10 - 15 ha) zasahovacími pásmami s nízkou kríkovou a vysokou vegetáciou vybudovať protiemisné pásy ,
- používať len protierozný oševný postup O-T-J (okopaniny, siate trávy, jamé obilniny s podsevom) ,
- nerobiť hnojenie do zásoby (draslík, fosfor), ale zaprávať ich pri sejbových prácach,
- hnojiť len maštalným hnojom vyzretým a močovkou,
- pravidelne vykonávať melioračné vápnenie, hnojenie (pri pôdach s nedostatkom Ca²⁺, Ko²⁺, PO⁴⁻),
- pri nedostatočnom kyslíkovom režime pôdneho edafonu (kyslé pôdy pH - 4,5-5,5) pravidelne vykonávať melioračné kypré nie (pôdy glejové a odglejené) ,
- pri vodných tokoch, ktoré tečú cez hony ornej pôdy, vybudovať zasahovacie pásy TTP v šírke 25 - 50 m, oddelené pásmom nízkej kríkovej a vysokej vegetácie,
- vybudovať poľnohospodárske cesty spevnené s obojstrannými odvodňovacími priekopami,
- odvodnenie pozemkov systematickou drenážou nedoporučujeme(možné odvodnenie záchytnými priekopami sporadickou drenážou a pod.),
- aplikovať insekticídy a pesticídy len pozemne, nie letecky !

Lesné hospodárstvo

V katastri obce Galovany má lesný pozemok rozmeru 479 768 m², čo predstavuje len 3,71 % z rozlohy obce a až 42,12 % z celkového výmeru katastra tvoria vodné plochy. Rozmer lesných pozemkov je minimálny a dostačujúci vzhľadom k zastavanej ploche, ktorá má rozlohu 447 071 m², čo predstavuje 3,46 % z celkovej plochy. Lesy v katastri obce Galovany tvoria smrekové a vrbínové porasty. Lesy obhospodarujú Štátne lesy SR a vytvorené spoločenstvo súkromných vlastníkov pod názvom Kompososorát - združenie urbárikov a kompososorátnikov v Galovanoch.

Požiadavky z hľadiska hospodárenia v lesoch:

- hospodárenie lesov bude sa rozvíjať podľa Zákona NR SR č. 326/2005 Z.z. o lesoch v znení neskorších predpisoch.

Odpadové hospodárstvo

Likvidácia tuhého komunálneho odpadu (TKO) je zabezpečená Obcou Svätý Kríž, drobná prevádzka, ktorá odváza odpad na ďalšiu separáciu a spracovanie. Časť nespracovaného odpadu je vyvázaná na regionálnu skládku v Partizánskej Lupči.

V obci sa už niekoľko rokov organizuje separácia zberu formou triedenia odpadu.

Občania separujú plasty, sklo, papier, železo. Na území obce sa nachádzajú tzv. čierne skládky.

Požiadavky z hľadiska odpadového hospodárstva:

- odstrániť čierne skládky,
- spracovávanie biologických odpadov
- systematické vykonávanie separovaného zberu využiteľných odpadov
- realizáciu dotriedňovacích zariadení na separovaný zber druhotných surovín

- skvalitnenie systému separovaného zberu plastov
- plné využívanie odpadov vzniknutých v stavebníctve
- neustále vytvárať podmienky pre ukladanie zvyškového komunálneho odpadu na vyhovujúce skládky.

A.3.1.12. Zhodnotenie stavu, zámerov a potrieb občianskej vybavenosti

Občianska vybavenosť obce Galovany pokrýva vzhľadom na jej veľkosť len najzákladnejšie potreby súčasných obyvateľov. Občania využívajú vybavenosť v najbližšej obci Svätý Kríž a v blízkom okresnom meste Liptovský Mikuláš.

Vybavenosť, dôležitá aj pre rozvoj cestovného ruchu je v obci nepostačujúca.

Školstvo a výchova

V obci nie je žiadna škola. Deti navštevujú základnú školu vo Svätom Kríži, stredné a odborné školy v Liptovskom Mikuláši.

Zdravotníctvo

V obci nie je zriadené zdravotné stredisko. Primárnu a odbornú zdravotnícku starostlivosť pre občanov zabezpečujú lekárske ambulancie v Liptovskom Mikuláši. Zo zdravotného strediska sa zabezpečujú aj návštevy odbornej zdravotnej starostlivosti u prestárlych občanov a v akútnych prípadoch.

V obci sa nenachádza ani zariadenie sociálnej starostlivosti.

Maloobchodná sieť

Obchodnú sieť v obci tvorí 1 predajňa potravín, súčasne s rozličným tovarom vrátane predaja mäsových výrobkov.

Verejné stravovanie

V obci je 1 prevádzka – krčma vedľa obchodu s 40 stoličkami.

V k.ú. Galovany sa nachádza Salaš Dechtáre s cca 80 stoličkami a vonkajšou terasou s cca 20 stoličiek.

Prechodné ubytovanie

Ubytovanie v súkromí - Privát Galovany, Ing. Kubáň

V k.ú. Galovany sa nachádza Salaš Dechtáre s cca 10 lôžkami.

Nevýrobné a výrobné služby

V obci má sídlo 21 podnikateľských subjektov. Evidovaných je 17 živnostníkov. Ide o drobné firmy a podnikateľské subjekty, ktoré zabezpečujú miestny obchod a služby pre občanov. Živnostníci sa uplatňujú hlavne v priemyselnej výrobe, v stavebníctve a vo veľko- a maloobchode.

V obci sa nachádza výdajne miesto PB fliaš, GEVOS – stavebniny, Sklad HONDA, Stolárstvo, Čaluníctvo, stolárske práce, výroba a renovácia a Výhybňa Paludza .

Správa a administratíva

Správu obce a administratívne úkony a služby pre občanov zabezpečuje obecný úrad. Obecný úrad je situovaný v centre obce, pri vedľajšej okružnej ceste. Objekt bol vybudovaný v r. 1946-48 pôvodne ako škola. V súčasnosti je v ňom okrem obecného úradu aj obecný byt. Administratívu a správu zabezpečujú 3 zamestnanci. Obec má zriadenú webovú stránku www.galovany.ocu.sk. Informácie sa v obci prenášajú aj prostredníctvom obecného rozhlasu alebo zverejnením vo vývesnej skrinke umiestnenej pri autobusovej zastávke. V obci nie je vybudovaný vnútorný tabuľový informačný systém.

Pošta

Slovenská pošta nemá v obci prevádzku, najbližšia prevádzka je vo Svätom Kríži.

Cintorín a dom smútku

Obec spravuje a prevádzkuje dva cintoríny, starý a nový, v celkovej ploche cca 0,60 ha. Nový cintorín je pri vstupe do obce pri hlavnej ceste. Starý cintorín leží na svahu nad obcou, prístup je možný len po nespevnenom chodníku, dopravným prostriedkom vhodným na náročné terény. Historický cintorín, ktorý patril zatopenej obci Paludza, sa nachádza pri vodnej nádrži Liptovská Mara.

Požiarňa zbrojnica

Tradičia dobrovoľnej požiarnej jednotky je v obci od roku 1949. Požiarňa jednotka o počte 20 mužov, ktorá má k dispozícii požiarňu striekačku. Technický stav zariadenia je vyhovujúci a budova si vyžaduje komplexnú rekonštrukciu.

Kultúra a osвета

Občania si v obci pri kultúrnom dome vybudovali modlitebňu – Dom služieb božích (cca 20 miest), ktorý slúži od roku 1995. Obec Galovany je filiálkou cirkevného zboru ECAV na Slovensku Svätý Kríž – Lazisko.

V obci Galovany je k dispozícii kultúrny dom z roku 1956. K dispozícii je hlavná sála s kapacitou 85 miest. V budove kultúrneho domu sa nachádza aj obecná knižnica, ktorá má 1555 zväzkov a 21 používateľov (ŠÚ SR, SODB 2001). Postupne je potrebné dopĺňať knižný fond o nové tituly a občanom sprístupniť internetové služby v knižnici.

Pri kultúrnom dome sa nachádza Klub dôchodcov s cca 15 miestami.

O kultúrno-spoločenské aktivity sa stará obecný úrad, miestne organizácie a aktívni občania. V kultúrnom dome sa poriadajú zábavy, predstavenia ochotníckych divadiel, kary, slúži aj ako centrum športu pre ping-pong a kalanetiku.

V blízkej budúcnosti plánujeme rekonštrukciu kultúrneho domu, ktorý bol postavený v roku 1956 nakoľko si vyžaduje celkovú rekonštrukciu / výmenu strechy, okien, izolácie atď./

V tejto časti kultúrneho domu sa nachádza aj obecná knižnica, ktorá je využívaná hlavne mladými ľuďmi a dôchodcami. Knižnica bude taktiež súčasťou rekonštrukcie. Uvedené prostriedky na rekonštrukciu sa snažíme získať z fondov EÚ.

KULTÚRNE PAMIATKY

V rámci obce sa nachádza Pamätník padlých v II. svetovej vojne a Pamätník bývalého artikúlárneho kostola v Paludzi. Významnejšie súbory stavieb, ktoré boli zahrnuté do zoznamu pamiatok, sa v obci nenachádzajú.

Telovýchova a šport

V obci aktívne pracuje obecný futbalový klub (OFK Galovany), tretej triedy. K dispozícii je futbalové ihrisko pozostávajúce zo základnej plochy bez technickej a sociálnej vybavenosti a jeho rozmery sú minimálne.

V obci sa nachádza aj nová oddychová zóna pre deti s hojdačkami, a preliezkou so šmýkačkou.

Obec by chcela vybudovať športový areál s viacúčelovým ihriskom, ktoré by bolo využívané na tenis, volejbal, a v zime by slúžilo ako klzisko, nové šatne a ubytovňu (penzión).

Sociálnu infraštruktúru a občianske vybavenie je potrebné riešiť na základe prieskumov a rozborov a nasledovných zásad:

- vymedziť plochy občianskej vybavenosti,
- určiť štruktúru celkovej potreby základnej a vyššej sociálnej infraštruktúry a občianskeho vybavenia,
- rozvrhnúť rozmiestnenie jednotlivých zariadení,
- porovnať navrhované kapacity a plošné potreby podľa urbanistických ukazovateľov.

A.3.1.13. Zhodnotenie rekreačného potenciálu územia a doporučená pre jeho realizáciu a využitie

Dlhodobá stagnácia vývoja obce ako aj nevyjasnená koncepcie rozvoja využitia vodného diela Liptovská Mara, územia podhoria Nízkych Tatier ako aj prepojenia s oblasťou Západných Tatier mali za následok, že rozvoj cestovného ruchu v obci bol skoro nulový. V obci je 8 neobývaných domov, z toho 6 určených na RODINNÚ rekreáciu, ktoré sa využívajú len sporadicky na víkendovú rekreáciu, prípadne cez prázdniny a len výnimočne v zimnom období. Časť týchto objektov chýtra z titulu nezájmu vlastníkov alebo nevysporiadaných vlastníckych vzťahov.

Svojou polohou sa obec dostala do trasy južného prepojenia cez Dechtáre, Gôtovanskú a Galoviansku zátoku, ktoré ďalej pokračuje do predhoria Nízkych Tatier a následne do vysokohorského centrálného pohoria. Hneď vedľa obce sa nachádza vodná nádrž Liptovská Mara, ktorá ponúka oddych a rekreáciu a možnosti pre rybárčenie. V obci nie sú zaevidované priváty pre potencionálnych návštevníkov Liptova. Miestny cestovný ruch je možné v letnom i zimnom období rozvíjať vo vzájomnom prepojení s existujúcimi okolitými strediskami.

Novovytvorená koncepcia cestovného ruchu spočíva v prepojení Západných a Nízkych Tatier, kde spojovacím článkom v krajine je vodné dielo Liptovská Mara, ktorá sa za roky existencie začlenila do krajiny a tvorila nové vzťahy v krajinom obraze medzi dvoma Národnými Parkami. V oblasti Liptovského Mikuláša je rozvinutý cestovný ruch vďaka lyžiarskemu centru Jasná- Nízke Tatry, aquaparku Tatralandia a niekoľkým termálnym kúpaliskám, ktoré sú v okolí. Tu sa otvára priestor aj pre obec Galovany, ktorá z týchto hľadísk môže byť veľmi zaujímavou lokalitou. Bude však potrebné dobudovať technickú a sociálnu infraštruktúru obce, rozvinúť obchod a reštauračné služby a privátne ubytovanie. V prvej fáze je vhodným predpokladom využitie neobývaných rodinných domov na chalupárstvo s možnosťou ponuky ubytovania. Pre spropagovanie cestovného ruchu bude potrebné vydať viaceré typy a druhy propagačných materiálov, rozmiestniť v katastri obce informačné tabule s turistickými mapami, zriadiť informačnú kanceláriu a umiestniť informácie o možnostiach cestovného ruchu na webovej stránke obce.

A.3.1.14. Zhodnotenie dopravy a dopravných zariadení

Cesta III/018244, ktorá tvorí kompozičnú od obce Galovany, začína v križovatke s cestou I/18 (Ružomberok - Liptovský Mikuláš) okres Liptovský Mikuláš; končí v obci Galovany okres Liptovský Mikuláš.

Dĺžka cesty III/018244 je v zmysle údajov Cestnej databanky Bratislava: 1,010 km. Miestopisný priebeh cesty III. triedy (stav k 01.01.2009) a údaje o cestnej sieti je možné získať na centrálnej evidencii Slovenskej správy ciest Bratislava (cestná databanka).

Základnú komunikačnú os riešeného územia tvorí cesta III/018244, ktorá patrí svojou funkciou k zbernej aj obslužnej komunikácii územia. Cesta nie je tranzitná - smeruje ku Galovianskej zátok, ktorá je súčasťou vodnej nádrže Liptovská Mara. Šírkové usporiadanie predmetnej komunikácie mimo obce je v kategórii C 7,5/70. Z hľadiska stavebno-technického je cesta vo vyhovujúcom stave. Nedostatkom sú niektoré pripojenia vedľajších komunikácií, ktoré tvoria bodové dopravné závady. Komunikačný skelet riešeného územia dopĺňa sieť obslužných a prístupových komunikácií, ktoré sú vo väčšine prípadov svojou smerovou, šírkovou i výškovou úpravou v nevyhovujúcom stave. Šírky uvedených komunikácií sa pohybujú v mierkach 3-6 m podľa priestorových možností.

Sieť miestnych komunikácií má dĺžku 1,010 km. Popri väčšine miestnych komunikáciách sú zrealizované odtoky dažďovej vody. V zastavanom území obce nie sú vybudované chodníky popri cestách. Požiadavka vybudovať chodníky sa javí prioritná. Podľa možností a daných parametrov bude potrebné vybudovať súbežný chodník, najmä popri hlavnej ceste vedúcej stredom obce.

Uvedenej forme dopravy nebola doposiaľ venovaná adekvátna pozornosť. V obci sú vybudované parkoviská pred predajňou potravín, pred budovou obecného úradu a kultúrneho domu pozdĺž miestnej komunikácie, v areáli areálu AGOR-RACIO, s.r.o.

V rámci návrhu územného plánu je potrebné dobudovať parkovacie priestory pri miestnom cintoríne a pri futbalovom ihrisku.

Loďná doprava má na Liptove miestny význam v rekreačnom využití. Plavba po vodnej nádrži Liptovská Mara počas letnej sezóny je jednou z najväčších ponúkaných atrakcií pre návštevníkov regiónu. Z móla pri Salaši Dechtáre odchádza v letných mesiasoch výletná loď MARTINEX OMEGA 2 na hodinovú plavbu po vodnej nádrži Liptovská Mara s dvoma prestávkami – pri kostolíku a v Liptovskom Trnenci. Kapacita lode je 50 ľudí.

Cez obec, po ceste III/ 018244, je možné zrealizovať cykloturistickú trasu smerom ku Galovianskej zátokke pri vodnej nádrži Liptovská Mara a okružovať ju po poľnej ceste smerom ku gôtovianskej zátokke a pri poľnom hnojisku smerom južným ponad starý cintorín až ku ceste I/18 a naspäť do Galovian.

V obci sa nenachádzajú žiadne dopravné zariadenia. Najbližšia benzínová čerpacia stanica sa nachádza v Liptovskom Mikuláši. Najbližšie opravovne automobilov sa nachádzajú v Liptovskom Mikuláši.

A.3.1.15. Zhodnotenie technickej infraštruktúry

V riešenom území sa nachádzajú nadradené trasy dopravného a technického vybavenia.

Vonkajšie nadzemné elektrické 220 kV vedenie V273 Medzibrod - Lemešany a 400 kV vedenie V045 Čierny Váh – Liptovská Mara a V407 Liptovská Mara – Spišská Nová Ves. V rámci prieskumov a rozborov sa zistilo, že obec Galovany je energeticky napojená na rozvod elektrickej 22 kV z rozvodnej stanice. Z tohto elektrického vedenia sú cez transformovne napojené rozvody elektrickej energie NN a cez domové prípojky jednotlivé objekty.

Pitnou vodou je obec zásobená z vodojemu, VDJ-250m³, situovaného juhovýchodne od zastavaného územia, pri vstupe do obce a zásobený skupinovým vodovodom Lazisko – Svätý Kríž – Galovany. Obec je zásobovaná pitnou vodou z verejného vodovodu, ktorý je v správe Liptovská vodárenská spoločnosť a.s. Liptovský Mikuláš. Technický stav vodovodnej sústavy je uspokojivý. Celkovo sú na vodovod napojené takmer všetky domácnosti.

Odkanalizovanie obce je riešené len čiastočne, odkanalizovaná je severná časť hlavnej ulice do existujúcej čističky odpadových vôd (300 ekv. jednotiek), nachádzajúcej sa pri ceste vedúcej ku Galovianskej zátokke.

Obec Galovany je pripojená na telef. ústredňu UTO Liptovský Mikuláš cez MTO v Svätom Kríži. Prívodný kábel je vedený popri št. ceste č. I/18, kde je rozvedený s prechodom na vzdušné vedenia. Vlastný rozvod po obci je realizovaný vzdušným vedením a závesnými káblami. Kapacita je v súčasnosti postačujúca.

Služby mobilných operátorov je nutné zabezpečiť dostatočným pokrytím, ktoré v obci chýba. Prijem TV signálu je zabezpečený televíznym vysielačom Liptovská Mara a Liptovský Mikuláš. Káblová televízia nie je k dispozícii.

V obci je 5,3 % domácností pripojených na internet, vrátane obecného úradu (rok 2006), Verejné pripojenie k dispozícii nie je. Je potrebné zvážiť možnosť zosieťovania obecných úradov Stredného Liptova. Realizácia tohto projektového zámeru by značne skvalitnila a urýchlila výkon verejnej správy v tomto mikroregióne.

V obci je zavedený drôtový rozhlas v dĺžke 1800. Rozvod je realizovaný vonkajším vedením, pripojeným z budovy obecného úradu.

A.3.2. Identifikácia problémov na riešenie

A.3.2.1. Sumarizácia pozitívnych a negatívnych javov v území, vyplývajúcich z prírodných, urbanistických, krajinnno – ekologických, sociálno – ekonomických, kultúrnych, technických, prevádzkových a iných aspektov

Územný plán obce Galovany je výsledkom koordinácie všetkých pozitívnych a negatívnych faktorov celého katastrálneho územia obce.

Medzi **pozitívne faktory** patria:

- prírodné danosti riešeného územia,
- zdravý potenciál obyvateľstva a
- vhodné predpoklady, potrebné pre rozvoj turizmu a rekreácie.

Negatívne faktory spôsobené činnosťou človeka sú badateľné na veľkých scelených lánoch poľnohospodárskej pôdy a na lesoch. Ďalšími negatívnymi javmi sú:

- erózne-akumulačné javy,
- zaťaženie prostredia pachom a hlukom (blízkosť Liptovského Mikuláša),
- kontaminácia pôdy(poľnohospodárska výroba),
- znečistenie vôd,
- znečistenie ovzdušia a poškodenie vegetácie imisiami (blízkosť Liptovského Mikuláša),.

A.3.2.2. Strety záujmov

V rámci územného plánu je potrebné riešiť tieto hlavné problémy, ktoré sú uvedené v Krajinnoekologickom - pláne:

- Prírodné stresové javy (geodynamické javy)

- erózne-akumulačné javy

- Sekundárne stresové javy

zaťaženie prostredia pachom a hlukom

- kontaminácia pôdy
- znečistenie vôd
- znečistenie ovzdušia a poškodenie vegetácie imisiami
- devastácia územia výsypmi odpadov
- meliorácie
- sprievodná zeleň vodných tokov
- imisne zaťažené lesy

Pri stanovení základnej urbanistickej koncepcie bolo potrebné si stanoviť zásady využitia riešeného územia.

Rozvoj obce sa zabezpečí intenzifikáciou a reštrukturalizáciou už urbanizovaných plôch v zastavanom území a príľahlom území obce, racionalizáciou poľnohospodárskej výroby, oživením histórie obce a remesiel, regeneráciou jestvujúcich a návrhom nových plôch stabilizujúcej zelene a odychových priestorov v zastavanom území. Zastavané územie obce sa rozšíri pre rozvoj primárnej (obytnej) funkcie o nové lokality, vhodné na realizáciu individuálnej bytovej výstavby hlavne v prelukách a smerom severným.

Bývanie, poľnohospodárstvo a cestovný ruch sa javí ako hlavné a reálne východisko pre rozvoj obce Galovany. Prírodné podmienky nedávajú možnosť tradičného spôsobu obživy poľnohospodárstvom, lesy tiež nie sú nevyčerpatelné a výrobný sektor predstavuje chov oviec a drevospracujúca výroba. Obec v rámci vlastného prežitia si musí hľadať nové netradičné zdroje – agroturistika, vidiecka rekreácia a obnova tradičných remesiel a využiť blízkosť okresného mesta Liptovský Mikuláš, ktorý je centrom rekreácie a cestovného ruchu (Tatralandia, Demänovská dolina, Liptovská Mara a pod.).

Ostatné územie katastrálneho územia obce reprezentujú hlavne plochy poľnohospodárskej pôdy, nivy vodných tokov, a prechod medzi lesnou a poľnohospodárskou krajinou. Na tomto území sa bude preferovať ochrana prírody, ochrana povrchových vodných tokov, kvalita prírodného prostredia a rekreačné danosti.